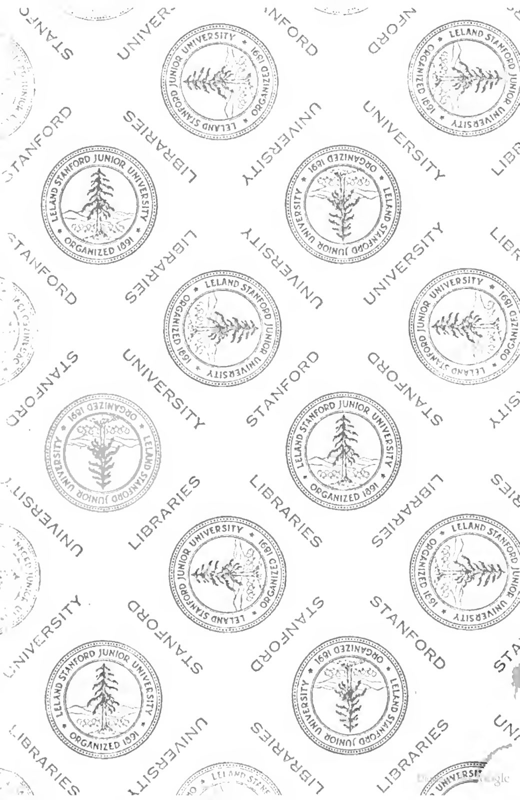
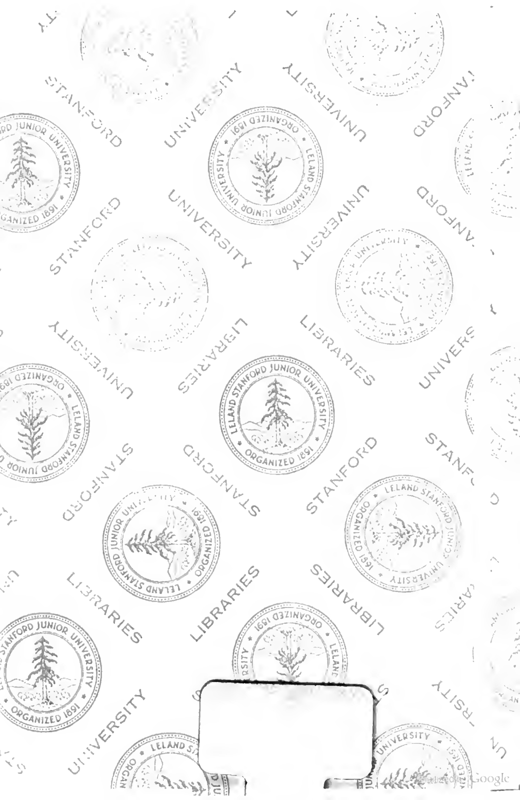
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY ORGANIZED 1891

Digitized by Google

Digitized by Google

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY ORGANIZED 1891
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PA 2123.
C4
1704

F I N I S.

Cellarius, Christoph

CHRISTOPHORI CELLARII ORTHOGRAPHIA LATINA

EX

VETVSTIS MONVMENTIS.

HOC EST

NVMMIS, MARMORIBVS, TABVLIS, MEMBRANIS VETERVMQVE GRAMMATICORVM PLACITIS,

NEC NON

RECENTIVM INGENIORVM CVRIS

EXCERPTA, DIGESTA NOVISQVE OBSERVATIONIBVS ILLVSTRATA.

EDITIO SECVNDA AVCTIOR.

HALAE MAGDEBVRGICAE

SVMTV IO. BIELCKII, BIBLIOP. IEN.

TYPIS CHR. HENCKELII, ACAD. TYP.

CIↃ IↃCCIV.

M. 14', 14

Digitized by Google

Cellarius, Christoph

CHRISTOPHORI CELLARII

ORTHOGRAPHIA LATINA

EX

VETVSTIS MONVMENTIS.

HOC EST

NVMMIS, MARMORIBVS, TABVLIS, MEMBRANIS VETERVMQVE GRAMMATICORVM PLACITIS,

NEC NON

RECENTIVM INGENIORVM CVRIS

EXCERPTA, DIGESTA NOVISQVE OBSERVATIONIBVS ILLVSTRATA.

EDITIO SECVNDA AVCTIOR.

HALAE MAGDEBVRGICAE
SVMTV IO. BIELCKII, BIBLIOP. IEN.
TYPIS CHR. HENCKELII, ACAD. TYP.
CIƆ IƆCCIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

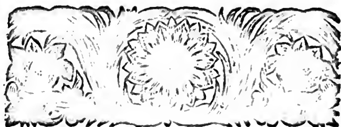

LECTORI BENEVOLO S.

EN ORTHOGRAPHIA noua, post Aldi Manutii nepotis, Iusti Lipsii, & Claudii Dausquii, aliorumque labores egregios ex antiquis monumentis collecta denuo, discussa & examinata, atque iis pracipue scribendi modis, in quibus dissident hodieque eruditi viri, vt clarius intelligantur, accommodata. Duas in partes distributa est: priore de litterarum figuris ac mutationibus, aliisque, quæ accidunt illis, disputatur: altera singulæ voces, in quarum scriptura dissentitur, ordinatim recensentur & explicantur, & quo hi, illi vtantur præsidio, perspicua breuitate indicatur, adiecto modeste iudicio nostro, saltim, in quam partem propendeamus, non occultato. In prima parte id agitur maiori cura, cuius caussa inducti sumus, vt in argumento hoc, multis contemto & parui facto, aliquid com-

componeremus? Vtique multi anni ſunt, ex quo certis de cauſſis diſceſſi a vulgari ſcribendi ratione, illamque elegi, quæ poſt litteras renatas a plurimis eruditorum in XVII vſque ſæculum Chriſtianorum fuit approbata, nec inſequenti tempore vbique gentium deſerta, ſed a doctiſſimis etiam viris in diuerſis nationibus adhuc induſtrie conſeruata. Hanc ſcribendi meam & multorum conſuetudinem explicare non alienum viſum fuit, vt, quibus cauſſis illa oriatur, quibusque tueatur ſe, ſi quibus minus eſt cognitum, vt non pauci mihi confesſi ſunt; diſtinctius id declaretur. In qua tota cauſſa me ita ſemper geſſi, vt nemini aliquid obtrudam, ac ne diſcipulos quidem adigam, vt orthographiam meam imitentur: ſed expoſitis documentis diuerſarum opinionum, cuique integrum relinquam, vt, quam velit, in ſcribendo viam ingrediatur. Hortor tantum & idemtidem admoneo, vt quisque certus in ſua ſit conſuetudine, ſemperque paratus argumentis eam & rationibus probare ac tueri.

ORTHO-

ORTHOGRAPHIAE LATINAE PARS PRIOR DE LITTERIS LITTERARVMQVE ADFECTIONIBVS.

LItteræ ſunt inuentæ, vt cuſtodiant voces, &, vt Fabius ait, velut depoſitum reddant legentibus. Illarum ſigna ſeu figuras Græci a Phœnicibus; a Græcis Romani ſiue Itali dicuntur accepiſſe. Horum alterum iam nobis curæ eſt, idque haud difficile ad probandum: quia pleræque illarum figuræ communes Græcis cum Latinis ſunt, A, E, I, O, B, M, N, T, & quæ Græcæ ideo apud Latinos etiam vocantur, Y, K, Z; aliæ leuiter inflexæ ita, vt etiam ad originem perfacile reuocari poſſint. Numerus neutri genti admodum certus fuit, ſed proceſſu temporis, & ſermonis varietate auctus aliquando

aut mutatus, quemadmodum patrum memoria Latinæ quædam litteræ I & V ad id tempus vniformes, pro soni diuersitate a multis factæ biformes sunt: de quibus infra dicetur. Non autem iam de numero disputabimus, de quo Priscianus lib. 1 consulatur; sed recepto adquiescentes, de litteris, &, quæ his accidunt, mutationibus disquiremus.

SCRIPTVRA DVPLEX, ROMANA ET MINVSCVLA.

Olim ea figura litterarum erat, qualem in nummis & antiquis inscriptionibus videmus, maiuscula omnis, siue vt nostri typographi vocant, *versalis*, quia versus iis in mutata etiam scriptura plerumque incipiuntur. Cuius formæ antiquissimi etiam codices in Italia & alibi supersunt, scripti ante, quam barbaræ gentes cultissimas imperii Romani regiones occuparent. Minor scriptura altera, quam vulgarem & currentem dicunt; velocitatis caussa adsumta est, adiuuante barbarorum depravatione: eaque postmodum, quod commoda erat, & libri scripti omnes sunt, &, arte multiplicandi inuenta, typis etiam expressi. Nihil autem hæc singulare habet aut proprium in orthographia, sed vt vices maiusculæ gerit & antiquæ, ita illius quoque legibus con-

continetur, nisi quod in quæstionem venit, quando necesse sit maiores litteras minoribus, in principio vocabulorum admiscere.

LITTERAE GRAECAE
Υ, Θ, Κ, Φ, Χ, Ζ,

Caute Græcas litteras Latini tractant. Sunt autem υ, θ, κ, φ, χ, ζ, quæ tantum in iis verbis sunt respiciendæ, quorum manifesta ex Græcis petita est deriuatio; non a coniectura nugacium grammaticorum. Sic *y* male adsumtum est in *sydus, syncerus, tyro,* quæ nullo modo sunt ex Græcia: dubie in cetera, *sylua, hyems, stylus, clypeus, inclytus, lacryma:* & si hæc essent ab ὕλη, ὕω, ςύλος, γλύφω, κλυτὸς, δάκρυον, (quod tamen non omnibus est liquidum) tamen recepta vsu ita sunt, & Latina ciuitate donata, vt tamquam nata in Latio, non vt Græca & peregrina, censeantur. Obertus Gifanius, præfatione in Lucretium præclare: *De Græcis verbis, iisque omnibus, quæ Græca sunt origine, sed Romana prorsus iam facta, recte exarandis, longe alia mihi, quam quæ vulgo, est sententia. Puto ea, quæ in vetustis codicibus vno consensu, licet Græca, Romano more sunt exscripta; itidem a nobis scribi debere, vt sua cuique relinquatur & vindicetur consuetudo. Quæ autem Romana iam sunt*

vocabula, *licet Græcia originem debeant suam*, *non ideo tamen scripturam sequi debent*. Exempla, quæ ad *y* pertinent, hæc apposuit, *hiems*, *stilus*, *silua*, *inclitus*, *clipeus*, *lacrima*. Quædam ex his interdum per V sunt scripta, vt *lacruma*, *inclutus*, *clupeus*; sed hoc archaismum sapit, qui postea cultiori æuo fuit emendatus; *Sulla* vero, viri nomen, quod Græci Σύλλα scribunt, Latinum est, ideoque vbique fere *u* seruatum.

Littera ϑ Latine per *th* reddenda est, quod ex innumeris propriis, *Athenæ*, *Thebæ*, *Thracia*, & ceteris est clarum: an vero etiam *author*, *lethum*, *thus*, *Thuscia*, scribendum sit, sunt qui dubitent; verius negant alii. Ecquod enim Græcum nomen est, vnde *author* sine ineptiis ducatur? quam incertum,, *lethum* esse a λήθη, *thus* & *Thusciam* a θύω, id est sacrifico? Veteres scripserunt *auctor*, *letum*, *tus*, *Tuscia*, vt a Manutio ex antiquis probatum monumentis est. Par ratio proprii *Anthonius*, vt perperam quidam hodieque scribunt, quum semper Romani *Antonius* sine adspiratione scripserint.

κ Græcorum reddimus per *c*, in quod transiit, vt raro inter Latinas appareat, & in paucis tantum vocabulis, vt *Kalendæ* in libris & lapidibus; *karus* & *karissimus* in cippis antiquis sæpe: quod vero, quia in libris non

non eſt, nemo putat facile imitandum eſſe: minus ea imitanda, quæ rariſſime in ſaxis ſunt, EVOKATI, ARKA, MERKATOR; & in nummo Valeriani VOLKANVS.

Φ valet *ph*, & tantummodo Græcorum eſt, vt *Phosphorus*, φώσφορος. Non autem locum habet, vbi in Græca origine non eſt, ac male *Boſphorus* ſcribitur, & *trophæum*, quia vtrumque in Græcis π habet, βόσπορος a πείρω, *traiicio*; & τρόπαιον a τρέπω, *verto.* Solum nomen *triumphus*, ex Græco θρίαμβος, non alia, quam priſcæ conſuetudinis lege mutat & θ & β, ibi abiecta adſpiratione; hic adſumta illa, & ſimul littera mutata β in π. Olim quidem *triumpus* dicebant, vt Cicero in Oratore cap. XLVIII teſtis eſt; poſt autem, conuicio aurium flagitante, *triumphus*; id quod in lapidibus obtinet: in poſterioribus etiam *triumfus*.

χ Græca littera per *ch* exprimitur, vt *chaos*, *chimæra*, *charta*, *machina*. Raro Latinis, aut quorum incertior origo eſt, vindicatur, vt *pulcher*, *incboo*. nam & antiquitus *pulcer* dixerunt, vt Cicero auctor dicto loco eſt: poſtea ſuauitatis cauſſa *h* adiectum: ſine ratione autem *ſepulchrum*, & *lachryma* vulgo ſcribunt, quia, quod Cicero ibidem addit, *per aurium iudicium ſemper licet dicere* SEPVLCRA, LACRYMAS. Fauet etiam

 ori-

originatio, quia *sepulcrum* est a *sepultum*, sicut *ambulacrum* ab *ambulatum*, *lauacrum* a supino *lauatum*, nulla adspiratione interueniente: *lacryma* autem a δάκρυον. Eadem ratio est *charus*, *charitas*, vnde expelli decet adspirationem. Nec Gallorum *cher*, *charité* quidquam probant, quum ii etiam *chair* ex *caro* forment, *chien* ex *canis*; vbi nemo vmquam de Latinis adspirandis cogitauit. Accedit, quod sæpe numero in lapidibus legatur KARISSIMVS, e. g. Grut. p. 418 MATRI KARISSIMAE; & p. 424 MARITO KARISSIMO, & p. 428 CONIVGI KARISSIMO. K autem expers est adspirationis; atque ita etiam C, quando pro K Græcorum est. Hac veteri scriptura confutantur, qui *carus* a χάρις deducunt. Nihil enim commune κ & χ habent: vt de accentus diuersitate nihil dicam. Non ergo *carus*, dilectus, differt a *carus*, quod est pretiosus, nisi quod hoc proprie, illud μετωνυμικῶς dictum est. Pretiosa enim sunt grata & dilecta.

Stat ergo *y*, *ch*, *ph*, *th*, litteras Græcas esse, Latinis vocibus non inserendas, nisi *ch* in paucissimis, vbi vsus poscebat & euphonia. Bene Flauius Caper, vetustus grammaticus p. 2246 [ed. Putsch.] *Y litteram nulla vox nostra adsciscit.* Et Priscianus lib. 1

p. 543

p. 543 Y & Z Graecorum caussa nominum adsciuimus. Et sic de ceteris Graecis censeatur.

VOCALES LATINAE.

Hactenus de *Y* vocali Graeca aliisque Graecis litteris: Latinae sequuntur litterae, & primum *Vocales*, non omnes; A enim & O nihil difficultatis habent, sed solae E, I, & V.

E breue respondet Graeco ε, vt communis figura antiqua E confirmat: longum, Graeco η, vt *Epirus, scena*; aut etiam ει, vt *Laodicea*, *Apamea*, & Horatii *Alexandrea*: de quibus infra aliquid dicemus. E & I, vt cognatae vocales sunt, ita olim permutatae aliquando, etiam in diuersos vsus coniunctae, diphthongorum more. Priscianus lib. VII, de accusatiuo plurali tertiae, ita tradit; quorum primus & secundus casus singulari numero sint similes, eorum quartum plurali plerumque veteres in *is* longum, non in *es*, qui suetus exitus est, formasse. e. c. Sallustii principio: *Omnis homines niti decet.* Aeneid. IV vers. 427

- - - - cinerem manisve reuelli.

Et lib. IX vers. 60

- - - - ventos perpessus & imbris.

Et sic vbique apud Virgilium, quod etiam ab

 iis

iis, qui cum cura ediderunt, ex MSS. ita expressum est. Et veteri lapide apud Grut. p. 198 extrema, FINIS TERMINOSQVE STATVI IVSSIT. Ac Pisis in Caii Cæsaris cenotaphio VLTRA FINIS EXTREMAS. Vt vero discrimen τοῦ *is* longi & breuis significarent, multi vtramque vocalem, qua exire accusatiuus solet, E & I coniunxerunt, vt in Ciceronis libris, a Grutero castigatis, sæpe videmus *ciueis*, *forteis*, *cædeis*, *omneis*, cetera: & Lucretius lib. III vers. 116

> - - - *& omneis accipit in se*
> *Lætitiæ motus, & curas cordis inaneis.*

Quod Sosip. Carisius etiam lib. I ad alia, quæ crescunt genitiuo, transfert, *maioreis*, *homineis*, pag. III. Et in veteri tabula Grut. p. 204 pr. GENVATEIS.

Casus quoque I & IS plurales, etiam aliud I, longum præsertim, olim EI scribebatur. v. g. Grut. p. 199 SALENTINEI, RHEGINEI: & p. 296 seq. DE BRVTTIEIS, DE TVSCIEIS, DE CORSEIS: item p. 506 seq. QVEI SIET, singulari numero: SEI, si; NEI, ni; VBEI; IBEI: PARENTIS SVEI: SEINE SVFFRAGIO. Id quod Varro in auferendi casu in *is* exeunte constanter seruat, vt lib. v de L.L. *antiqueis littereis*: & lib. VII *a balneeis*: sæpe

pe etiam in *I*, vt eodem libro *nominandei*, *casibus*: ibidem, *vocandei*, *appellandei*. Hæc vero vt antiqua erant, ita vsus sensim, vt ex inscriptionibus clarum est, abrogauit. De *I* consona acturi infra sumus. Antiqui etiam *ii* contrahebant, præsertim in verbis ex *Iacio* compositis. Grut. p. 206 ex vetusto fragmento contractus agrarii DEICITO: & p. 207 PROICITO: quod illustrissimus Noris Cenotaph. p. 473 Virgilio Mediceo fere perpetuum esse, exemplis productis demonstrat. I tum educitur; etiam alibi sæpe in antiquis monumentis, si longa quantitate est: nec vero id perpetuum, quia correpto idem interdum contigit. De compositorum ex *Iacio* contractione contrarium sentit Gellius lib. IV. cap. XVII.

V littera & vocalis est & alio vsu consona: vtriusque figura semper eadem vsque dum auorum memoria a paucis primum, dein a pluribus, nec vere ad hanc lucem ab omnibus, mutaretur. Sed de mutatione illa postea. Nunc de concursu *V* gemini aliquid dicendum est. Prisci Romani timide coniungebant, ac vt concursum declinarent, alterutrum, quod vocale est, plerumque mutabant in *O*; alterum autem, quod manebat, vt digamma Aeolicum pronuntiabatur: quamquam antiquitus alium & hu-

ius sonum fuisse ex Quintiliani lib. I. cap. VII non obscure probari potest. *Nostri, inquit, praeceptores* ceruom seruomque, V & O *litteris scripserunt, quia subiecta sibi vocalis in vnum sonum coalescere & confundi nequiret: nunc* V *gemina scribuntur.* Si vocalis sibi subiecta, ergo non semper prior vt consona pronuntiata, nec opus diuersa figura fuit. Difficultatem vt vitarent, *O* in locum vocalis substituerunt, dicentes *volgus, volnus, seruos, aceruos.* Inscriptione vetusta Grut. pag. 204 legitur FLOVIVM & CONFLVONT. Terentius Scaurus Orthograph. p. 2251, EQVOM & SERVOM *& similia antiqui per* VO *scripserunt, quoniam scierunt vocalem non posse geminari, credebantque, & hanc litteram geminatam vtroque loco in sua potestate seruari, ignorantes, eam, praepositam vocali, consonantis vice fungi, & poni pro ea littera, quae sit F.* Eminentissimus vir Henricus Noris Cenotaph. Pis. p. 470 addit, *non plane ignorasse, sed ex modo* V *litteram pronuntiandi, credidisse non posse geminari, quin syllaba augeretur,* e. g. ser-u-us. At *Augusto imperante prius* V *pro consonante acceptum: Claudium imperatorem, quod rem satis dubiam apud plerosque animaduerteret, Aeolicum digamma inuexisse, quod inuersa littera* Ⅎ *forma exprimeretur.* Vnde eodem principe facta inscriptione legimus Grut. p. 236 num. 9,

DIⅎI

DIꟻI CAESARIS F. item XVꟻIR & VIIꟻIR: ſed hoc digamma, & aliæ duæ, a Claudio adiectæ, exſtincto illo, vt Tacitus ait lib. XI cap. XIIII, *obliterata*, priſtinusque vſus VV duplicis, quod ex poſterioribus etiam inſcriptionibus liquet, reuocatus. Priſcianus lib. I. p. 545 V *loco conſonantis poſita, eadem prorſus in Latinis vim habet, quam apud Aeoles digamma* F, *id eſt Vau, ab ipſius voce profectum. Pro quo Caſar hanc figuram* Ⅎ *ſcribere voluit: quod quamuis illi recte viſum eſt, tamen conſuetudo antiqua ſuperauit.*

Tandem de V etiam quærendum eſt, an recte in ſuperlatiuis pro I adhibeatur, *optumus, maxumus*: item in gerundiis ac cognatis participiis, *gerundi, dicundus, opprimundus.* Archaiſmus eſt, quo Salluſtius cum primis delectatur. Quintilianus lib. I cap. VII, primum *C. Cæſaris inſcriptione factum, vt* optimus, maximus, *mediam I, quæ veteribus V erat, acciperent.* Quod maximus Noris antiquioribus teſtimoniis Cenotaph. p. 472 confutat. In participiis diutius ſeruatum, aliquando etiam ab ipſo Cicerone. Superlatiui quoque *ſimillumus, iuſtiſſumus* in Cenotaphio Caiano leguntur: ſed plura in eo ſunt antiquiori more poſita. *Decumanus* autem, a *Decimus* quod eſt, vſus confirmauit.

MVTA-

MVTATIO IN V ET I TENTATA.

Auorum memoria plerique in figurarum additionem, non contenti antiquo numero, dedita opera coniurauerunt, duas nouas adiicientes, ficut tres Claudius adiecerat. Quæ enim in maiufculis vna per tot fæcula V vel *V* fuerat, pro valore diuerfo mutata feu diuifa fuit, vt V digamma & confonantem fignificaret; vocalis nouam formam **U** vel U indueret. In minore feu currente fcriptura fuit quidem gemina forma v, *v* ad veterem faciem; & u, *u* connexionis cauffa, vt videtur, in vfum recepta: fed non pariter adhibitæ ambæ, nec femper ad eumdem vfum. Maiufculæ, id eft veteris Romanæ fcripturæ vna figura V fuit, fiue ea vocalem, fiue confonantem fignificaret, id quod ex nummis & infcriptionibus manifeftum eft. Necdum centefimus annus eft, quum altera **U**, U, vocalis litteræ quæ nota effet, adiiceretur. Qui ergo antiquitatem imitantur, abftinent noua forma **U**, feu vt noftra memoria a Belgis & Gallis rotundari in bafi cœpit, U; fola vtuntur antiqua V, quæ angulum acutum in parte ima habet. e. g. IVLIVS, FLAVIVS, IVVENTVTIS. Minori fcripturæ in manu exaratis libris plerumque eft u feu

u ſeu *u*; rarius, quæ ex maiori expreſſa eſt, *v, v*, fere in principio vocabulorum. Ex quo factum eſt, vt primis ab inuenta typographia libris vbique forma u, *u*, in principio & medio, pro vocali & conſonante ſcriberetur; quod a multis per dimidium XVI ſæculi ità retentum fuit, v.,g. *niuus, uerus, una, unius*. Qui vero curatius omnia exprimere voluerunt, inter vtramque formam v & u non reſpectu valoris, qui vtrique communis manebat, ſed ratione ſitus ac loci diſtinxerunt ita, vt v, *v* ſemper ab initio vocis eſſet, u, *u* ſemper in medio. v. g. lex eſt *vt vna vxor vnius viri* ſit : item *huius cui iuuenes viuunt* licentius. Atque ita ab initio fere ſæculi XVI cœperunt libri exprimi, vt hoc ſitus diſcrimen inter v & u obſeruaretur; quemadmodum Ioannes Petit, typographus Pariſienſis, ea lege Iuſtinum, Florum, Rufum & alios auctores exſcripſit : & ſub idem tempus, CIↃ IↃ X, ex eadem vrbe Oroſius prodiit impreſſus ab Io. Barbier. Atque ita ſcriptum fuit publicis litteris, prelo excuſis, vltra initium ſæculi inſequentis, quo rara mutatio vsque ad viceſimum annum fuit, a quo tempore maiorem in modum mutatio inualuit. Non autem vidi antiquiorem librum, quam Woberi Minucium Felicem CIↃ IↃCII impreſſum, qui nouo

illo

illo, quod adhuc obtinet, inter u & v discrimine exſcriptus ſit; quamquam & ipſe in *I*, *i* teneat veterum, etiam conſonantis vigore, rationem.

Nam altera littera, in cuius forma nouatores aliquid mutarunt, eſt I, i, quæ olim & conſona & vocalis ſub eadem figura erat. Mutarunt autem ita, vt I, i, vocalis vim ſeruaret: pro conſona ſignanda talem caudam adiecerunt J, j, *J*, *j*, in omni antiquitate ad id vsque tempus inuiſam. Nummi, lapides vnam figuram habent: libri etiam omnes longe vltra ſextenteſimum a milleſimo annum. Sic enim e. c. ſemper ſcriptum fuit IVLIVS, IVNIVS, POMPEIVS, LVCCEIVS; & minori forma *iaceo*, *adiicio*, *eius*, *peior*, cetera. Quamuis vero plurimi nouitatem hanc in V & I ſequantur; non defuerunt tamen clariſſimi viri, qui veterem ſcribendi rationem tenendam eſſe exiſtimarent; Galli, Germani, & maxime Itali, qui etiam in vernacula vt plurimum adhuc, & quum Latine ſcribunt, obſeruant: e quibus, vt de aliis taceam, inſtar omnium Henr. Noris, vir ſummus, eſt, cuius in Piſana Cenotaphia commentarii ad oculos id demonſtrant: Germania Freinshemium, Bœclerum, Io. Andr. Boſium, principes ingenii atque doctrinæ, oſtentat, quos duces in hac ſcri-

ſcripturæ cauſſa præcipue me ſecutum eſſe profiteor. Nec auctoritate ſolum tantorum hominum mouebar, ſed aperta etiam ratione. in minori enim ſcriptura ex V maiuſculæ & antiquæ factum u, *u*, eſt connexionis cauſſa, quæ deſcribentibus curæ erat & commoditati: quod vero in principio vocis non opus illo nexu erat, factum, vt antiqua forma v, *v*, ſed minuta, ibi relinqueretur. Igitur nihil eſt, quod quidam formam *u* vbique in principio & medio reducere inſtituunt, quosdam codices fortasſis imitati, ſed non probatisſimos, & qui rationem iam dictam poſthabuerunt.

At vtile, aiunt, & ad legendum & pronuntiandum eſt, ſi diſtinxeris illo nouo more inter V & U, inter I & J, præſertim pueris & tirunculis percommodum. Sed quoties aliter legimus ac ſcriptum eſt, quod cum primis linguæ Gallicæ contingit: non numquàm etiam Latinæ, vt vel ſolæ diuiſæ diphthongi probant? Vſus tot ſæculis confirmatus, omnia reddit faciliora. Et cur non nouatores iſti alphabetum vulgare augent, & mutant ordinem litterarum? cur in Indicibus & Lexicis ſuis non diſtinguunt & ſeparant quæ ab V & I vocalibus incipiunt, & quæ a conſonantibus? ſi conſuetudinis & antiquitatis cauſſa id dicent tolerari

(ne-

(nec enim subest caussa alia:) cur non tolerant etiam antiquam figuram propter eamdem consuetudinem ex antiquissimis temporibus deductam atque traditam. Nemini grauis sum, nemini veterem scribendi rationem obtrudo, sed discipulis etiam integrum relinquo, morem in hac re, quem volunt, imitari: tantum meam consuetudinem, nec solius meam, sed clarissimorum etiam virorum, immo post restituta litterarum sacra, per centenos amplius annos fere omnium eruditorum, expono, atque iis, quas dixi, rationibus defendo.

DIPHTHONGI AE & OE.

A vocalibus quæ simplices erant, ad duplicatas venimus seu diphthongos, quæ plures quidem Latinis sunt: duæ autem inter scribendum controuersæ, quia disceptatur, sintne vno ductu coniungendæ, an diuisæ & simplices, ex quibus constant, separatim apponendæ. Prima diphthongus olim non AE, sed Græcorum more AI scribebatur, quod nomina in denariis reliqua & antiquis monumentis AILIVS, AIMILIVS, cetera, ostendunt, quod cum aliis, *terrai*, *frugiferai*, & Grut. p. 81 BONAI DEAI, in archaismis relinquendum est. Raro posteriores ἀρχαιότητα illam

iam æmulati sunt, vt in Claudii inscriptione Grut. p. 194 CAISAR est.

De Latinis diphthongis autem aliter in maiuscula & Romana scriptura sentiendum est, qua semper diuiduntur AE, OE, & eliminanda figura Æ, tamquam ignota antiquitati: aliter in scriptura minuscula siue currente, qua connexio æ, ę, œ, ę olim sub tempus restitutarum litterarum, haud dubie ex MSS. codicibus introducta & conseruata fuit. Tota enim illa scriptura velocitatis caussa adsumta fuit, & connexas fere in MSS. litteras habet. Et licet posteriores scripti codices plerumque diphthongos negligant, & vbique e simplex præ se ferant: alia tamen ratio antiquorum meliorumque est, ad quos restitutores litterarum respexerunt. Aldus Manutius P. F. cœpit ae, oe, etiam in minuscula scriptura seiungere, quem vero, qui imitarentur, per longum tempus nulli aut paucissimi fuerunt. Nostro æuo quum vnus & alter e clarioribus reducerent, plures nunc æmulantur, sed, quod illorum pace dixerim, sine caussis iustissimis. Nam quod antiquitate se tuentur, illa rationem quidem in maiuscula scriptura habet, cui inepte Æ intruditur pro AE; non item in minore: aut si in hac quoque tam obseruantes sunt antiquæ

consuetudinis, cur plerique, qui diuidunt, U & J, ignotas veteribus figuras, suas faciunt? cur ET innectunt &, &, vulgari more? cur QVE sæpe implicate scribunt q;, aut ineptius semicolo q; siue q; apposito? omnia hæc contra Romanum morem non tolerant modo, sed multi etiam ipsi scribunt, ac typo curant exprimi, incuriosi sic antiquitatis; in solis diphthongis scrupulosi atque seduli. Noui, non omnes qui *ae* diuidunt, hæc admittere, sed quosdam *et* dissoluere & a glomerato q; sibi temperare; plurimi autem discernendo V & U longissime discedunt ab antiquis. Quid? quod tota illa minuscula scriptura contra antiquitatem est, barbaris temporibus detorta & deprauata ex Romana, quæ omnis abiicienda esset, si vbique antiquum morem in scribendo vellemus obseruare.

Quid vero dicemus de Æ in denariis quibusdam per nexum expresso? an iccirco satis antiqua illa est connexio? Est antiqua, sed rarissima, & nummorum fere propria, quibus spatii angustia varias litteras, non tantum AE, sed plures alias, & sæpius alias, quam AE, connectit. Fuluius Vrsinus in nummis familiarum habet ÆBVTIVS, CÆcina, CÆSius, CÆSAR, LÆCA; sed oppido rara: & eiusdem etiam nummis hæc ipsa nomina sæ-

ſæpiſſime per AE, diuiſas litteras, exſcripta, immo ſemper ſunt, paucis iſtis exemplis, iisque ſingularibus, exemtis. In nummorum autem litteris ligandis plus ſibi ſumebant Romani, quam in aliis monumentis, ſpatii credo, anguſtia inducti: idque non ſolum in AE, ſed in aliis quibuscumque litteris, vocalibus & conſonantibus. In iisdem enim Vrſini Familiis, per nummos demonſtratis, obſeruamus etiam AD, id eſt AD; AL, AL; ANT, ANT; AR, AR; AT, AT, TA; nam idem in *Cato* & *Cotta* inuenimus : AV, AV; AVR, AVR; IB, IB; ET, ET; HE, HE; MA, MA; MAR, MAR; ME, ME; MP, MP; MV, MV; MVR, MVR; NE, NE; NT, NT; TE, TE; THE, THE; TR, TR; TV, TV; VAL, VAL; VAR, VAR; VD, VD; VE, VE; VF, VF; VL, VL; VR, VR; VT, VT; quæ omnia luculente oſtendunt, anguſtum ſpatium in paruis nummis fuiſſe in cauſſa, vt litteras quosdam artifices contraherent & ligarent: quod ſecus ſe in lapidibus ac æneis tabulis habet, vbi omnia plerumque ſunt plene diſtincteque expreſſa. Quemadmodum vero

ineptum foret, hos varios nexus litterarum hodieque, & frequenter, aut vbique imitari; ita non plus præsidii in nummis est connexæ formæ Æ, quam ceterarum omnium formarum, quas ostendi, ad imitandum, quia figura Æ æque raro, immo rarius in denariis, quam ceteræ nexiles omnes, occurrit: vt adeo in maiuscula scriptura, si Romanos sequi constituimus, A E separatim, etiamsi diphthongum sonant, sint scribendæ, non in vnam confundendæ formam, seu figuram: minoris vero scriptionis, quæ nexibilis per se in manu scriptis codicibus apparet, & velocitatis caussa inuenta est, omnino alia, & ab restitutoribus litterarum, viris sane doctissimis, approbata & confirmata ratio est, quam qui sequitur, minus mihi aberrare videtur, si modo in maioribus litteris diuisam Romanorum ipse scripturam in hac diphthongo A E persequatur.

Eadem conditio diphthongi O E, œ est, eaque propterea facilior, quia est rarior, quam prima A E; & plerumque vocum Græcarum, quarum *oi* sic refertur, vt *mœchus*, *pœna*, *procemium*, *œconomus*, *Oedipus*, *œnopola*, *Oeta* mons; in paucis inest pure Latinis, vt sunt *mœnia*, *prœlium*, & in propriis *Cœlius*, *Clœlius*, quamuis nec in his

vbi

vbique est constans ratio, vt in parte posteriore ostendemus. Maiusculas inter litteras semper est OE sine connexione scribendum, sicut nec typographi hodie connexam eius formam maiorem habent: minoris autem scripturæ ac velocioris ratio est eadem, quæ dicta modo in æ siue AE fuit.

Sic plenas nunc scribendi rationes habemus, quas doctissimos viros secutus adhuc mihi exprimendas proposueram, quæ in hoc præcipue constitutæ sunt, vt maioribus litteris vbique Romanos veteres imitemur, vitando Æ connexam diphthongum, & U & J, figuras nouas: minuscula autem in scriptura æ ac œ; & non nectentem v, *v* in principio ponamus; u *u* in media voce, eiusque fine. Non suademus, nec magnopere hanc scribendi legem commendamus: sed explicamus & defendimus vbique olim consuetudinem receptam, quam cum paucis ipsi, antiquitatis veneratione, nec argumentis probabilibus destitutam, æmulamur.

CONSONANTIVM MVTATIONES EXTRA COMPOSITIONEM CVM PRAEPOSITIONE.

Consonantes litteræ in scribendo etiam variant aut permutantur facile, præsertim

ſi cum prioribus poſteriora tempora conferantur. Sic B in V, ac verſa vice mutatum videmus, in inſcriptionibus ſæpe, & frequentius in legibus iuris Romani, v. g. DANVVIVS amnis, apud Grut. p. 448: ACERVVM *fatum*, id eſt acerbum, p. 519: BERVM *etiam*, Spon. Miſc. p. 36, id eſt *verum* etiam: *Probaberit*, id eſt *probauerit*, lege XXXIII Dig. de condic. & demonſtr. Sed hæc ad normam Auguſti æui reuocanda, non imitanda temere: in libris autem & lapidibus non improbanda, quia temporis excuſationem habent. Videas etiam antiquis inſcriptionibus P loco B poſitum eſſe. Grut. p. 436 ex Marii æuo, APSENS: & in fragmine agrariæ legis p. 503 OPTINEBIT: & in Cenotaphio Caiano APSTINERE, & OPSERVARI; & in altero Lucii, OPSEQVENTI. Cauſſam tradit Quintilianus I cap. VII *Quum dico* OPTINVIT, *ſecundam B litteram ratio poſcit: aures magis audiunt P.* Notanda hæc ſunt, non imitanda. Quod enim *B* præpoſitionis *ob* in compoſitione durius pronuntiarunt; non numquam ita, vt pronuntiabant, etiam ſcripſerunt.

C & T quoque varie permutantur. *Conditio* origo poſcit: *condicio* veteres libri tenent atque lapides. In ITIVS exeuntia

ele-

elegantiores per C ſcribunt, *Sulpicius*, *tribunicia poteſtas*, *adilicius*, *cementicius*, reliqua; & ſic eſt in nummis ac lapidibus, quæ omnino vera ratio eſt.

D & T cognatæ litteræ, ideoque antiquis ſæpe permutabiles. SET Grut. p. 654 aliquoties legitur: & APVT p. 378. etiam QVODANNIS & ADQVE in multis inſcriptionibus, & in ipſo Auguſti æui cenotaphiis Caii & Lucii Cæſarum. Vide Ang. Politani lib. IV epiſt. IX, Henr. Noris in Cenotaph. p. 452 ſeq. Nobis autem antiquitatis non rariora, ſed quæ frequentiore in vſu erant, ad imitationem ſunt trahenda.

F non digamma ipſum eſt, a Claudio adiectum, quamuis figura ferme conueniat, ad Γ Græcum lineam addens transuerſam nouam; ſed vetus littera, in Capitolinis fragmentis nominibus *Fabii*, *Flaminii*, *Furii*, & aliis expreſſa. Digamma vero *V* potius, quando vim conſonantis habet, reſpexit.

Litteræ *G* figura non eſt antiquiſſima, ſed communi vtebatur cum *C*. Vnde eſt quod in vetuſta Duilii columna legimus LECIONES, MACISTRATOS, PVCNANDO: & ideo etiam prænomen *Caius* ſcriptum per C; *Gaius* vero pronunciatum, vt Græci Γάϊος ſcripſerunt, Romano ori ſe accommo-

dantes: *C* vero antiquitatis cauſſa ſcribendo, tam in hoc, quam in *Cneii* prænomine retentum fuit. Quintilianus lib. I. cap. VII *Caius C littera notatur.* Terentius Maurus p. 2402

Scribimus prænomen vnum, & C quidem præponimus:
G tamen ſonabit illic, quando Cneium enuntio,
Aſperum quia vox ſonorem leuiore interpolat:
Vel priores G Latini nondum ab apice ſinxerant.
Caius prænomen proinde C notatur, G ſonat.

K in Græcis ſupra expoſitum. M a ſociis, quæ apponuntur, aliquid damni patitur. Volunt enim grammatici, ſequente *D, T* & *Q* in *N* conuertendam eſſe. Sic dicitur *tantundem* Grut. p. 206 ex vetuſto fragmento: *eandem*, Ancyrano monumento. At vero molle eſt auribus *aliquamdiu:* cur ergo non etiam *tantumdem, eamdem?* Cæſellius, vetus grammaticus, apud Caſſiodorum Orthogr. cap. x, in ſimili exemplo, quod poſtea producemus, *N ſonare debet, tametſi in ſcriptura M poſitum ſit.* Sæpe enim aliter ſcribitur, aliter pronuntiatur. Vſus autem *tandem* habet, non *tamdem*. Ante *T* eadem difficultas. Cæſellius ibidem; *Tamtus &*

Quam-

Quamtus in medio M habere debent, vt Tam & Quam: sed præualet consuetudo, quæ *N* substituit. An vero prohibitum *MT* coniungere? non puto. nam DVMTAXAT in inscriptionibus legitur, non diuise modo, vt Gruteri p. 506, 507; sed etiam coniunctim p. 574, 575, & Spon. Misc. p. 52, & eiusdem Recherch. p. 327, & Oxoniens. marm. LXIV p. 124. Nihilominus *P* videtur inter M & T ponendum, vti est in *sumptus*, *emptus*, *redemptor*, *comptus*, & similibus, quæ ita in vetustis quoque lapidibus leguntur. Leguntur, fateor, sic frequenter, vt sonantius pronuntientur; nec vero id semper, sed legitur etiam EMTVM antiquo fragmento agrariæ legis, Grut. p. 203. & eodem fragmento REDEMTVM; ac p. 471. REDEMTA itidem cum antiquitatis indicio. Et vrbis inscriptionibus, quorum locum designat Dausquius, SVMTV SVO: item INCENDIO CONSVMTVM RESTITVIT.

Eadem ratio est litterarum MS, quarum iunctura etiam quibusdam suspecta videtur, aut dura pronuntiatu; nisi *p* interponatur, vt *sumpsi*, *dempsi*, *prompsi*. Cur vero componimus *etiamsi*, neque dicimus *etiampsi*? par ratio vtrobique est. Et apud Spon. in Misc.

p.36 inscriptio est VETVSTAS CONSVMSERAT.

Vides quam non vniuersalis regula Prisciani sit lib. x: *In M O desinentia, si vocalis longa antecedat O, in PSI conuersa proferunt præteritum, vt, sumo, sumpsi: promo, prompsi; demo, dempsi; como, compsi. Hæc autem SI in TVM conuertentia faciunt supinum: vt sumo, sumpsi, sumptum; promo, prompsi, promptum*; cetera. Sed quasi pœniteret rationis de *longa* vocali antecedente, ipse sibi mox obiicit verbum breui vocali *emo*, & ad laxiorem rationem confugit. EMI *vero*, inquit, EMPTVM *facit, quod ideo adsumpsit P, quia non potest M ante T sine P inueniri euphoniæ caussa.* En aliam inconstantiam! Priscianus ducit *mpt* ex præteriti *mpsi*: contra Papirianus p.2292 *mps* probat ex *mpt*. SVMPSI, inquit, *quæritur, an possit sine P sonare? Sed quia & in alia declinatione P respondit, quum dicimus sumptus, sumpturus; necessario per P scribi debet.* Frequentior vsus in his est cum *P*, nec vero altera scriptura sine *P*, est mala aut damnanda. Etiam in aliis olim *P* nonnulli adiecerunt, vt *temptare*, pro *tentare*, quod vero parcius approbatum fuit perinde, vt quidam M ante digamma mutarunt, QVANVIS scribentes, Grut. p. 408, 658 n. 10. sine applausu eruditorum.

Q lit-

Q littera Latina est: an necessaria, nonnulli dubitarunt, quod per *K* vel *C* suppleri possit, vt quum *cocus* scribitur, & *cotidie*; ac ipsum *quum* in *cum* mutatur. Vide Velium Longum, vetustum grammaticum, p. 2218. Nihilominus receptum Q antiquitus fuit, nec facile mouebitur loco, quem possidet. Habet autem cum antecedente & cum subsequente littera controuersias. Aiunt mutare præcedens *n* & *d* in *c*, videlicet in *ecquid* & *quicquid*, & similibus. Prius si ex *en* est, vt grammatici volunt, mutatio facta est; nulla autem, si ex *ecce*: posterius magis dubitatur. Marius Victorinus p. 2460 *Quicquam, quicquid, & Quocquod, prima syllaba quoties habuerit D, id vos præcidite, & superponite C.* Quum vero *Quocquod* illud horridum sit cultis auribus, *Quodquod* suaue & iucundum; cadit, quod vulgo fuit positum, non posse *D* ante *Q* Latine pronuntiari. Immo Manutius ex Interamnate marmore illud QVIDQVID, de quo maxime dubitatum fuit; & ex Mediceo Virgilio approbauit: & in Gruteri inscriptionibus QVIDQVID p. 411 n. 3. & p. 691 n. 8 reperitur. Inuenio tamen etiam QVICQVID pag. 203 in lege agraria, si cum fide & curate illa transscripta est.

M etiam littera prohibetur a multis, ne pro-

proxime ante Q constituatur: qui iccirco scribunt *quicunque, vbicunque, vtrunque, vtrinque*, & similia. Beda Orthogr. p. 2344 QVANQVAM *prior syllaba* N *habere debet, non* M. Ridicule Cledonius p. 1932 distinguit, & *quanquam* coniunctionem dicit: *quamquam* pronomen. Si enim pronomen non offendit Latinas aures, cur horrent eæ coniunctionem, quæ vox eadem, suamque notionem ex pronomine ducit? Placet auribus *namque, idemque*; *in vtramque partem*, quod sic etiam veteri lapide, Grut. p. 207 legitur: non, *nanque, idenque, vtranque*; & in Caiano cenotaphio VNIVERSORVMQVE, EODEMQVE; in Ouidii versu *cælumque videre iussit*: num dicemus vero *eodenque, cælunque?* sicut ingrate legitur ex sæculo Antoninorum inscriptione p. 408 QVENQVE. Nihil ergo obstat, quo minus *quicumque, plerumque, vtrumque, vtrimque, & tamquam, quamquam* recte ac ordine scribamus. In vetustis tabulis Grut. p. 203 & 512 QVEICOMQVE, ἀρχαϊκῶς: clare in Caiano cenotaphio, & Romano lapide apud Spon. Misc. p. 219, QVICVMQVE. Virgilius, ex antiquis codd. correctus, Aeneid. II, v. 61

- - - - *in vtrumque paratus:*

& lib. VII vers. 566.

Vrguet vtrimque latus nemoris.

Quod

Quod vero *Q* veteres pronuntiabant vt *K*, scribebant etiam PEQVDES Grut. p. 202; PERSEQVTIO p. 206: PEQVNIA p. 507, 509, 628: MEQVM, p. 817. Deinde *V*, necessarium quasi, addiderunt inter *Q* & quamcumque vocalem insequentem, vt *quis*, *quando*, *quo*: quæ interueniens *V* littera vocalis sit an consona, grammaticorum quæstio est. Velio Longo consona est p. 2223, quia, si vocalis esset, *quis* non esset breue, quum duæ vocales in vna syllaba productionem inferant. Contra, si consonans, prima in *equus* longa foret positionis lege. Vides difficultatem, quam elabi forsan licet, si nec consonam nec vocalem per se dicamus esse, sed litteræ Q facilioris pronuntiationis caussa adiectam. Agnoscit Velius, sufficere *V* vnum auribus in *equs*; rationem autem exigere duo, quia in obliquis casibus vocalis mutetur: quo nihil probat, vti ex *cocus*, *coquus* manifestum est.

Tandem *X* Latinum Romani olim cum *S* adiuncto scripserunt. Gruterus in vetustis tabulis & fragmentis p. 184 MAXSVMVS; p. 205 PROXSVMVS: p. 204 DIXSERVNT: p. 804 VIXSIT: p. 640 VXSOR. Et cenotaph. L. Cæs. DEFIXSO. Postea *S* neglectum est, quum *X* per se *CS* valeat quod vero grammatici longius, quam decebat,

bat, ad verba etiam cum *EX* composita, quorum prima *S* est, pertraxerunt, illud *S*, tamquam superfluum, abiicientes, v. g. *expecto*, *existo*, *expiro*, *exequor*, *extruo*, *exulto*, *exilium*. Sed Quintilianus etiam, sæpe dicto loco, adnotauit, *exspecto* scribendum esse, vt ab altero, quod a *pecto* est, distinguatur. Nec tantum discriminis caussa *S* seruandum est, sed ex vsu etiam meliorum temporum. Manutius enim ex veteri lapide probauit *exstare* seu *exstitit*: & ex aliis *exstruxit*, *exstructum*, *exsoluimus* : ex Carpensi seu Mediceo Virgilio *exsaturata*, *exsudare*, *exsuperare* : & ad horum rationem componit *exscribere*, *exsilire* *exsulare*, *exsurgere*. Cæsellius p. 2315 EXSPECTO *S litteram necessario retinet. Item* EXSCREO *cum S, a screare fuit; si sine S, a creare.* EXSILIVM *quoque cum S scribi debet* : - - - *similiter* EXSCVLPO & EXSISTO *per S*: - - - EXSEQVIAE *S habent.* Terentius Scaurus p. 2258 quum questus esset, detractione *scribendi rationem corrumpi*; subdit exempla, *exulet*, *expectatus*, quæ *adiecta S littera debeant scribi ; quoniam adiecta præpositione saluum esse illis* [ab S incipientibus] *initium debeat.* Adde Priscian. lib. 11 p. 571

MVTA-

MVTATIO PRAEPOSITIONVM IN COMPOSITIONE.

Compoſitio verborum fit per præpoſitiones, quæ partim integræ manent, partim mutantur poſtrema littera, quæ ſe primæ verbi, quocum componantur, accommodat. *A*, *Ab*, *Abs*, eiusdem notionis, diſtinguuntur compoſitione. *A* hæret incipientibus, a *M*, vt *amolior*, *amoueo* : *AB* plerisque ſervit tam conſonantibus, quam vocalibus, vt *abeo*, *abire*, *abortus*, *abutor* : *abdo*, *abduco*, *abiicio*, *abiuro*, *ablego*, *abnocto*, *abnormis*, *abnuo*, *abripio*, *abrogo*, *abrumpo*, *abſimilis*, *abſoluo*, *abſumo*: ſed *Abſum* in præterito variat *afuit*, quod tamquam in MSS. crebrum, doctioribus placet; & *abfuit*, in aliis quoque codicibus repertum. Conſule Nic. Heinſium ad Prudentii Eulaliam v. 125, & Io. Andr. Boſium ad Corn. Nepotis Ageſilaum cap. v. Ante *F* mutatur *B* in *V*, in *aufero* & *aufugio*. ABS incipientibus a *C* & *T* præponitur, vt *abſcedo*, *abſcondo*, *abſtineo*, *abstraho*, *abſterreo*.

AD mutationibus variis & ſæpe dubiis ſubiicitur. Cedit ante *C* conſenſu omnium. Dicimus enim *accedo*, *accendo*, *accipio*. Eſt quidem ADCENSVS in Auximate inſcriptione apud

apud Gruter. p. 68 num. 3. sed non vetustissima, quod vox *communicipes*, quam habet, euincit: alibi vero ACCENS pag. 460 n. 13. & ACCENSVS pag. 586, num. 6.

Ante *D* manet, vt *addo, adduco.*

Ante *F* res dubia est præpositionis *AD*, Manutius in *Aggero*, censet etiam *Afficio, affinis* scribendum esse *ob pronuntiandi suauitatem.* Priscianus lib. 11 p. 569 *F sequente, rationabilius in eam D conuerti, vt Affectus.* Contra Agrœcius p. 2273 *AD corrumpitur, quando eam muta sequitur: integra permanet, quando semiuocalis, vt est adficit, adripit.* Et Cæsellius pag. 2318 *Sonat D littera & adscribitur, quum F consonanti adiuncta est, vt adfluo, adfuturum, adfero.* Quod inscriptionum exempla confirmant, *adfinis.* Grut. 494, Spon. p. 52: *adfectus* Grut. 494 n. 4: *adflictus* ibidem: *adfuerunt* p. 117. 118. 121: ex posteriore æuo sæpe ADFECTIO p. 459, 4; p. 752, 2: p. 844, 7: in raris est AFFLICTVS p. 686, AFFECTIO p. 807, 12.

AD ante *G* grammatici censent mutari, *aggero, aggredior* scribentes. Agrœcius p. 2273 *Attollit, aggerat scribendum est.* In compositione enim *AD corrumpitur, quando eam muta sequitur.* Cassiodorus p. 2319 ex Prisciano: *Aggero, per G scribendum, & aggregatus; non per D.* Sed nihil dissonum est, si etiam ad mutem

tam maneat, & vix alia, quam euphoniæ ratio hic adferri poteſt. At Feſtus etiam *adgreſſus* ſcripſit, & in iuris Romani codice *adgreſſores* : in Virgilio ex MSS. correcto, *adgredior*, *adgreditur* : in eodem quidem eſt Aeneid. IV, 197 *aggeras iras*; & lib. III, 63 *aggeritur* : id vero euphoniæ dandum eſt, quia horrent aures *adger*, quod ab *aggerendo* eſt, maluntque audire *agger*, id eſt terra aggeſta. Inſcriptio ſub Elagabalo p. 163 8. AGGERIBVS MARINI OPERIS.

AD ante *L* ambiguæ ſortis eſt. Nunc enim integrum ſeruatur, nunc patitur immutationem; & vtrumque meliore æuo. Inſcriptione ſub Auguſti imperio facta (Grut. p. 107) legitur ALLEVARVNT : & ne errorem deſcribentis putes, in ipſo Caii cenotaphio Piſis ſcriptum cernitur ALLATVS NVNTIVS : & Traiani tempore, ALLECTVS *inter pratorios* : & Spon. Miſc. p. 57 ALLECTI IN ORDIN. DECVRION. Contra ſub Veſpaſiano Grut. p. 453 ADLEVAVIT *annonam* : ſub Seuero p. 163, 8. ADLVENTIBVS *maris fluctibus* [ſic Spon. p. 270 emendauit : Gruterus enim *maris adluentis fluctibus*] & Varro *adlectus* lib. V, quod & ſæpe in Grut. inſcriptionibus, & Sponii p. 184 ex Antoninorum æuo; & vetuſtiori ADLEGANTVR, p. 52. Pondus addit toties

C in

in nummis laudata *adlocutio*, nec iis tan
posterioribus, sed Caligulæ etiam, Nero
Galbæ, Domitiani, Neruæ, quibus expres
est ADLOCVT. COH. item ADLOCVT. A
Vide Vaillantii Cæsares. *Adlicit* Pompeii F
est. Virgilius emendatior agmen clauda
Aen. VII. vers. 117

Nec plura adludens.

Idem tamen Aeneid. I vers. 169 1

- - - - *non alligat ancora morsu*

Quod & Varronis est lib IV. de LL. p.
Dandum scilicet aliquid est auribus, nec n
aut regula vbique tenetur in eiusdem gene
vocibus, sed prout vsus admisit in singulis. I
scianus lib. II pag. 569 *Quæ sit differentia*
phoniæ, vt, quum eadem consonans sit sequens, i
kiis transferatur D, in aliis non; scire non possi

AD ante *M* manet, vt *admoneo*, *admir*
nec placet Bedæ *ammoneo*, principio Ort
graphiæ.

Ante *N* variat. Grut. p. 684. ADNITE
Virgilius Aen. I, 148 *Triton adnixus.*
lib. IV. 613 *terris adnare.* Eodem libro ve
128. *adnuit:* & lib. IX, 625 *adnue cœptis.* I
Priscianus, amantior euphoniæ & mu
tionis, dicto iam loco: *frequenter tamen*
venimus, F, vel N, vel L, vel R, vel S sequentib
D scriptam: vt, adfatur, adludo, adrideo, a
nitor, adsumo. Et Agrœcius p. 2271 p. *adnu*
tiat.

tiatur. In Romano iure frequens *adnotare, adnotatio.* Interim vulgus, *annuo, annoto, annitor, annuntio.* Quid vero de *agnosco* & *agnatus?* an sunt pro adnosco, adnatus? In Pandectis *adgnosco, adgnasci, adgnatus.* quod Taciti libri etiam referunt, annal. III cap. XLI *adgnoscendum se præbuisse:* & lib. IV cap. XXXIV *adgnita.* Fauet Priscianus prædicto loco: *notus, gnotus antique, vnde ignotus: nosco, gnosco, noui, gnoui.* Citant Cæcilium pro *gnosco.* Quis vero præterea dici obseruauit *gnosco, gnoui, gnotus, gnascor?* nouimus *gnatus* per prosthesin factum: cetera ignoramus. Et quod castigatissimi auctores, qui præpositiones diligentissime sueuerunt conseruare, Virgilius & Prudentius, a summis criticis ex vetustissimis membranis perpurgati, *agnosco* tenent; nolumus in hoc verbo aliquid mutare. Hæc ita disputari possunt: interim non nego Cæcilii *gnosco* a Diomede prolatum: nec repugno Taciti ac iuris Romani libris.

AD ante *P* olim se accommodauit: postea, æuo medio, seruari cœpit. Gruterus ex vetusta lege pag. 628 VIATOR APPAREAT. Et veteri tabula p. 291, 294 APPELLATVS. quod sub Augusto p. 136, & sub Nerone p. 117 sic repetitum est. In Ancyrano monumento, itidem Augusti æui, APPELLARI & APPELLAVERVNT: &

in lapide Romano Grut. p. 755, 4 APPLICARI. Posteriores seruarunt *ad*. Grut. p. 406, 1 sub Constantio & Iuliano ADPROBANTE *senatu*. Et p. 647, 6 ADPENSVS, cum signis nouitatis. Pandectæ habent *adprobare, adponere, adpendere*: & contra, *apparere, appellare*. Taciti est *adpugnare*.

AD ante *Q* seruatur integrum in lapidibus. Grut. p. 583, & Reines. p. 362 HIC ADQVIESCIT. Adde Reines. 692. Iterum Grut. p. 177 in arcu aquæ Marciæ: ADQVISITO *fonte*. Et sub Traiano, Manut. p. 28, ADQVIS. Et Aeneid IV. v. 175

- - *viresque adquirit eundo*;

vbi Pierius: *Antiqua pene omnia exemplaria seruant præpositiones in compositis*. Vulgo scribunt *acquiescere, acquirere*.

AD ante *R* etiam inconstans est. Priscianus lib. 11 post initium: *frequenter inuenimus adludo, adrideo*: ipsi vero *arrideo* placet. Agrœcius p. 2273 *Ad, præpositio, integra permanet, quando semiuocalis sequitur, vt est Adficit, adripit*. In iure ciuili scriptum est *adrogare, adrogatio*: id quod etiam in Taciti libris, præsertim a Freinshemio & Th. Ryckio ad membranas emendatis, seruatur, *adroganti moderatione*, annal. I. cap. VIII; *adrogantiam oris*, lib. V. cap. III. Idem annali I cap. LXXIV, & lib. III cap. L *adrepit*. In

Hein.

Heinsii castigato Prudentio Psychom. v. 443 *adridere* est: e contrario in Vincentii hymno 468 *arripit*; adv. Symmach. II vers. 1121 *arripe*: si quis alius vero codex præpositionum integritatem vindicat, is Prudentianus est. Et Virgilius ad membranas purgatus *arrepta tellure*, lib. X, 298, & *arrepto tempore* lib. XI, 459. Idem Aen. I. vers. 152 *arrectis auribus*: & lib. II, 205 *arrecta pectora*. Scilicet aurium caussa in non nullis horum aliquid cedendum est.

AD ante *S* plerumque se conseruat. *Adsignare* tritum in antiquis monumentis est: Gruteri vetusta tabula p. 512 ADSIGNATVS sæpe; & eadem ætate fragmentis pag. 203, 205 hoc verbum cum *D* scriptum est: item p. 206 ADSIGNAVERVNT, & Ancyrano marmore, serie 3 ADSIGNAVI, ac nummo Traiani REGNA ADSIGNATA. Sic quoque ADSERIT & ADSERTOR est apud Grut. p. 341, & 603: & apud Reines. p. 608 ADSEDIT: pag. 692 ADSEQVETVR: apud Spon. p. 98 ADSISTENTIBVS. Lis autem est sequente duplici consonante. Priscianus lib. I p. 560 *Subtrahitur* [D] *quum sequens syllaba ab S & alia consonante incipit, vt aspiro, aspicio, ascendo, asto.* Et *Velius Longus* p. 2225 *Est etiam vbi necesse est D litteram interire, nulla alia substitu-*

ta, vt in eo, quod est aspicio, ascendo. C
sium vir summus facit Henr. Noris,
lud ASPICIENDI in Lucii cenota
tueatur: cui consensionem aliorum lapi
adfert, Grut. p. 653, 8 EN ASPICE
p. 655. 1, QVEI ASPICIS. Nec ver
lida Prisciani ratio est, quia in aliis eti
minus dubitatis *S* cum alio consonante
iicitur: *adstare* Festi est: *adsciscere, ads*
re, adspirare, adstringere Legum Romanar
adstruere Agroecii: e quibus *adsciscere, a*
bere ipse Manutius defendit, praepositio
integritatis alias parum studiosus. Iden
ro adfert p. 15 ex Tiburtino lapide
SCENSV, quod contra *adscendere* est.
men & ipsum *adspicere*, *adspectus* in emen
tissimis Taciti libris retinetur, annali
cap. XXXII, & lib. XIV cap. LI, ac a
Adi Dausquium in *Adscisco*, qui odiosu
sigmatismum vocat, si *D* ex talibus eiic
tur.

Tandem AD ante T quoque examin
dum est. Manutius p. 89 *Attuli, non Ad*
li; & similia, aurium sensu comprobante, nec
sentiente Terentio Scauro, antiquo grammat
veteribusque libris. Scauri haec ratio est
2260, quia *ex semiuocalibus geminent praep*
tiones primam sequentis verbi litteram, vt ef
tus; item in mutis, attulit per T, & attigit,
at

Digitized by Google

attinuit. Contra Grut. p. 16 ex vetusto lapide Sertoriani belli ADTVLIT: & ex alio etiam satis vetere p. 328 ADTRIBVENDAM: & de Cæsare Strabone inscriptio apud Manutium p. 28 ADTR. IVD. Festi Pompeii sunt *adtestata*, *adtegrare*, *adtritum*, *adtubernalis*: Varronis lib. IV & V de LL. sunt *adtributum*, *adtingat*, *adtentare*, quod in Legibus Romanis *adtemptare* scribitur. Nihilominus in vetusto fragmine apud Grut. p. 507 legitur ATTIGERET, id est *attigerit*: & p. 926 ex VIII ludis sæcularibus ATTIGIT: quæ ratio posteriori æuo magis magisque inualuit.

Hactenus de præpositione *AD* in compositione: sequitur *CIRCVM*, quam grammatici aiunt *M* amittere, si vocalis sequatur: vt *circuitus*. Sed sæpius seruatur, & recte dico *circumago*, *circumactus*: *circumeo*, *circumequito*. Papirianus grammaticus apud Cassiodorum p. 2294 distinxit inter scripturam & pronuntiationem. *Circum*, inquit, *præpositio*, *sequentibus vocalibus*, *M litteram in enuntiatione amittit*; *in scriptura seruat.* Sed, vt vidimus, nec in enuntiatione semper, immo ne sæpe quidem amittit. Pronuntiamus enim bene *circumago*, *circumegi*. Freinshemius Curtiano Indice vbique *m* seruandam censet, etiam in *circumire* & *circumitus*, quod

in vetuftis ita libris effet. Sane Varro
pfit *circumitus*: & Suetonii Cæfare cap.
in optimis codicibus eft *circumitus*. No
vero *circuitus* abiicere, cuius forma, f
in metro, neceffaria videtur. Prude
Symmach. 1. verf. 319

- - - - - terram breuiorem
Dicere circuitu.

Nihil vero agunt, qui ante plures c
nantes M in *N* convertunt, fcribente
cundare, circunferre, circunfpicere, circunf
tandiu, nanque; quia putida hæc & hor
grata vero & fuauia *circumdo, circumferro*
cumfpicio, tamdiu, namque.

CON præpofitio ante vocalem *N* am
vt *coæquare, coco, coire, coortus*; quo et
adfpiratio referenda, *cohæreo:* ante c
nantes plures, etiam ex vocalibus ortas
vatur integra, vt *concido, conduco, co*
congero, coniicio, connecto, conquiro, con
contero, conuoluo: ante alias mutatur
ante quasdam plerumque; fecus ante ce
Sunt autem hæ *B, L, M, P, R*, quibu
detur *N* accedere. Nam *cognatus* di
cognofco, num a *gnafcor, gnofco*, quæ fupr
bitauimus? neque a *gnatus*, i. e. filius, qu
congnatus fcribendum effet, quod *N* a
manet, vt *congero, congrego, congruo.*
quum ergo eft, vt fint ex *con* & *natus*;

cōn & *nosco*, *N* mutato in *G*: in aliis enim servatur, vt *connecto*, *connitor*, *connumero*.

Ante *B* mutatur in *M*, vt *combibo*, *comburo*. Codices autem Prudentii *conbibit* Hamartig. 609, & alibi.

Ante *L* sæpe manet in antiquis inscriptionibus, quibus est CONLAPSVS VETVSTATE, Grut. p. 7, 48, 51, 173, 187. & CONLATA STIPE, in ponte Tagi ex Traiani æuo : AERE CONLATO p. 426, 447, 457. & apud Sponium sæpe. Sic *conlibertus*, *conliberta* in lapidibus: item *conlocare*. Grut. p. 40, n. 11 STATVAM CONLOC. Adde 460 n. 4 & Spon. p. 294. Et CONLVDENTIBVS *digitis*, Grut. 647. 6. Sed hæc non sunt perpetua, verum etiam ex Traiani sæculo habemus STIPE COLLATA apud Reinef. class. 11 inscr. XCIII & Grut. p. 645 & 964, 984, 987 COLLIBERTVS, & pag. 58 n. 4 sub Diocletiano, COLLAPSVM; etiam p. 100 n. 6: item COLLOCARE p. 164 n. 6. in quibus euphoniæ & auribus seruitum est. Et *collegium* fere semper scriptum. Vide post Gruteri inscriptiones, totam sect. 11 Sponii Miscell. vbi innumera exempla exstant.

Ante *M* transit *con* in similem, vt *commercium*, *committo*, *commoueo*, *communio*. Qui secus pronuntiauerit, aures offendet.

Ante P itidem in M plerumque vertitur
comparo, compertus, compono, computo. A
sti æuo in Lucii Cæsaris cenotaphio
ptum COMPONANTVR: Grut. p. 47
CONIVGI INCOMPARABILI. Tamen
iam, sed posteriori æuo, vt videtur, *com*
re scripserunt p. 814, 2 & 827, 2. &
probare p. 647, 6. & Aeneid. III,
conpellare in scriptis & cum cura editis.

Ante *R* in similem mutat *con* suam ext
mam, vt *corrado, corripio, corrigo, corru*
Grut. p. 128, 5 *adiculam vetustate* CORR
PTAM. Et prouinciarum seu Italiæ p
tium CORRECTORES passim laudantu
æui mediocriter posterioris inscriptionib
nusquam *conrectores.* Lucretii autem lib
omnia secus se habent, *conradens, conrep*
luce diei, conrepunt, conrident, conripuit, c
ruit, conruptus. Vide Gifanii, Creechii &
liorum Indices. Sed pauci imitati sunt:
Prudentii editor, Nic. Heinsius, presse MS
secutus, & cetera integritati præpositionu
fauens maxime, *corripit, corrupit, corruit, co*
rigens legit. Par ratio est Plautini *conrusp*
apud Festum; quod in obsoletis relinqu
tur: *conregnare* autem cadentis est Latinit
tis. Vtique auribus aliquid, auctore Cic
rone, dandum est, nec, vltra exempla pr
batiora, promiscue omnia imitanda: qu
,,ne

nec illis quidem, quæ videntur probatiora, vbique insistendum sit.

Præpositione E & EX partiuntur compositiones. Dicimus *ebibo, edico, educo, egero, elicio, emungo, emunio, erado, eripio:* cetera *ex* poscunt, *excipio, excutio, excrucior, expono, explico, exquiro, exsequor, exstruo, extrico, extrudo:* ante F in consimilem conuertitur, *efficio, effugio, efflo, effodio. effundo.* Archaismus enim est, quod in Rostrata Duilii columna legitur EXFOCIONT, hoc est effugiunt. An *S* vero seruari post *X* atque sic etiam post *ex* possit, supra disputauimus pag. 29, 30. Seruandum omnino est, atque sic EXSEQVI legimus in Lucii Cæsaris cenotaphio extremo: EXSTRVERE Grut. p. 61. n. 3, & p. 110, 7: EXSPECTAT. ET VOTIS p. 109, 3: & proprium nomen *Exspectatus*, p. 74, 1: & EXSVLTANS Spon. p. 99 Misc. Non igitur curamus, quod etiam *extrui* & *extructus* aliquando legitur Grut. p. 163, 164, 429. 669.

IN præpositio & negatio fatigat orthographiæ studiosos. Ante litteras *C D E G H Q S T* salua res est: e. g. *incido, induco, infigo, ingero, inhæreo, inquiro, insisto, intingo:* dubia ante ceteras. In lapidibus enim INLATIS *coronis* Grut. 124: *arca* 424, 12. Varro IV de LL. *inlicio:* Festus *inlicium, inliciator, inlitte-*

literata. Inſcriptiones paſſim *inluſtris* & *inluſtrare*: Grut. p. 234, Veſpaſiano dicata inſcriptione, INMVNITAS: & p. 694 INMATVR. ac vet. tab. Grut. p. 106, 10 506 INPERIVM: etiam *inpenſa* p. 243 idem ex Veſpaſiani æuo; & p. 63, 343, *inpenſa*: & *inpendia* p. 62 n. 8: *inperfectus* 749: in vetuſto marmore Neapolitano 207 bis INPONITO: & pag. 823 INRITA VOTA: vt antiquos codices manuſcriptos taceam. Vnum addo Auguſti ætate ſcalptum exemplum in Caiano cenotaph INPROVISAE *calamitatis*; ad quod ὁ πα... Henr. Noris p. 487 ita commentatu eſt: *Apud antiquos quoties præpoſitio IN alte voci, a P incipienti, iungebatur, neutiquam N litteram in M mutabat. Idem character in Virgilii codice Mediceo ſeruatur. Lib. 1. Aeneid. v. 509 INPROVISVS ait: & lib. 11. v. 182 INPROVISI aderunt.* Addit ex ſupra citata tabula (Grut. p. 207) *quod* INPROBARINT INPROBVM *eſto.*

Præclara hæc omnia & ſpecioſa: quo minus tamen in vniuerſum adſentiar, alia monumenta, partim æque antiqua, mihi obſtant. Vbique in nummis & lapidibus eſ IMPERATOR, non *inperator*: in Ancyrano marmore *imperium, impenſe*: & eadem vox *impenſa* ſæpe apud Grut. p. 105, 466 487:

487, & *impendium* p. 55, 483. & ex Traiani imperio Spon. Misc. p. 181 DANTE IMPENSas: & in arcu aquæ Marciæ p. 177 Grut. IMPEDITAM.

De *In* ante *L* tanto res est difficilior, quanto pauciora sunt, quæ opponantur antiquitatis argumenta. Aldus Manutius ad iudicium aurium prouocat. *Illustris*, inquit, *malo, quam Inlustris; vt Illectus, quam Inlectus; Illudo, quam Inludo. Cur enim non consulatur auribus? quarum iudicium superbissimum dixit Cicero in Oratore* [cap. XLIV.] *Vt omittam, Scaurum, veterem grammaticum, idem sensisse.* Scauri p. 2260 de *mutatione nouissima litteræ præpositionum* hæc regula est: *Quoties a liquida littera sequens cœperit, vertitur in eum, cui liquida præposita fuerit.*

INTER vbique manet saluum in compositione: in solo verbo *intelligo* cedit sequenti liquidæ. Papirianus p. 2294 *INTER præpositio in vna voce, sequente L littera, R in eamdem mutat, vt Intelligo; ceteris sequentibus integra manet.* Quod etiam in iis libris obseruatur, quorum editoribus quam maxime mutatio præpositionum inuisa est. Lucretius lib. VI. vers. 16 *intellexit*: Prudentius ad Symmach. II. vers. 1035 *non summa intelligitaure.* In ceteris, quamlibet ab *L* inci-

incipientibus, manet præpositio integra, vt *interlabi, interluceo, interlitus.*

OB præpositio facile, ac quasi necessario, ante certas litteras mutatur. Ante *C*, vt *occido*, a *cædo* & *cado*; *occubo*, *occumbo*, *occurro*; ante *F*, vt *offendo*, *offero*, *officio*, *offundo*. Sed tamen suetum *obfusco*, & *obfirmo*. Ante *G* ambigue, *obgannio* & *oggannio*; *oggero*. Ante *P* cedit simili, vt *oppono*, *opprimo*, *opprobrium*, *oppugno*. In ceteris manet, vt *obdo*, *obiicior*, *oblecto*: *obligo*, *obluctor*, *obmutesco*, *obnitor*, *obnubo*, *obrepo*, *obruo*, *obseruo*, *obsideo*, *obtineo*, *obuerto*. De mutatione *B* in *P* contra rationem facta, solius euphoniæ caussa, vt *opsequens*, *optinebit*, dictum supra est. Papirianus dicto loco: *OB præpositio interdum ponitur plena, vt est obire, oberrare: interdum in eamdem litteram transit, a qua sequens sermo incipit: vt offulsit, ommutuit, opposuit.* Cetera se bene habent: *ommutuit* autem ingratum & inauditum est.

PER, vt plurimum manet: ante solum *L* capit detrimentum. Priscianus lib. x post initium: *In compositis quibusdam inuenio R in L conuerti, vt Intelligo, pelliceo, pellego, pelluceo.* Verum est in *pellicio*, quod vbique ita scribitur. Festus: *Pellexit, in fraudem induxit.* Lucretius lib. VI vers. 999

- - - qua ferri pelliciat vim

hom

non æque *pelluceo*, licet tritum ſit *pellucidus*. Ouidius lib. IV Metamorph. 411 *perlucentibus alis*, etiam Heinſii editione. Seneca de Conſt. Sap. cap. XVIII *Hac ipſe perlucidus, crepidatus, armillatus.* Mira ſane hæc res eſt. Omnes dicimus *perluit*, non *polluit*: cur ergo non *perlucet?* Et alibi *per* ante *L* remanet; vt *perlabitur, perlatum eſt.* quis ferret *pellatum?* Grut. p. 36 extr. PERLATVM *libens poſuit.* Minus gratum *pellego.* Terentius Scaurus quidem pag. 2260 *Pellego, omnes antiqui dixerunt, non perlegere. Vnde & apud Virgilium legendum* [Aeneid. VI, 34] *Pellegerent oculis.* At Seruius, & optimus quisque liber *perlegerent.*

POST quoque aliquando mutatur. Cicero in Oratore cap. XLVII *Pomeridianas quadrigas, quam poſtmeridianas, libentius dixerim.* Dum dicit *libentius*, fatetur quosdam dixiſſe *poſtmeridianas.* Quintilianus lib. III cap. I, *poſtmeridianis ſcholis.* Sic *MS* Bodl. & Aldus, & vir exactiſſimus Vlricus Obrecht, qui caſtigatiſſimum ex MSS. Quintilianum in lucem edidit. An etiam in *polluceo* mutatum? ſecus Varroni videtur lib. V de LL. & Voſſio in Etymol. qui aliunde deriuant. Eadem ratio in *polluo.* Vide idem Etymologicum. In ceteris manet, vt *poſtferre, poſtliminium, poſtponere,* At *porrigere* non

non a *post*, sed a *porro* est secundum Festum in fragmento Farnesiano.

Tandem *SVB* succedit, quæ etiam subiecta mutationi est ante *C*, *F*, *G*, *M*, *R*. Dicimus *succedo*, *succido*, *succumbo*, *succurro*, *succutio*, quæ satis certa sunt; aliter autem *suscipio*, quod non a *sub* est, sed a *su* siue *susum*: nec dubitatur de *F*, vt *sufficio*, *suffigo*, *sufflo*, *suffundo*. Exempla ante *G* sunt *suggero*, *suggredior*: nisi quod veteri inscriptione apud Grut. est *seuo lactante &* SVBGVLARI. De *M* lis maior est. Cicero prædicto loco: *adiuncti verbi primam litteram præpositio commutauit, vt subegit*, SVMMVTAVIT, *sustulit*. Festus, *summissior*. Gruterus iam dicto loco, *consuetudine* SVMMOTA. Et Horatii II oda XVI *summouet lictor*. At lubentius dicit, quisque *submersus*, quam *summersus*: cur non pariter etiam *submouet*, *submutat*, *submittit*? Sunt hæc in aliis libris. Virgil. ecl. I *submittite tauros*. Aeneid. I vers. 69 *submersas obrue puppes*: lib. VII, 226 *submouet Oceano*. Ante *P* vertitur in illam, vt *suppetit*, *supplex*, *suppono*, *supporto*. Ante *R* dicunt *surrigo*, *surripio*, *surrogo*. Quod vero non dicunt *surruo*, sed *subruo*; non *surrepo*, sed *subrepo*; non *surrideo*, sed *subrideo*; cur non pari modo *subripio*, *subrogo*? Grut. p. 589 SVBREPTA *est oculis*. Prudentius Apotheos. 485 *sub-*

subrepsit : & Psychom. 166 *subridens vultu.* Tacitus Annal. I. cap. LI *de pratore subrogando.* In ipso *surrigo* præteritum *B* repetit, forte vt distinguatur a *surrexi*, quod a *surgo* est. Suetonius Vitell. c. XVII *mucrone gladii subrecto.* Ante *T* non in *S* conuertitur, & *sustineo*, *sustento*, *sustulit* ab *sus* sunt; sed manet, vt *subtero*, *subiicco*, *subtraho.* Ante alias litteras etiam manet *B*, vt *subdo*, *subeo*, *sublego*, *subnitor*, *subsequor*, *subsisto*..

Denique *TRANS* & *TRA*, præpositio, in compositis etiam variat. Velius Longius p. 2227 TRANS, *prapositio, non nullam habet obseruationem. nam interdum plena est, vt* transtulit: *interdum minuitur, vt* traiicit, traduxit: *nec non ab aliis plene ponitur; ab aliis lenitatem intuentibus, minuitur, vt in eo, quod est* transmisit & tramisit: *alii* transposuit, *alii* traposuit. Cæsar vt plurimum seruauit integram: nec modo cum aliis dixit *transferre*, *transfugere*, *transgredi*, *transmittere*, *transportare*, *transuersus*, *transuehere*; verum etiam *transdo* sæpissime, vt tamen etiam *trado* aliquando dicat; & *transduco*, *transiicio*. Donatus in principium Phormionis: *Transdere veteres sonantius, quod nos lenius dicimus Tradere; vt Tralatum; nos translatum e contrario.* Est etiam veteri inscriptione apud Manutium CORPORIBVS TRALATIS. Dif-

ficilior res in verbis ab *S* incipientibus, sitne in ea compositione *trans* an *tran* scribendum, v. g. ante *scando, scribo, scindo*; an plura sint, nescio. Delicatius auditur *transcendo, transcribo*: nec vero video, quid obstet, quo minus plene dicamus *transscendo, transscribo*. Ante vocales non mutatur, vt *transeo, transadigo*.

ADSPIRATIO H.

Adspiratio siue *aspiratio*, vt malunt alii scribere, de qua discrepantia supra dictum; est figura siue signum *H*, de quo quærunt grammatici, sitne littera nec ne. Priscianus sub initium libri 1, *H aspirationis magis est nota, quam sit littera.* Et interiectis nonnullis p. 543 *H aspirationis est nota, & nihil aliud habet litteræ, nisi figuram, & quod in versu scribitur inter alias litteras.* Et antiquior Prisciano grammaticus Diomedes lib. II p. 419 *H consonans muta, proprie continens aspirationem, subiunctiua R liquidæ consonantis, recepta vulgo in numerum mutarum; omnibus vocalibus præponitur, nulli subiungitur nisi consonantibus.* Quod vero dixit, nulli vocali postponi, nec in *H* desinere vocalem; videtur interiectionum exemplis *ab, vab* confutari. Sed præuidit hoc Priscianus p. 548, atque ita diluit: *Quæritur: cur in Vah, Ah post vocales ponatur*

natur aspiratio; & dicimus, quod apocopa facta est extremæ vocalis, cui præponebatur aspiratio. nam perfecta Vaba, Aba sunt.

Quid ergo tandem *H?* Io. Iouianus Pontanus lib. 1 de Adspiratione probauit, *H* nomen quidem & figuram litteræ habere: carere autem poteſtate, quia nihil ſit adſpiratio niſi *ſpiritus ſtatusve denſitas*, aut *craſſior quidam ſpiritus*; non aliter quam ſuſpirium & anhelitus. Sonum enim diſtinctum, qui ad vocem articulatam conſerat, non facit: & nihilominus inter litteras adhuc tolerata eſt tam nomine quam figura.

Originem a Græcorum habet *ſpiritu*, quem *aſperum* appellant grammatici. Priſcianus lib. 1 p. 560 *H litteram non eſſe oſtendimus, ſed notam aſpirationis, quam Græcorum antiquiſſimi ſimiliter, vt Latini, in verſu ſcribebant, nunc autem diuiſerunt, & dexteram eius partem ſupra litteram ponentes, pſilen notam habent, quam Remnius Palæmon exilem vocat; Grillius vero ad Virgilium de accentibus ſcribens, lenem nominat: ſiniſtram autem, contrariam illi, aſpirationis daſiam, quam Grillius ſtatilem vocat.* Marmora, quam maxime etiam vetuſta ſunt, vt Arundellina, & cetera maiuſculis litteris ſignata, nulla ſigna ſpirituum habent: poſteriores Græci, quum minor ſcriptura in vſum veniſſet, addiderunt illa cum accentibus;

bus; non autem ſemicircellorum modo, ſed cum angulis iis, quos ıı, ſectum in transverſa lineola, vtrimque facit: quas figuras primi, qui Græcos libros typis expreſſere, vt maior Aldus Manutius & æquales, aliquamdiu retinuerunt.

Sed ſatis de quæſtione, quæ noſtri non propria eſt inſtituti: de vſu adſpirationis potius diſputandum eſt. Vocalibus præponi tam initio, quam media voce, ſupra, Diomede & Priſciano auctoribus, dictum fuit. Res manifeſta, vt, *habeo*, *hæreo*, *herba*, *honor*, *hoſpes*, ſimilia: & altero loco, *ahenum*, *mihi*, *nihil*, *traho*, *veho*, reliqua. Ex primo ordine ſunt quædam ambigua, *harena* & *arena*; *halucinor* & *alucinor*; *have* & *ave*; *hariolus* & *ariolus*: *haruſpex* & *aruſpex*: *holus* & *olus*; *hordeum* & *ordeum*: de quibus parte altera dicturi ſumus. Iam ſatis ſit quædam propria examinare.

HADRIANVS cum adſpiratione in nummis eſt, & plurimis inſcriptionibus: raro ADRIANVS, Grut. p. 158. n. 5, & Reineſ. p. 294, 304, 308, 311; ſi bona fide transſcriptum eſt.

Hammon, Iouis cognomen, & *Ammon* ſcribitur. Qui ab ἀμμός, *arena* ducunt, quod templum eius in Libyæ Marmaricæ arenis ſitum fuit, adſpirationem negligunt. At veteri

teri inscriptione Grut. p. 21 n. 7 IOVI HAMMONI. Græci antiquis monumentis, quæ carent spiritu, nihil iuuant, vt nummo Seguini est ΘΕΟΣ ΑΜΜΩΝ: nisi quod libris Græcis Diodori, Pausaniæ, Suidæ est Ἄμμων, *Ammon*, aut ita ab interpretibus lectum est. nam & illorum quidam sine spirationis signo in prima maiore littera scripti sunt.

Hannibal & *Annibal* in libris est; & Liuius semper *Annibal*. Manutius autem, *Hannibal cum adspiratione ex libris antiquissimis Latinis: Græci enim adspirationem reiecerunt.* Addit lapidis Florentini testimonium de Fabio Maximo HANNIBALEM COERCVIT. Si Punicum hoc nomen, vt putatur, ex חנן & בעל est, quasi *gratiosus dominus*; omnino adspiratio necessaria videtur.

Hebræus scribimus & *Ebræus*: plures tamen *Hebræus*, quia Græcis libris est Ἑβραῖος cum aspero: nec vero certissimum, an in antiquissimis Græcorum codicibus spiritus fuerit expresse appositus. Origo עברי, quia ab ע incipit, littera incertæ pronuntiationis, nihil adfert, quoniam hanc litteram non vno modo a LXX & Hieronymo in propriis expressam nouimus, nunc sine spiritu per A vel E, vt *Amma, Almon, Asem, Acbron* siue *Ekron*: nunc per *G*, vt *Gomorra*, *Gai* (quod Vulgatus *Hai* reddit) *Gaza*, *Gebal*: ad quem modum æque

Georeus; quam *Hebraus* scribi possit. Vsui sic potius, quam origini credendum est.

Etrusci, & *Hetrusci*; *Etruria*, & *Hetruria* scriptum est: sed præstat modus prior, qui sine adspiratione est, quem Manutius ex vetustis libris ac lapidibus Capitolinis approbauit. Et lapide in Volsiensi apud Gruterum p. 385 PRAET. ETRVR. XV POPVLOR. Et in Triumphorum tabula p. 296 DE ETRVSCEIS.

Ostia & *Hostia* colonia ad Tiberis ostium. Vtrumque probatum, sed prius magis. Nummus Neronis, AVGVSTI PORT. OST. S. C. & alius Traiani PORT. OST. & Grut. p. 249, 7 COLONIA OSTIA. At p. 454, 10 IN COLONIA HOSTIENSI: & p. 752, 2 VIA HOSTIENSI. Notandus igitur Cluuerius Ital. Antiq. III cap. III pag. 874, vbi *nugas grammaticorum* adspirationem huius vocabuli dixit, & a *cunctis lapidibus* eam abesse adseuerat.

Adspirationis mediæ exemplum *Ahala* Romanum nomen: cui Christianum *Iohannes* addimus; quod malimus sine adspiratione *Ioannes* scribi. Non enim ab Ebræis, sed a Græcis vocabulum accepimus, qui vocalium adspirationem in media voce ignorant: quod cum alia, tum maxime casus & exitus *es* euincit, qui ex Græco Ἰωάννης est. Quod si ab

si ab Ebræis Latini haberent, non *Iohannes*, sed *Iohanan* ex יוחנן scribendum esset. Præterea Christiani non ex Veteri testamento id nomen, vbi rarum erat, sed ex Nouo, quo celebratissimum est, in suum vsum adsumserunt: hic autem Græca scriptura præualet, quæ sine adspiratione est: Græcam, vt dignum est, imitatur Latina.

Est deinde vsus adspirationis in iis, quæ sunt ex Græcia, per χ scripta in sua patria, vt *Chremes, Chrysostomus, Acheron, Bacchus*: de quibus supra in litteris Græcis prædictum fuit. Interdum abiiciunt *h*, quamuis χ Græco respondeat: sicut in nummis Semproniæ gentis (Vrsin. p. 251, 253) aliquoties GRACCVS legitur, quod alias *Gracchus* est, Plutarcho & aliis Græcis Γράκχος.

Præterea, quia Græci litteram ρ initialem spiritu signant, Latini etiam in Græcis vocibus *h* adiiciunt ad *R* in principio positum, vt *Rhodus, rhetor*: in media voce vero, quia Græci adspirationem duplicato tantum ρ apponunt, non simplici; etiam Latini in vocabulis, ex Græcia petitis, gemellis *rr* adspirationem *h* subiiciunt, vt *Pyrrhus*, *Tyrrhenum mare*. Dixi, *in Græcis vocabulis*. nam, nisi manifesta origo Græca est, non locum habet adspiratio, vt *Arretium*, Etruriæ oppidum, *Arrius*, familiæ Romanæ nomen. Nec

Rhomæ licet scribere, quia quorumdam opinio, ab ῥώμη, *robur* nomen deriuantium, minime manifesta aut probata est. Recte vero Bruttiorum vrbs ad Siculum fretum, quia a Græcis condita, & in Magna Græcia, Italiæ parte, sita, scribitur *Rhegium*: at oppidum Cispadanæ cum *Lepidi* cognomine, *Regium*.

Itaque in quæstionem venit, an recte *Rhenus*, *Rhemi*, *Rhætia* scribatur, quod Celtica potius & Germanica hæc vocabula sunt, quam Græca. Primum nomen, quod amnis est, constanter scribitur cum adspiratione *Rhenus*. In fragmine arcus Druso positi legit Melissus apud Grut. p. 236 AD DIVORTIA RHENI. Nummis Neronis & Domitiani apud Tristianum, RHENVS: quod nescio cur ita factum sit, nisi imitatione Græcorum, qui ejus fluminis mentionem habuerunt.

Alterum nomen *Remorum* est, Galliæ Belgicæ populi, quod Cæsaris libris quidem *Rhemi* scribitur: Hadrianus autem Valesius abiecit *H*, quod iure fecisse nobis videtur, quia nullum huic genti cum Græcis fuit commercium. Incertum enim, an Cæsar adspirationem addiderit, quæ potest etiam a grammaticis & describentibus esse. Sed, inquis, & alia Galliæ, præter *Rhenum*, vt *Rhodanus*, adspi-

adſpirari Latine. Longe autem diſpar huius eſt ratio. Rhodanus enim Prouinciam Romanam perlabitur, in qua erat Maſſilia, antiqua Græcorum ex Aſia colonia, quæ æque ſermonis patrii, vt morum ſtudiorumque Græcorum, fuit obſeruantiſſima: a qua Græca nomina ſunt, Nicæa & alia: atque ita etiam vicini amnis ſcriptura: *Remi* autem abhinc longiſſime remoti erant.

Tertium eſt *Rhætiæ* ſiue *Rætiæ*; & *Rhætorum* populi, ſiue *Rætorum*. Gruter. p. 376, 6 PROVINCIAI RAITIAI ET VINDELIC. & p. 439, 8 de L. Munatio Planco, TRIVMP. EX RAETIS: & p. 524, 3 RAITORVM. Et Tiberii nummo apud Golz. COL. AVGVSTA RAETORVM. Omnia hæc ſine adſpiratione, & cum diphthongo, in quibus adquieſcerem, & H quod Rætorum vocabulo adhæſit, exterminarem, niſi vir ſummus Ezechiel Spanhemius de Vſu & præſt. Numiſm. p. 843 manum iniiceret, Hadriani nummum laudans, in quo RHETICVS EXERCITVS expreſſum ſit. Idem, an alius nummus ſit, ignoro, qui in Occonis & Mediobarbi theſauro p. 178 ſic deſcriptus eſt: EXERCITVS RAETICVS SC. Quapropter vereor, quia cetera cuncta diphthongum habent, non ε ſimplex; ne fieri potuerit, vt a deſcriptore quodam vel typographo *Λ* in *H* mutaretur.

 Tuti-

Tutius ergo ſcribimus *Rati*, *Ratia* diphthongo, ſine *H*, vt plurima antiquitatis monumenta habent.

Tandem etiam de adſpiratione compoſitorum diſpiciendum eſt, ſi Græca vox, ab adſpirata incipiens, ante ſe aliud nomen vel præpoſitionem accipiat: num v. gr. *exodus*, an *exhodus*; *Panormus*, an *Panhormus* ſcribendum ſit. Manutius Orthogr. p. 305, *EXHODVS cum adſpiratione, quia componitur a Græco ὁδός, nec aliter libri veteres.* Scio in quibusdam libris ita eſſe: an vero ratio id vrgeat, quæ data fuit, ſubdubito. Si enim Græci in media voce adſpirationem pronuntiarent, præter illam quæ poſt duplex ξ eſt; ſine dubio etiam illam ſcriberent cum ὁ, ἔξοδος: quod dum non fit, neque fieri debet apud Latinos. Alia enim ratio ſimplicis eſt, alia compoſiti.

Sic quoque ſe *Panormus* habet, Græce πάνορμος, nomen vrbis in Sicilia; quamquam Græcis etiam appellatiuum eſt. Scripſerunt multi per *H*. In nummo familiæ Domitiæ apud Vrſin. p. 101 PANHORMITANORVM. Gruterus p. 174, n. 5 REIPVBLICAE PANHORMI. Et Sponius Miſc. E. A. p. 176 RESP. PANHORMIT. Atque ſic etiam in Plinii libris ſcriptum eſt. Nihilominus & ſine adſpiratione in aliis monumentis inuenimus. Harduinus nummum, a Paruta expoſitum,

ſitum, refert cum epigraphe PANORMITANORVM: & Reineſius claſſ. v. inſcr. 64 PANORMVS, quamquam non certum eſt, ſitne vrbis nomen ibi, an viri. Verba hæc ſunt: *M. Coilius M. L. Panormus agitator:* niſi *Panormitanus* forte legendum ſit; eiusdem tamen originis eſt, & orthographiam vocabuli demonſtrat. Prioribus accederem, ſi πάνορμος Græci ſcriberent, quemadmodum illorum ῤῥ adiecta *h* poſt *rr* Græcorum imitamur: quum vero id recuſetur a Græcis; non video, quæ ratio nos vrgeat ad adſpirandum in hoc vocabulo.

NVMERI ROMANI.

Quæ Romanis numerorum figuræ fuerint, orthographiæ eſt explicare. Paullus Manutius figuras omnes deducit ex I, *vnitate:* quæ ſi geminetur ita, vt inferiores partes coniungantur, fieri dicit ſignum V, *quinque:* hoc ſi inuerſum infra rectum ſtatuatur, fieri X *decem:* ſi ſimplex I ſemel directe, iterum transuerſim componatur, fieri L *quinquaginta:* cui ſi in ſumma parte aliam notam adieceris, vt fere in hoc [, fieri notam, quæ *centum* ſignificet, quod poſterior ætas mutauerit in C, angulatam figuram in ſemirotundam. *Quingenta* fecerunt addita ad tres notas quarta ſic []; vnde primum IↃ, poſt D effectum eſt. Sed priore figura [] duplicata fece-

fecerunt *mille* [(], vnde librariorum arbitrio variæ notæ, quæ mille significarent, factæ sunt, ∞, CIƆ, aliæ: ex CIƆ tandem M deriuatum, quo pro *mille* vulgus vtitur, quum olim nota fuerit, non littera: quemadmodum pro IƆ scribunt D, quod non nusquam etiam in antiquis inscriptionibus videmus, & ipsis Capitolinis lapidibus, vt Gruterus edidit, sed nescio qua fide & cura transscriptis.

Nunc singulos numeros, in quibus memorabilis est veterum orthographia, & a nostrorum temporum consuetudine recedens, perlustrabimus. *Quaternarius* in iis primus est, a cuius figura discessum est hodie. nunc enim sic IV formamus: antiqui fere semper, etiam restitutores litterarum, a ducentis ac retro annis, vsque ad patrum memoriam aut auorum, simplicem figuram ita I I I I quadruplicabant. Nummus familiæ Antoniæ apud Vrsin. p. 29. LEG. IIII; Grut. p. 30. n. 4 IIII KAL. APRIL. & sic constanter alibi: etiam in compositis, XIIII Grut. p. 41 n. 7, & 688, 2; XXIIII p. 688. 11. Raro admodum invenitur XIV, p. 689, 13; & XXIV p. 833, 1.

Senarius numerus est VI, vt VI. VIR, *sevir*, siue *sexvir*, Gruter. p. 481. 7. Sæpius scribitur. IIIIII. VIR, Grut. p. 45, 8, p. 426, 4, p. 428, 429. *Octo* potius VIII quam IIX signantur

gnantur in vetuſtis monumentis. Vide fragmenta Kalendarii apud Grut. p. 134. *Novem* plerumque ſic ſcribuntur VIIII. Gruter. p. 317. 6 ANN. VIIII. & 613, 12 VIXIT ANNIS IIII M. VIIII. DIEBVS IIII, id eſt *menſibus novem*.

Decem octo variant in figurarum compoſitione. Grut. p. 317, 6, D. XVIII id eſt, *diebus duodeuiginti*: quæ forma etiam p. 190, 7, & 712, 11; & in Kalendariis antiquis eſt: in alio fragmento Kalendarii, quod ſupra nominauimus, eſt XIIX: & in nummis Vrſini p. 31 de Familiis, LEG. XIIX, & Grut. p. 677 n. 5 ANNIS XIIX.

Vndeuiginti in nummo Vrſini iam laudato ſunt XIX; alibi XVIIII, ſicut & XXVIIII, hoc eſt *vndetriginta*, Grut. p. 677 n. 5; & pag. 712, n. 11, XXXVIIII, *vndequadraginta*.

Ipſa *quadraginta* antiqui Romani XXXX potius quam XL, ſignabant. Grut. p. 679, ANN. XXXX; & p. 344, 3, & 426, 3 ANNOS XXXXV.

Maiores numeri raro in lapidibus occurrunt: niſi in Faſtis magiſtratuum & triumphalibus tabulis. Ibi enim LXXX & XC cernuntur: & ſupra centenarium etiam CD *quadringenta*, quæ aliis CCCC notantur. Duilii triumphus actus anno CDXCIII: Aemi-

lii

lii Paulli de Perse, anno DXXCVI, vt Gruterus p. 296 edidit. Maiores millenario numeros plerumque Latini suis vocabulis exscribunt: si per notas, multiplicant millenarium, v. g. cIↄ cIↄ cIↄ *tria millia*: *μυριάδος* nota ccIↄↄ, *decem millia*, ciusque dimidiata figura Iↄↄ *quinque millia*: at cccIↄↄↄ *centum millia*. Quidam millenario præponunt cardinalem, vt III M. *tria millia*, quod in millibus passuum, (quorum notæ sunt M. P.) frequens est in Plinii libris geographicis.

ACCENTVS ET APICES LATINORVM.

Accentus non pronuntiationis, sed scriptos apices, quos vulgo etiam *accentus* appellant, intelligimus. Videmus enim ita pueros adsuefieri, vt ablatiuos casus & aduerbia & alias voculas, coniunctiones præsertim, apicibus obliquis, aut in acutum angulum concrescentibus, quasi summa Latinitas in iis consistat, imponant. Et quum multi in defendendis iis ad antiquitatem prouocent, de antiquorum apicibus prius disquirendum est; deinde de consuetudine nostrorum temporum.

Puerile olim adminiculum ad enuntiandum erat, longis syllabis apponere apicem, nec

nec vero omnibus, ſed dubiis nonnullis, vt cum mora pronuntiarentur. Quintilianus lib. I cap VII *Orthographia ars totam ſubtilitatem in dubiis habet: vt longis ſyllabis omnibus apponere apicem ineptiſſimum eſt, quia plurima natura ipſa verbi, quod ſcribitur, patent: ſed interim neceſſarium, quum eadem littera alium atque alium intellectum, prout correpta vel producta eſt, facit, vt* MALVS, *vtrum arborem ſignificet, an hominem non bonum, apice diſtinguitur.* PALVS *aliud priore ſyllaba longa, aliud ſequenti, ſignificat. Et quum eadem littera nominatiuo caſu breuis, ablatiuo longa eſt, vtrum ſequamur, plerumque hac nota monendi ſumus.* Vides, quam diuerſa veteribus Romanis fuerit ratio virgularum vel apicum ab ea, quæ ſolet hodie in vulgari ſcriptura eſſe. pronuntiationi ſeruiebant, vt longa ſyllaba, ſi dubia pueris eſſet, hac nota diſtingueretur, ac vbique pronuntiatio iuſtum tempus & quantitatem ſyllabarum obſeruaret. Sed hæc pueris adhibebantur, quia de puerorum inſtitutione primo libro Quintilianus tractat : vltra quam ætatem conſuetudo hæc non proferebatur, adeo, vt Muretus in Lipſii Dialogo de Pronuntiatione cap. XIX aperte ſic illum adloquatur: *vagare mihi per hanc vrbem* [Romam] *& quære. multa monumenta in vtraque lingua, multi lapides: lapis ego, ſi ac-*

si accentiuncularum istarum vnquam apex. Sed hoc nimis adsceueranter. raræ enim admodum visuntur nonnusquam in lapidibus; quod Lipsius etiam illi approbauit.

Exemplis res agenda est. In vasto infinitarum inscriptionum opere, quas Gruterus collegit, vix duodecim, aut si plures, non tamen multas inuenies; quæ eiusmodi notulas aliquas habeant. Dico *aliquas.* nec enim in singulis verbis sunt, sed in rarioribus; vna forte aut altera earum excepta, sed inepta satis, vbi frequentiores apparent. Vt vero; quæ pueri addidicimus; tenacius inhærent, quam vt facile dediscamus; & nobis vel nolentibus etiam subrepunt: ita quoque de his factum est apicibus, vt nonnullis, puto opificibus magis, quam eruditis, hæc consuetudo adhæresceret, vt interdum eiusmodi signa atque notas præter necessitatem supra litteras collocarent. Lipsius exempla, quæ ipse viderat, ostendit PATRÓNÓ, CLÉMÉNS, CV́RIONE, cetera. Gruterus p. 304 n. 9 lapidem sic transscripsit KÁLÁTÓRI *sacerdotii Titiálium* FLÁVIÁLIVM STVDIÓSÓ. Tres hic accentus vox *Kalatori* habet: duo ceteræ. Et pag. 453 *eórum opsidés accépit:* & mox; *triumphálibus ornámentis honóráuit.* Nec semper longis syllabis adiecti hi apices sunt, sed aliquando etiam breuibus. Pag. 410, 8 FLÁVÍVS

VI'VS - - SIBI' ET' SVI'S : & p. 411, 1, TECTORV'M OPERV'M. In longa inscriptione Pisani cenotaphii, quod Caio Cæsari dicatum fuit, vix quinque aut sex voces habent apices, LV'CTV, CA'SV, MA'NIBVS, a *manes* : COLONIA' ablatiuus, IVSSV' in vltima; MAGISTRA'TVS accusatiuus.

Sed esto discretionis caussa apponi *manibus* : quid vero discernunt in *casu, luctu, iussu*, ibi priori, hic posteriori syllaba ? nec opus erat in ceteris, vt casus a primo diuersos significarent, quia præpositiones adiectæ hoc præstiterant, *in colonia, per magistratus.* Tantum itaque abest, vt Vossii opinio Pisanis monumentis elidatur, quod vir magnus censuit; vt nec ibi rationes omnium reddi posse videamus. Sic autem doctissimus Vossius lib. 11 Artis Grammat. cap. VIII, *De Latinis accentibus satis apertum ex lapidibus antiquis. Quo enim vetustiores, eo magis accentiunculis carent. Lapides aliquot obiectant, vbi reperiantur : sed imperite adeo sculptos, vt satis liqueat; nullam eorum rationem haberi oportere.*

Exemplum suppono, quod confirmet Vossium non inepte iudicasse, ex Gruteri p. 609, idque minoribus litteris, quia non sufficiunt maiores, transscribemus.

D. M.

M'. Aureliu's Augg'. lib'. Secundu's

E se

ſe viuus fecit ſibí et Caeliaé M
coniugí ſanctiſſimaé, et Secun
dulciſſimó q. v. a. VIIII m. II.
libertis
libertabusqúe poſteriſqúe eoru
in fr. p. XV is in agró péd. X
ante fronte
lat. ped. X

Quid opus accentibus in cunć
vltimis, breuibus æque ac longis?
excogitari poteſt? an tonus ſemp
ſyllabam reiiciendus? inepte. Sic t
ptire lapicidis & opificibus libuit.
olim ratio pueris commendabat a
Quintiliano doctore diſcimus, p
attollendam ſyllabam longam &
exprimendam notarent: deinde
nerent diuerſas eisdem voces litt
hoc altero etiam Donatus, cap. d
p. 1741 *In Latinis numquam acuti*
in ultima ſyllaba poni poteſt, niſi diſcre
ſa, vt in aduerbio PONE; *ideo, ne* c
tetur imperatiui modi: neque circun
in ea particula, quæ eſt ERGO.

Quantum vero hæc abſunt a n
temporum conſuetudine, quibus
extollendo adhibentur, nec nom
verbis ſuperſcribuntur, ſed miſera
aduerbia, & quæ ſimilia aduerbiis

Digitized by Google

accentu non acuto, ſed *graui* onerantur; *ablatiui* ſingulares *circumflexo*, vt vocant, qui vero ſimilior duplicato tecto eſt: credo, ne perpluant. Aiunt patroni, differentiæ cauſſa fieri, vt aduerbia a vocatiuis; ablatiui a datiuis diſtinguantur. Sed heus boni viri! ſi ſit differentiæ cauſſa, cur additis etiam, vbi nullum diſcrimen faciendum eſt, neque id vllum locum habet, vtpote in *benè*, *ſæpè*, *fermè*, *ritè*, *antè*, *atquè*, *tàm*, *tùm*, *tamèn*, *largitèr*? & cur aduerbia ab vocatiuis tanta religione diſcriminatis, qui caſus ſæpe in magnis libris ne ſemel quidem occurrit? quis puer tam ſtupidus eſt, vt, ſi intelligit, quid vocatiui, quid ſint aduerbia, non poſſit ſtatim ex ſenſu & vſu diſcernere? Et ſi diſcretionis neceſſitatem vrgetis, cur non diſcernitis alia diſcernenda? ablatiuum per *á* & *ó* vultis a datiuo diſtinguere: cur non idem facitis in plurali, vbi etiam hi caſus pares ſunt, & ambo in *is* vel *ibus* exeunt? Si poteſt, & debet ex lege veſtra pluralis ablatiuus diſtingui ſine appoſita notula, cur non idem caſus in ſingulari liberandus ab onere eſt? Dicite mihi, ſi poteſtis, diſparitatem. Innumera ſunt, quæ iisdem litteris ſcripta diverſiſſima ſignificant, vbi nullam iubetis accentiunculam, quæ dirimat, apponi. Per claſſes quædam enarrabo:

E 2 I. No-

I. Nomen & Verbum iisdem litteris.

Aequa, *aequas*, *caedes*, *caedis*, *caedi*; *alis*, *alam*; *amari*, *annuo*, *arce*, *arces*; *aue*, *canis*, *canes*; *capite*, *capitis*; *certo*, *certas*, *certa*; *consule*, *consulis*; *cura*, *custodi*, *custodis*; *dicam*, *dicis*; *disci*, *discis*; *domui*, *duci*, *duces*; *eas* (verb. & pronom.) *facis*, *facies*; *ferri*, *fides*, *formido*, *gesto*, *gestas*; *honesta*, *honestas*, *honestatis*; *indicem*, *indices*; *iudicem*, *iudices*; *labores*, *laudes*, *lege*, *leges*, *legis*; *illustrem*, *illustres*; *laudem*, *laudes*; *malo*, *malis*; *militare*, *militarem*; *miseris*; *nitor*, *nobilitas*; *noui*, *nube*, *nubis*; *nuntia*, *nuntio*; *parcam*, *pateris*; *pellis*, *praesides*, *probas*, *proba*; *rapis*, *rege*, *regis*; *salis*, *salutare*, *scribam*, *scribas*; *sedes*, *sede*; *serua*, *seruo*; *seueris* (mutato accentu,) *sitis*, *specula*; *superas*, *trabis*, *velis*, *veniam*, *vidua*, *vigiles*, *vis*, *vita*, *vites*, *vulgare*, & permulta alia.

II. Nomen & Nomen iisdem litteris.

Auis, *foedus*, *fides*, *fretum*, *generi*, *libertas*, *malus*, *ius*, *mari*, *maribus*; *mensis*, *ouis*, *rei*, *solum*, *specula* (diminutium a *spes*, & editior locus) *tribus*, *veris*, *villis*.

III. Verbum & Verbum.

Creuit, *excreuit*, *dico*, *edo*, *egerit*, *fundamus*, *luxit*,

luxit, eluxit, manet, promeretur, regere, cetera. Et quia verbis participia & gerundia cohærent, huc illorum quædam exempla addimus tam a verbis quam nominibus distinguenda : *demens, emenda, emendo, moratus, passus, serui.* Sic & *impletis, completis* participium & verbum sunt.

IV. Accentu pronuntiationis distinguenda.

Cupido, iacere, imperito, liberet, nitere; enitere, indico, oblitus, olere, parere, patere, pendere, predico, videris, reliqua.

Hæc omnia sine apicibus discernuntur sensu & constructione: cur sola aduerbia & ablatiuos, aut *quam* pronomen & aduerbium, *cum* præpositionem & coniunctionem, non possimus sine istis? Desinant ergo scholarum magistri pueros vexare, verberare, si hos apices, maioris propudia ætatis, & omnino dediscendos, neglexerint : ad alia potius & meliora suos adsuefaciant, quorum numquam eos pœniteat. Non vetus is mos in aduerbiis est. Olim alia ratio rariorum fuit apicum, vt tradidimus: nec in manu exaratis libris sic aduerbia prægrauantur : neque primi litterarum restitutores agnoverunt, quod in libris, quos ediderunt, perspicimus. Aldus Manutius auus sensim a-

pices admisit: eiecit rursus nepos eiusdem nominis, Paulli filius: & doctissimus quisque sibi semper ab iis quam maxime temperauit. Hoc autem velim omnes de me sentiant, nequaquam mihi constitutum esse, vllum hominem sugillare aut contemnere. Scio enim esse viros graues summeque eruditos, qui consuetudinem, a praeceptoribus in pueritia haustam, adhuc sequantur, quorum pace & salua existimatione, quod res esse videatur, liceat mihi libere ac ingenue tradidisse.

SIGNA DISTINCTIONIS.

Prisci Romani maioribus litteris scribentes, verba ita continua ponebant, vt discerni vix possent, nisi punctis singula distinguerentur. Ex qua ratione in plerisque inscriptionibus voces singulae punctis singulis separatae visuntur, praeter finales versuum, vbi veteres nullam distinctionis notam addiderunt. Cessante autem illa contiguae scriptionis ratione, non opus est tanta multitudine punctorum: cuiusmodi inscriptiones, punctis destitutae, apud Gruterum sunt p. 809 num. 2 & 11. & plures apud Sponium in Miscell. Abruptae autem voces siue breuiatae omnino punctum requirunt, defectionis indicem.

Nec

Nec *puncta* tantum verbis interposuerunt, sed alia quoque signa, ornatus caussa, ac pro lubitu artificum, qui lapides inscripserunt. Sunt enim inscriptiones, quæ distinguuntur semicircellorum figuris, vt Gruter. pag. 339, 3 Q, RAPIDIO, Q, F, - - - LVDI, CIRCEN, cetera. Aliquando figura ʀ intericcta. Pag. 493, 5 PROV ʀ AFRICAE ʀ ET ʀ V ʀ S ʀ IVDICANTI, reliqua. Etiam glandium forma interstrata, vt ibidem num. 3 - - M ɸ PROVINCIA PRAEF ALAE reliqua. Et p. 591 n. 7 instar ψ loco punctorum est:

D ψ M ψ
P ψ ALLIO ψ VITALI
AVG ψ LIB ψ TABVL cetera.

Sed hæc rariora; vt plurimum punctis simplicibus intercisum propter vocum continuitatem: qua cessante, vt apud nos fit, illa quoque negliguntur.

Diacritica puncta grammaticis dicta, quæ dissolutioni syllabæ aut diphthongi imponuntur, vt *soluit* trisyllabum, pro *soluit*: *siluit*, & similia; quam diæresin ac dialysin etiam appellant. Qui minore scriptionis forma diphthongos ae, oe, distincte scribunt, quoties litteræ illæ separatim legendæ sunt, punctis diacriticis significant, vt

aëris, ἀέρος: nam *aeris* his eſt χαλκοῦ. Qui tantum ex maiori ſcriptura Æ eiiciunt, quoties in principio periodi aut verſus id ponendum eſt, ſimpliciter ſcribunt *Aere*, χαλκῷ: ſi vero ἀέρι ſignificandum, *Aëre*, vel *Aëri*. Duo puncta etiam litteræ ï imponuntur, quando conſona reſoluitur in vocalem & vox creſcit ſyllaba, vt *Caïus* triſyllabum.

Grammatici poſtea, quam deſiit Latinitas vulgaris eſſe, quæ olim ſimplicia erant, aut aliter diſpoſita, in eum ordinem redegerunt & formam, quæ adhuc hodie viſitata ſunt. Veterum diſtinctiones Erycius Puteanus in Facula cap. XI ſeq. expoſuit: rem ipſam Seneca tangit epiſt. XXXX. *In Græcis*, inquit, *hanc licentiam tuleris: nos etiam quum ſcribimus, interpungere conſueuimus*. quæ Cicero lib. III de Oratore cap. XLVI *interpuncta verborum* vocat. Lipſius de notis poſt ſingula verba poſitis interpretatur. Maiores vero minoreſque in verſu & periodo diſtinctiones, ſaltem in puerorum vſum, ex loco & ſitu punctorum diſcriminabant. Diomedes lib. II cap. de Diſcretione p. 432 *Diſtinctio eſt, appoſito puncto, nota finiti ſenſus, vel pendentis morà, quod locis ponitur tribus:* SVMMO, *quum ſenſum terminat, & vocatur Finalis a nobis, a Græcis* τελεία: MEDIO, *quum reſpirandi ſpatium legenti dat, & dicitur Media:*

Media: IMO, *quum lectionis tenorem, adhuc aliud inlatura, suspendit, & vocatur a Græcis ὑποστιγμή, a nostris Subdistinctio.*

Hæc antiquiora posteriores grammatici, vt diximus, immutarunt, adhibitis signis aliis, & loco alio, plurimum vero *imo* positis: quorum rationem interpungendi quum accurate Aldus Manutius P. F. exposuerit, eius verba hic legisse, credo, non pœnitebit. *Minima*, inquit, *est distinctio auersus semicirculus, qui hoc modo* , *designatur, quam alii Virgulam, alii Comma, nonnulli Semipunctum* [addo *incisum*, ex Cic. Oratore c. LXII] *appellant.*

Eadem nota si cum vnico puncto coniungatur, vt sit hæc ; *aliter vsurpatur. modo enim distinguit contraria nomina hoc modo*, publica, privata ; sacra, profana ; tua, aliena; *interdum etiam locum habet in iis locis, vbi sententia ita variatur verbis, vt si semicirculum apponas, parum sit, si gemina puncta, nimium.* [vnde etiam *Semicolon* vocari consueuit.] *Inter omnes notas hanc, de qua nunc agimus, esse omnium difficillimam intelligo.* [Inepte semicolo hodie vtuntur typographi, quum *que* coniunctionem breuiaturi *q;* q; componunt: qui rectius, & ad antiquum morem, simplex punctum ad *q.* adiicerent. Grut. p. 591 POSTERISQ. EORVM. Reinesius p. 675 FINISQ. ABORIGINE.]

E 5 *Sequi-*

Sequitur geminatio puncti : cuius ea vis est, vt quasi medium locum obtineat inter punctum semicirculo iunctum, & vnicum punctum. Omnino autem vsurpatur, quum sententia vel duas, vel plures habet partes, quæ suis singulæ verbis reguntur, per se consistunt, absolutæque sunt: vt, quemadmodum ex integris membris fit integrum corpus, item ex integris partibus sententia consistat vniuersa. [Duo puncta hæc vocamus *Colon*, quia κῶλȣ, integri membri in periodo, signum sunt.]

Restat vnicum punctum, quo sententia concluditur ac terminatur . nec difficilem cognitionem habet. quamquam, vbi concisa sententia est, & concisa item altera subsequitur, gemino puncto ego quidem vtor libentius, quam vnico. vt in hoc exemplo: Hospitium mihi para: cras enim adero.

INTERROGANDI *nota quem sibi locum postulet, ? verbum ipsum significat. In dolore autem, & in admiratione, si quis vnico puncto, non interrogandi nota, vtetur, meo iudicio recte faciet. vt in hoc exemplo:* Quantas vtilitates humano generi philosophia peperit. *Interdum, licet manifesta interrogatio sit, interrogandi tamen nota non vtimur, vt quum sententia eo vsque producitur, vt illa interrogandi vis, quæ primis verbis agnoscebatur, longiore paullatim spatio deminuta, euanescat.*

[Signum exclamandi ! post exclamationes

nes ponitur, vt *O tempora, o mores!* &, *Heu, me miserum!*]

PARENTHESI *includi oportet ea, quæ nec sententiæ partes sunt, nec ab vllo aut antecedente aut subsequente verbo reguntur: nec, si absint, detrimenti quidquam patitur sententia.* Hactenus Manutius.

Distinctio etiam notetur inter ( ) *parenthcses*, & [ ] *vncos* siue *vncinos*. Illarum vsum iam Manutius exposuit: hi sunt in textu notæ criticæ, quæ suspectum verbum aut sententiam significant, quasi a mala manu in auctoris textum, imperite sæpe ineptequue, intrusam. Etiam [ ] vtimur, quum nostra verba alterius orationi interserimus, aut aliud quidpiam separamus.

MAIORES LITTERAE IN MINORE SCRIPTVRA.

Quod plerumque hodie vtimur minore scriptura, nec illa ita sola, aut pura, vt non maiores etiam litteras admisceamus; quæri potest, quando, quo loco, & quoties liceat maiusculas admiscere. Peccant enim aut inepte agunt, qui indifferenter, aut nimis crebro, initio vocum maiores adhibent. In maiori scriptura olim non opus hac quæstione erat, quia vniformes erant litteræ, qui-

quibus propria, communia; prima, media, honorata, inhonora ſcribebantur. Poſtquam vero minuſcula illa & quaſi ſemibarbara ſcribendi ratio àdſumta fuit; non tamen plane maioribus litteris abſtinuerunt, abprincipio maioris cuiusdam ſenſus, ſeu tractationis, ita applicuere, vt prima littera primæ vocis ex iis maiuſcula eſſet: deinde nomina propria virorum feminarumque, & locorum, ab iis inchoabant: tandem eas principio ſingulorum in carmine verſuum quidam, poſt plures, ac fere omnes poſuerunt. Sic fere in manu ſcriptis libris: ſic in olim excuſis eſt: noſtra autem ætate, aut paullo ante, adiecta *honoris*, vt aiunt, vocabula, imperator, rex, princeps, conſul, prætor, rector, tribunus, dux, magiſter, & his ſimilia: & ipſum vocabulum *dominus*, etiam quum poſſeſſorem ſonat, religioni ſibi ducunt aliter, ac *Dominus*, maiore initiali, ſcribere, v. g. *agri Dominus, ædium Dominus*, quod ineptum eſt. Nolo cuiquam honorem detractum ſuum, quamlibet exiguum, qui ab vna littera eſt; recte tamen litteras adhiberi velim. In hiſtorico contextu ſcribo veteri more, *rex Darius, Scipio conſul*, cetera; ſi vero ſcribendum de iis eſt aut ad eos, quibuscum verſamur, quos reueremur; poteſt aliquid multorum opinioni, aut ſuperſtitioni tri-

tribui, præfertim, fi certi non fumus, edoctos illos in antiqua fcribendi ratione effe. Malim autem, fi honor in eo præftandus eft, vocabula integra REX, PRINCEPS, cetera, maioribus litteris effingere, quam maiores minoribus commifcere. Quod etiam de pronominibus notandum eft, quæ in adlocutionibus hodie, vt cum primis in epiftolis fit, *Tuus, Tibi, Te* fcribuntur: id quod promifcue non eft adfectandum. Si fummis viris ac principibus fcribimus, detur aliquid confuetudini, vtcumque recentiori: fi mediocribus, malim veterem fcribendi modum imitari. Vbi etiam honoris cauffa maiores litteras pronominibus adhibere placet, præftat integras iis voces exfcribere, quam diuerfa genera permifcere: hoc eft, TE, TIBI, TVA fcribere, quam *Te, Tibi, Tua.*

An vero femper, finita periodo, & puncto intercifione facta, maiore littera periodus noua incipienda fit, laudati Manutii fententia definimus. *Poft vnicum punctum*, inquit, *fi fequatur fententia fuperiori non diffimilis, primum verbum littera minufcula incipio; fi vero diffimilis, maiufcula. Quodfi non folum diffimilis fententia, fed omnino diffimile fequatur argumentum, tunc ea, quæ fequuntur, non folum vnico puncto & littera maiufcula, fed etiam aliquo interuallo feiungenda funt.*

DIVI-

DIVISIO IN FINE VERSVS.

Sæpe accidit, vt vocem vltimam versus, quem vulgo lineam vocant, non capiat, vt propterea diuidenda sit, & pars reiicienda in versum insequentem. Nostri hodie signum diuisionis - apponunt, transuersam lineolam, quæ indicet sequentia adnectenda in legendo esse: & quum scribunt, multi Teutonicæ scripturæ signum ≠ etiam Latinis adhibent; in antiquis monumentis nulla huius generis signa in diuidendo apparent, quia veteres nec post integram vocem, in fine incidebant. Sæpe etiam inscite diuisum in lapidibus est. v. g. Grut. p. 40. n. 2 diphthongus AE dirimitur, PRA scripto in fine prioris versus; EF. principio insequentis, vt *præfectus* significetur: & pag. 46 n. 11 duplex eadem littera in principio versus posterioris, partem diuisi verbi tenentis, sic posita

REI.P. ARV
CCITANAE

id quod opificum inscitiæ, non vniuersali consuetudini, tribuendum est. Doctiores enim in his quoque industrii & curiosi erant. Quintilianus lib. I cap. VII *Est etiam in*

i, diuidendis verbis obseruatio, mediam litteram consonantem priori, an sequenti syllabæ adiungas. APVSPEX *enim, quia pars eius posterior a* spectando est, *S litteram tertia dabit;* ABSTEMIVS *quia ex abstinentia* temeti *composita vox est, primæ relinquetur.* Ad originem ergo & deriuationem diuidentes ablegat, nec præuerbia compositorum licet dirimere, sed diuidendum, si opus est, *ab-igo, ad-eo, ad-oro, os-tendo, dis-cutio, sus-cipio, sustineo, pen-insula, et-iam, neg-otium, prosodia, pot-est, vel-ut, prod-it* a prodeo; *prodit* a prodo, nam epenthesis *D* in compositis ad priorem partem pertinet, cui euphoniæ caussa adiicitur, vt *prod-eo, red-eo, redamo.* Dubia sunt *cognosco, ignosco, agnosco.* Si enim a *gnosco* Cæcilii sunt, *g* ab *n* non potest diuelli: sin a *nosco*, *g* ad mutatam præpositionem pertinet. Cicero sane in Oratore c. XLVII *ignotus* ab *in* & *notus*; & *ignauus* ab *in* & *nauus* deduxit. Ceterum si duæ consonantes in medio concurrunt, diuiduntur tantum eæ, quæ ab initio verbi nequeunt pronuntiari; non autem, a quibus verba tam Græca quam Latina incipiunt. v. g. diuiduntur in *car-po, or-bis, ar-tis, cam-pus, mille, an-nus, an-te, vl-timus:* coniunctæ manent in *a-ctus, ca-ptus, a-mnis, o-mnis, la-psus, le-ctus, pro-pter, schi-sma, magister*

ſter, cetera. ab his enim incipiunt vocabula *Ctesiphon*, *Ptolemæus*, *Mnemon*, *pſallo*, *Smyrna*, *ſtare*. Si tres conſonantes in medio concurrunt, ratio eſt eadem, ideoque Cæſellius apud Caſſiodorum p. 2316 *plo-ſtrum*, *luſtrant*, *campe-ſtre*, per ſyllabas disiungi cenſet. At vero tam in Claudii oratione apud Grut. p. 502, quam Lucii Cæſaris cenotaphio diuiditur *MAGIS-TRATVS*: vnde grammaticorum de tribus conſonantibus regulam non attigiſſe ætatem illam, ſæpe laudatus cenſet Noriſius.

NOTAE, SEV BREVIATA SCRIPTVRA.

De notis hic agere non eſt noſtri inſtituti, nec illæ,tam ad orthographiam pertinent, quam ad lectionem, aliam grammaticæ artis partem. Tantum de paucis, noſtro æuo maxime tritis, aliquid adferemus. Vulgare, non autem antiquum, neque Latinum eſt, virorum propriis nominibus vocabulum *Dominus* honoris cauſſa præmittere, quod hac nota D N. ſeu Dn. plurimi ſolent ſcribere. At medio æuo D. N. puncto interpoſito, valebat *dominus noſter*, aut ſi plures, D. D. N. N. *domini noſtri*, & auguſtorum nominibus tantummodo præmittebatur, vti

vti ex innumeris inſcriptionibus conſtat. Rectius plene ſcripſeris, ſi ſcribendum eſt; aut *D.* ſimpliciter ponas, vt aliæ gentes faciunt. Si times, ne cum *Doctoris* nota confundatur, veterum conſuetudini magis DOM. quam DN. accedet.

Deinde abrumpendi formula *& cetera*, contrahitur ſic *&c.* ſiue &c. Trita hodie forma, antiquis prorſus ignota: qui rem varie eloquuntur & circumſcribunt: nec non ipſum *cetera* aliquot membris recenſitis ſubdunt Lucretius lib. VI verſ. 85, & Cicero Top. cap. VII. Vtrobique recentiores *& cetera* ediderunt, quod improbant Ob. Giſanius, Dan. Pareus, & Aug. Buchnerus; elegantius cenſentes *cetera* ſine coniunctione, quam *& cetera.* Hinc iudicari de nota hac augendo honori duplicata, &c. &c. ac triplicata &c. &c. &c. poteſt, quæ hodie ſingularis reuerentiæ ſignum habetur. Plene exſcribe, plene pronuntia, & intelliges quam parum apto ſenſu hæc fiat multiplicatio. Idem quod *cetera* in abrumpendi vſu ſunt *reliqua.* Capitolinus in Gordian. cap. v. partem refert epiſtolæ imperatoris Alexandri ad ſenatum, qua recitata, abſciſſis ceteris, quæ ſequebantur, ſubiunxit, *& reliqua.*

F PARS

PARS POSTERIOR,
QVAE EST
VOCVM SINGVLARIVM ORTHOGRAPHIA.

A præpoſitio ſine accentu, more antiquo: neque etiam accentu ab vllo alio diſcernitur.

ADFATIM & *affatim* ſcribitur: ſed qui præuerbium *ad* in ceteris ante *F* ſeruant, iis prius placet: cum quibus & nos ſentimus. Feſtus, *adfatim*: etiam Lipſius de Pronuntiat. cap. XXI. Agrœcius ab *adfatu* ducit; ſed repugnat breuis quantitas, a Naniano poeta defenſa apud Gell. VII cap. VII; quamquam is veram eius rationem ignorauit. nam a *fatim* eſt, veteri voce, quæ ſonuit *abundanter*; vnde *fatiſco*, abundantur aperior: inde *adfatim* ſiue *affatim*. Sic Seruius docet ad illud Virgilii Aen. I, 123

- - - - *rimisque fatiſcunt*.

ADOLESCENS per *O* auctoritate Feſti in *Suboles*, quia ab *oleſco*, id eſt creſco. Lapides quidam & libri *adulescens*. Spon. Miſc. p. 129 e medio æuo inſcriptione ADVLESCENTIAE. Sed Manutius etiam ad lapides prouocat, qui *O* habeant.

AD-

ADSIDVVS & *Assiduus* pari stant auctoritate & vtraque magna. Cicero Top. cap. II *Locuples est assiduus, vt ait Aelius, appellatus ab are dando.* ære, id est asse. Gellius XVI cap. X *Assiduus in duodecim tabulis pro locuplete & facile facienti, dictus aut ab assibus, id est are dando, quum id tempora reipublicæ postularent: aut a muneris pro familiari copia faciendi assiduitate.* Vtrumque explicat Sosipater lib. I p. 58 *Adsiduus quidam per D scribunt, quasi sit a sedendo figuratum, sed errant. Nam quum a Seruio Tullio populus in quinque classes esset diuisus, vt tributum, prout quisque possideret, inferret; ditiores, qui asses dabant, assidui dicti sunt,* [quasi qui asses duint:] *& quoniam soli in negotiis publicis frequentes aderant, eos qui frequenties assunt, assiduos ab assibus dixerunt.* Inscriptio sub Antoninis Grut. p. 163, 8 ASSIDVIS FLVCTIBVS. Contra Festus: *Adsiduus dicitur, quia in ea re, quam frequenter agit, quasi consedisse videatur.* hic ergo ab *adsidendo* ducit, vt a residendo *residuus*. Varro lib. VI cap. V *qui adest, adsiduus.* Ergo ab *adsum.* Atque his displicuit opinio de *assibus*: quæ aliquid fabulæ de Seruio habere videtur. Nec Cicero ex mente sua, sed Aelii locutus est: Gellius dubitanter *aut, aut.* Accedit; quod Romæ marmorea tabella legitur [Grut. 950, 8 ADSIDVE DEFLET. De pronuntiatio-

ne per *ſſ* minus dubitatur: ſcriptura fui
ambigua.

ADSVM dico, quia *S* ante ſe *ad* præp
ſitionem ferre poſſe, ſupra probauimus. N
Plautinus iocus Pœnulo a. I ſc. II. 67, q
dicenti *aſſum apud te eccum*, alius responde
ego elixus ſis volo, nos mouet: nam plebei
pronunciatio, non doctorum ſcriptura,
eo probatur.

AEGAEVM mare, vtrimque diphthon
prima: quia Græce eſt τὸ Αἰγαῖον πέλαγος

AEMILIVS Latino *I*, non Græco
in ſecunda, nummi & lapides. Vide Vrſ
p. II, & Grut. p. 33, 36.

AERIVS, *Aëreus*. Tritum poſterius:
& caſtigatiores libri *aërius*. Lucretius lib.
verſ. 12 *Aëriæ volucres*. Et Virgilius Georg.
verſ. 474

- - - aerias Alpis & Norica ſi quis
Caſtella in tumulis, cetera.

AETHERIVS, non *æthereus*, Manuti
ex Virgilii vetuſtiſſimo codice, quem a ſ
poſſeſſore ſæpe Carpenſem vocat.

AFRICA, *Africanus*, *Afer*, per *f*, n
ph; nummi & lapides: vt vt Græcis poſt
rioribus (nam veteribus Λιβύα) eſt Ἀφρ
Ἀφρική. Vide Pæanium, Eutropii me
phraſtam, lib. II in bello Punico II.

AGNATVS, *AGNOSCO*. De his ſ
P

pra p. 35 disputauimus: & de simili verbo *cognosco* p. 40. Nondum dubitare desinò de *gnascor*, *gnasco*, vnde ducunt illa, littera *d* præuerbii extrusa. Nam *agnomen* est *adnomen*, quod ita coniunctim scriptum Salmasius Capitolino vindicauit in Vero cap. III: quemadmodum idem auctor eodemque principe cap. VII in præstantissimo Palatino eod. *adnoscerent* scripsit. Glossæ nomicæ: ἄδνατος, ἀνέψιος, συγγενής.

AHENOBARBVS, non diphthongo *Aenobarbus*, nummi gentis Domitiæ, & lapides Capitolini. vide *Manut.* In Ancyrano, serie 1, cum biuocali AHAENEIS PILIS.

ALAMANNIA, & *Alemannia*: sed prius in libris frequentius: at plures nummi ALEMANNIA, quod ideo præfert illustris Spanhemius p. 750. Cum *A* in vno nummo aureo, quem Nic. Heinsius exponit ad Clauidani IV cons. Honor. v. 446. Inscriptio Grur. p. 160 titulos Valentiniani, Valentis & Gratiani refert: in singulorum cognomentis ALAMANN. Et pag. 159, 7 de Gratiano: GERMAN. MAX. ALAMANVS MAX per A & simplex N.

ALLIA fluuius Romana clade nobilitatus. Seruius ad illud Aen. VII, 717 *infaustum interluit Allia nomen*; dicit nomen *Alia* esse, a poeta metri caussa duplicatam littे-

ram. Iuuat Plutarchus in Camillo p. 1
παρὰ τὸν Ἀλλαν ποταμόν. Hos duces
quuntur Manutius, Sigonius, Dausquius.
duplex L in aliis omnium libris Varroni
Ciceronis, Liuii, Taciti, Suetonii, Macrob
neque credibile est, hos omnes potuisse
corrumpi. Accedit incorruptum testim
nium Caiani, quod Pisis est, cenotaphii, qu
PRO ALLIENSI diem VIIII K. MA
TIAS, quo obierat Caius Cæsar, habenda
esse decernitur.

ALEXANDREA, *Alexandria*, Græc
Ἀλεξάνδρεια. Vrbium autem nomina propa
oxytona, in εια exeuntia, dubium acce
tum apud Latinos habent, prout in *ea*
ia cadunt. Quædam constantius E longu
habent, vt *Laodicea*, *Heraclea*, *Apamea*, *Cassa*
drea: quædam plerumque per *ia* scribunt
vt *Seleucia*, *Nicomedia*, *Philadelphia*, *Sebasti*
quædam ambigua, *Alexandria* & *Alexandre*
Antiochia & *Antiochea*; *Cæsaria* & *Cæsarea*
cetera: quia ει nunc *I* nunc *E* pronunti
tur. Horatius lib. IIII od. XIIII *Alexa*
drea scripsit, arrecta pænultima: in numm
Latinis autem ALEXANDRIA; vt etiam
Plinius, & plerumque alii. *Antiochéa* in an
quis codd. Epistolarum Ciceronis, quo
Fuluius Vrsinus ad lib. II ep. X [al. IX
tuetur, etiam ex nummi epigraphe GEN

A

ANTIOCHEAE. Plurimis nummis est COL. CAESAREA, tam vtriusque in Palæstina, quam eius, quæ erat in Mauretania. Sic etiam de *Amasua*, *Antigonea*, *Pharnacea*, *Raphea* iudicandum est.

ALVCINARI, sine *H*, & *L* simplici, Festus, & Cloatius Verus apud Gellium lib. XVI cap. XII scribunt, quasi *a luce aberrare*, vt Manutius cum Pantagatho interpretatur. Recentiores quidam malunt *allucinari*, siue *adlucinari*, quasi offendere ad lucem, eiusque claritate præstringi. Sed malim cum Festo facere & Cloatio. Veteres aliquando adspirationem præfixerunt, vt idem Gellius lib. II. cap. III refert: sed addiderunt etiam (quæ ibi exempla coniungit) ad *honera*, *honustum*, quæ nemo imitatur.

AMOENVS per œ in lapidibus, quibus proprium *Amœnus* & *Amœna* sunt. Grut. p. 788 L. AMOENVS, & p. 854. AELIA L. F. AMOENA. Addit Manutius vetustos codices Virgilii.

ANCORA sine adspiratione, quia est ἄγκυρα Græce. Seruius quidem ad Aen. I vers. 169 mirabundus: *Hoc nomen quum in Græco, vnde originem ducit, adspirationem non habeat, in Latino adspiratur: quod est contrarium. nam magis Græcorum est adspiratio.* At

Marius Victorinus p. 2466 componit, vt paria in hoc genere, *corona*, *ancora*, *sepulcrum*.

ANNVLVS, *anulus*. Qui altius videntur sapere, scribunt *anulus*, vno *N*, Manutius, Lipsius, Scaliger ad Varronem: quia sit ab *anus*, quod circulum & podicem, perinde vt δακτύλιος Græcis, significet: quæ parum decora originatio est. Varro L L. lib. v post initium; *Tempus a bruma ad brumam, dum sol redit, vocatur annus; quod, vt paruuli circuli annuli, sic magni dicebantur anni.* Vt autem *annus* N duplici scribitur, ita etiam *annulus* ὑποκοριστικόν. Mollius sonat, fateor, *anulus:* inde forsan illa, quam Manutius vrget, *antiqua consuetudo*, quæ in libris obseruatur.

APVD. Quidam per *T* scribunt ad antiquitatem prouocantes, Est sane in veteri lapide [Grut. 443] APVT NOS: & ex Hadriani sæculo p. 378, APVT MAXIMVM PRINC. tamen Augusti ætate cenotaphio Lucii Cæsaris scriptum APVD EAM ARAM. Velius Longus p. 2231 *Non dubitatur, quin* APVD *per D scribi debeat, quoniam nulla præpositio T littera finitur.* Hæc ergo consuetudo obtinuit.

APPVLEIVS, *Apuleius*, viri nomen, frequentius duplicata littera, quam simplice,

ce, in inscriptionibus apparet: quæ *Apulia* quidem, vnde est, *P* simplici; poetæ vero etiam geminato scriptum tenent.

ARCESSO, non *accerso*. Grammatici quidem inter vtrumque distinguunt, Sosipater lib. III & Diomedes lib. I, quod illud sit accusare; hoc euocare. Sed nihil valet hæc distinctio. Est enim ab antiquo *arcio*, pro quo, vt Priscianus lib. I p. 559 notat, *accio*, ab *ad* & *cio*, (*d* in *r* olim mutato) postea dixerunt: quod approbat Lipsius in Orthographia.

ARENA sine *H*. Seruius ad illud Aen. I, 172

- - - potiuntur Troes arena;

Quærit, inquit, *habeat, nec ne, nomen hoc adspirationem. Et Varro sic diffinit: Si ab ariditate dicitur, non habet; si ab hærendo, vt in fabricis videmus, habet. melior tamen est superior etymologia.* Eadem Carisius lib. I. p. 80, sed epicrisi, *gratius tamen cum adspiratione*, dissentit a Seruio Mauro. Manutius etiam *harena*, persuasus præterea vetusta inscriptione CALCE HARENATO.

ARRIVS familiæ Romanæ nomen, *R* gemino, in nummis & lapidibus: *Arius*, R simplici, nomen hæresiarchæ, cuius media producta est, quia Græce scribitur Ἄρειος, vt *Darius* ex Δάρειος. Vnde & *Areus*, Quintilianus III, cap. I scripsit.

ARTVS, anguſtus, non *arctus* placet eruditis. Sic Priſcianus ſcripſit & *artus* & *artare* verbum lib. VI; & Valer. Probus p. 1474 *artus* anguſtus, & *artus* membra ſola flexione & caſu, non ſcriptura, diſcernit. Dicis, ab *arceo* eſſe vel *arceo*. Eſto: vt vero ex *farctus* fit *fartus*; ſic etiam *artus* ab *arctus*.

ASPORTO, quaſi *abſporto*, excluſo *B*, ſecundum Priſcianum lib. II p. 571. In aliis manet, vt *abſcedo abſterreo*.

ATQVE coniunctio. In lapidibus ſæpe legitur *Adque*. Vide inſcriptiones Grut. & Sponii, etiam vetuſtos Virgilii codices. Mollius viſum *adque*, nec alienum ab originis ſignificatione. Nihilominus præualuit *atque*, & Auguſti æuo vtrumque in vſu erat. Cenotaphio enim Caii Cæſaris eſt ATQVE; Lucii ADQVE. Lapides plerique ſunt poſterioris æui: Gruterus tamen etiam vetuſtum indicat p. 96, 7. in quo eſt PRO HOC ADQVE ALIIS. Tandem id exoleuit, & *atque* vbiuis ſtabilitum.

ATTIVS poeta: & *Attius* familiæ nomen diuerſæ ab *Acciis*: vt *Attius* augur apud Liuium. Sic Manutius ex libris & lapidibus.

AVCTOR, *auctoritas*, per *CT*. Soſipater Cariſius lib. I p. 30. *Auctor propterea dicitur, quod augeret & generaret.* Sic meliori ætate ſcri-

ſcriptum. Cenotaphio Caii Cæſaris: PVBLICA AVCTORITATE; & mox, AVCTORIBVSQVE IIS. Et oratione Claudii imperatoris apud Grut. p. 502 HOC INTER AVCTORES DISCREPAT. Et nummus Commodi ex VIII imperii anno, non AVTOR, vt Vaillant in Aeneis p. 92. refert, ſed vt Occo & Mediobardus p. 254, AVCTOR PIET. quod in alio eiusdem anni nummo argenteo ipſe Vaillant p. 88 AVCT. PIET. transſcripſit. & Mediceo Virgilii codice lib. VI, 650

- - - - *& Troiæ Dardanus auctor.*

Putida ergo *author, authoritas*, quia nullus hic locus eſt litteræ ϑ, *th*: tolerabiliora *autor, autoritas*, quia in Notis Valerii Probi, medio ævo grammatici, AVT, *vel* AVTR. *vel* AVC. explicatur *autoritas.*

BACCA, *Baca.* Petrus Victorius auctor eſt, in Ciceronis vetuſtiſſimis libris *baca* vno *c* ſcriptum eſſe: quam ſcripturam Nic. Heinſius in Prudentii præfation. Pſychom. v. 33 vocat *veram orthographiam*, etiam in Prudentii vetuſtioribus libris obſeruatam. Nihilominus plerique *bacca* ſcribunt eduntque.

BALINEVM, contracte *Balneum*: vtrumque iuſtum & Latinum. Soſipater p. 76 *Balneum veteres dixerunt ſiue balineum*: vtrumque etiam in lapidibus reperitur, vt Manutius

tius probauit, & ex Gruteri indice Aedificiorum clarum est.

BALLISTA verius scribitur quam *Balista*, quia a βάλλειν. Glossa vetus: καταπέλτης, *ballistra*, *ballista*. nam illo æuo etiam *ballistra* dixerunt. Inuenitur tamen etiam L vno scriptum. Spon. Misc. p. 66 COL-LEG. BALISTARIOR.

BELLVA, non *belua*, quia *bellum* Festus a *belluis* ducit; aut potius *bellua* a *bello* nomen trahit, hoc ex *duello*, vt Quintilianus tradit lib. I cap. V.

BENEVOLVS, *beneuolentia*. Lipsius contendit *beniuolus* scribendum esse, & id suadent etiam quidam grammatici veteres. Eutyches p. 2152 *A Volo, vis, beniuolus, maliuolus, & malificus.* Sane & lapis, Grut. p. 443, habet BENIVOLENTIAE, & alius p. 651 BENIVOLENTIBVS. At quia in compositis aliis *bene* cum E retinemus, *beneficium*, *benedico*; videtur omnino consuetudo adhuc recepta contra paucorum dissensum retinenda esse.

BRACHIVM, vno *c*, quia ex Græco βραχίων. At Manutius auctoritate Carpensis Virgilii *bracchia*: vt videatur *c* producendæ syllabæ adiecta esse, quia prima Græcæ vocis correpta est. Sed paucos imitatores habet:

habet: fere omnes *brachia* scribunt, producta quamuis prima sit.

BRVNDISIVM, non *Brundusium*, Italiæ oppidum & portus. Libri & lapides testes.

BVCCINA, *Bucina*. Prius vulgatum est, etiam Pompeii Festi. Manutius autem tuetur posterius ex Virgilio Carpensi, & Isidori Orig. XVIII cap. IIII, qui *Bucina*, inquit, *dicta a voce, quasi Vocina*. Non omnibus grata hæc etymologia: aliique a βυκάνη deriuant. Varro lib. V cap. VII extr. a vocis similitudine, (id est, a sono βοῦ *bu*) & *cano* deducit, quasi *bu-cina*, *bu-cinator*, licet in libris, quos habemus, etiam Scaligeri, editum sit *buccinator*.

CAECINA per æ & simplex n, non *Cecinna*; familiæ Romanæ nomen. Libri docent & lapides. Grut. p. 116, 5 C. CAECINA LARGVS.

CAECVS item per æ, non œ, oculis captus. Veteri tabula apud Grut. p. 291 CENS. AP. CLAVDIVS C. F. AP. N. CAECVS. is de quo Liuius IX cap. XXIX. Festus *cæcum vallum*, occultam munitionem, etiam diphthongo prima scripsit.

CAELEBS. Festus, *Cælibem dictum existimant, quod dignam cælo vitam agat.* quæ licet non certa sit deriuatio; tamen veterem scri-

ſcribendi modum oſtendit. Ex veteri tabella Manutius in *dumtaxat*, & Gruterus p. 574, 6 SI QVI CAELIBES ESSENT. In ſimili tamen tabellæ fragmento p. 575, 1 legitur COELIBES, diphthongo alia: vt nec hæc ſcriptura damnanda ſit. Manutius autem facit cum priore.

CAELO, *cælare*, ſculpere, cum æ, libri veteres & lapides. Romano lapide, quem Manutius vidit, CAELATOR & CAELATVRA.

CAELVM per æ malunt eruditi, quam *cœlum*. Aelius Gallus apud Varronem lib. IIII *cælum* dictum ita tradit, *quod eſt cælatum*. Sic etiam Iſidorus lib. XVIII cap. IIII Gruterus p. 50, 6 CAELOQVE: & p. 41 DIANAE CAELESTI. Et ſic p. 54 *cæleſti Mercurio*: p. 59 *Veneri cæleſti*: & de Seuero p. 266 *cæleſti eius indulgentia*. Spon. p. 93 *Bonae deae caeleſti*. Feſtus *cæleſtia auguria* ſcripſit: addit Manutius Virgilium Carpenſem. Nec vero vulgaris ſcriptura per *œ* deſtituta eſt rationibus, quia a κοῖλος, *cauus* deducit, quod probabile Varroni dicto loco videtur. Grut. p. 115 *omnibus* COELESTIBVS *conſentientibus*: p. 180, 3 AQVARVM COELESTIVM.

CAENVM pro limo Manutius per æ; quod ſic libri veteres & Virgilius Carpen-

ſis:

sis. Vulgo *cœnum*, quasi a κοινὸν *commune*, & *pollutum*, nisi ex sacris nostris significatio altera petita est.

CAERIMONIA per æ & i Manutius ex lapide, Domitiano a Titi sodalibus dicato, quo ille vocatur *conseruator* CAERIMONIARVM *publicarum*. Diphthongus certa, quia à Cære, Etruriæ oppido, nomen, quo, vrbe a Gallis capta, Romanorum sacra peruecta fuerant. *Inde*, ait Val. Maximus lib. 1 cap. 1, *institutum est, sacra cærimonias vocari*. Gruterus, qui eumdem lapidem transcripsit p. 270, *caeremonia*, vocali secunda refert: sed maior fides αὐτόπτου Manutii. Et Gisbertus Cuperus, vir summus, ineditam inscriptionem hanc pro singulari beneuolentia communicauit nobiscum: Q. FLAVIVS Q. F. SVC. HERCVLANVS AVGVR MAGISTER CAERIMONIAR. SACR. FAC.

CAERVLEVS & *cærulus* diphthongo prima. Grut. p. 176 *ex fontibus qui vocabantur* CAERVLVS *et Curtius:* & mox, *aquas Curtiam et* CAERVLEAM *perductas a diuo Claudio*. Et Lucii Cæsaris cenotaphio IN FVLIS CAERVLIS.

CAESAREA, *Cæsaria:* vide supra *Alexandrea*. Addo pauca: *Cæsarea* est ex Καισάρεια, quod in libris est, & in nummis vari-

is

is apud Harduinum de Nummis antiq. Pop. & Vrb. p. 110 ſeq. Græcis, Latinis legi ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ & *CAESAREA*. Tamen *Cæſaria* ex aliis nummis defendi quoque poteſt, apud eumdem de Num. Herodiadum p. 7, inſcriptis ΚΑΙΣΑΡΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ, & ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ.

* A nomine Cæſar etiam *Cæſareus* in libris ſcribitur, vt *Cæſarea domus*, Ouid. 1 Triſt. 1. *v.* 70. *Cæſareum templum*, Prudent. 1 Symmach. *v.* 250: at fragmento apud Grut. p. 41 CAESARIVS: & *Cæſarianus* apud ipſum Cæſarem de Bello ciuili ſæpe.

CAESPES, *Ceſpes*. Feſtus a *cædo: quaſi terra in modum lateris cæſa*. Itaque potior diphthongus eſt.

CAMENA. Plures cum E ſimplici ſcribunt, Varro, Feſtus, & Virgilius emendatioribus libris. Macrobius lib. 1 Somn. cap. III *Camenas quaſi Canenas a canendo dixerunt*. Seruius in Eclog. III *v.* 59, *Camenæ, Muſæ, quibus a cantu nomen eſt inditum*. Nec vero ſpernenda aliorum diphthongus œ, quæ viſitur in veteri inſcriptione (Spon. Recherch. p. 269) IMMORTALES CAMOENAS.

CARTHAGINIENSIS verius eſt, quam *Carthaginenſis*, quod ex Ennii verſu liquet, quem Cicero pro Balbo cap. XXII citat,

Hoſtem qui feriet, mihi erit Carthaginienſis.

Et

Et in columnæ Rostratæ basi COPIAS CARTACINIENSIS: & Grut. p. 586. PROC. TRACTVS CARTHAGINIENSIS.

CARVS, dilectus, sine H. de quo supra p. 6. Innumera in cippis exempla superlatiui CARISSIMVS. Vid. Grut. 418, 421, 426, cetera: & in nummo Balbini CARITAS MVTVA AVGG.

CAVSSA, *Causa*, vtroque modo. Illud, geminato sibilo, ex vsu veterum. Capitolinis lapidibus sæpe, REI GERVNDAE CAVSSA: vid. Grut. p. 290. seq. Et in aliis vetustis tabulis p. 506, 509 PRAEVARICATIONIS CAVSSA. Et Tiberii ætate p. 525 EX CAVSSA. Plura Manutius adfert, & etymologiam, quod quasi *cauissa* sit, a *caueo*, in duas contracta voce syllabas, cuius sententiæ etiam Scaurus meminit p. 2257, quamquam ipse *S* vno malit scribere. Neque enim desunt probata exempla cum *S* simplici antiquis monumentis; oratione Claudii p. 502. inscriptione ex Samnitico bello p. 298: marmore Ancyrano, atque alibi.

CETERI, *cetera*, sine diphthongo lapides vetusti. In tabula ænea perantiqua, (Grut. p. 628, seq.) CETEREI VIATORES: & Lege agraria apud eumdem p. 202 CETERORVM: nec id mutatum Augusti æta-

tate, vt vel ſolum Lucii Cæſaris cenotaphium documento eſt, quo eadem vox tereperitur ſine diphthongo ſcripta; atque ita ſub Cæſaribus ſeruatum fuit: nec aliter Virgilius Mediceus. Grammatici diphthongum inculcant, quia ſit ex καὶ & ἕτερος: ſed nugas agunt. ſic enim haberet copulandi vim, neque adhiberi poſſet, vbi locus non eſt copulæ: neque copula eidem præfigi, ne duplex illa concurreret. v.g. Tiburtino lapide, ET CETERIS DIS; ſenſus eſſet & & *ceteris*, quod abſonum. Non autem prorſus reiicio *cætera* cum diphthongo, ſed compoſitionem καὶ ἕτερα. Scio enim raro veteres, immo rariſſime diphthongo vſos eſſe, vt Grut. p. 801 n. 11 CAETERISQ. SVIS.

CHALCEDON libri: *Calchedon*, Καλχηδών, omnes nummi. Vide quæ de hoc nomine in Notitia Aſiæ Antiquæ notauimus.

COELIVS, *Cælia*, familiæ Romanæ nomina, cum œ in pleriſque monumentis. Vrſinus nummos familiæ Cœliæ p. 79 ſic inſcriptos exhibet: C. COIL. item L. COIL. ἀρχαϊκῶς: & alios C. COEL. CALDVS. Grut. p. 52 M. COELIO: & p. 240 in baſi marmorea Veſpaſiani æuo M. COELIVS: & ſic alibi ſæpe. Raro per æ, vt p. 300 in Capitolinis P. CAELIVS.

COE-

COENA per diphthongum œ, quia ἀπὸ κοινόν. Plutarchus Sympos. lib. VIII probl. VI τὸ δεῖπνόν φασι κοινὰ διὰ τὴν κοινωνίαν καλεῖσθαι. καθ' ἑαυτοὺς γὰρ ἠρίςων ἐπιεικῶς οἱ πάλαι Ρωμαῖοι, συνδειπνοῦντες τοῖς φίλοις. *Aiunt vespertinas epulas Cœnam vocari quasi communionem. seorsum enim prandebant prisci Romani; cœnabant cum amicis.* Et Isidorus lib. XX Orig. cap. II *Cœna vocatur a communione vescentium. κοινὸν quippe Græci commune dicunt.* Dausquius a lapide testimonium petit, ad Clitumnum reperto, IN PVBLICO COENARENT. Plures autem lapides, quos Aldus vidit, CENAM DED. habent: Festus, *Cœna*, diphthongo alia, ad quem modum Sponius p. 292 in Neapolitano lapide CAENACVLVM legit. Adeo discrepant in hac voce lapides.

COEPI, *cœpisse*, *cœptus* per œ. Oratione Claudii p. 502 Grut. COEPERVNT: & p. 443 COEPISSE: & p. 669 COEPTO *flore*. In Ancyrano autem marmore *opera* CAEPTA. *Incepi* autem ab *incipio* est: inde *cœptum* & *inceptum* distinguenda. Beda Orthogr. p. 2332 Cepit, *per simplicem* e, *a capiendo:* Cœpit, *per diphthongum* œ, *de incipiendo:* Cœpta, *per diphthongum* œ: Incepta *per simplicem* e.

COMISSARI, *comissatio*, per *simplex*

m & *i.* Festus *Comissatio a vicis; quos Graeci κώμας dicunt.* Bene vocabulum scripsit: minus bene a *vicis* denominavit. Varro lib. VI. LL. cap. V COMITER, *hilare ac lubenter: cuius origo Graece κῶμος: inde Latina* COMISSATIO *dicta.* Sic quoque Donatus *comissator* scripsit in Adelph. act. V sc. II.

CONCIO per *C*, quia vt Festus interpretatur, *Concio* est *conuentus*, *quasi conuocatio*, a concire. Non ergo movemur, quod in antiquis monumentis legitur CONTIO. Vide Grut. p. 506, 507.

CONDITIO, & *CONDICIO*: prius sequitur originem, quia a supino verbi *condo* est; vt *perditio* a *perditum*: posterius est plerorumque lapidum & veterum librorum, & in his quoque Virgilii Carpensis. Aldus ex hoc & saxis verba profert, quem audias. In Sponii autem Recherch. pag. 316 ex Romana inscriptione refertur SVB HAC CONDITIONE.

CONSIDERO per *I*, non *Y*, quia Latinum est, non Graecum. Sic etiam *Desidero.*

CONSVMMO, *consummare.* Lipsius mauult *consumare*, vno *m*, & ad lapides prouocat. Sane Ancyrano monumento legimus *basilicam consumatam*: at Manutius ex la-

lapidibus bis *consummauit*, & semel *consummator*, & *consummatus* enotauit, quod origo etiam poscit, quia a *summus* vel *summa est*.

CONVICIVM, non *conuitium*, quia a *voce* est, quasi *conuocium*. Festus: *Conuicium a vicis, in quibus prius habitatum est: vel immutata littera, quasi conuocium*. Et Vlpianus lege XV de Iniuriis: *Quum in vnum plures voces conferuntur, conuicium appellatur, quasi conuocium*. Quod etiam ex syllaba producta apparet. Ouidius XIII Metam. 306

Neve in me stolidæ conuicia fundere linguæ.

COQVVS. Eutyches grammaticus lib. II post initium *cocus* scripsit. *Verbo*, inquit, *coquo nomen adhæret cocus*. Velius autem Longus sub finem Orthographiæ hoc *nimium exile* censet. *nam sicut*, inquit, *non est prima syllaba* [in coquus] *oneranda; sic sequens videtur explenda*. Oneratur autem prima per *Qu* pro *C*. Beda Orthogr. p. 2332 *Coquus, coqui, prima syllaba per C; secunda per Q scribenda est*.

CVNCTARI, *contari*; *Percunctari*, *percontari*: prius est Festi in *Percunctatio*, quem Manutius sequitur, etiam Carpensis Virgilii auctoritate inductus: posterius Verrii apud eumdem Festum; quocum Freinshemius facit Indice Curtiano in *cunctanter*. Rationem vterque dat; Festus, *quod is qui cu-*

 riose

riose interrogat, per cuncta visit. Verrius, quod dictum *ex nautico usu, qui conto pertentant cognoscuntque aquæ altitudinem.*

DALMATIA. In lapidibus & nummis sæpius *Delmatia* per *E:* nec vero scriptura altera pœnitenda. Vide nostram Notit. Orb. Antiqui p. 614.

DELECTUS, *Dilectus* militum. Cicero lib. XII epist. V ad Cassium: *magnas Pansa copias ex dilectu Italiæ comparat.* Gebhardus ibi: *Dilectus semper scribendum est, quod ita praeunt* MSS. *& vetusti libri.* Et Lambinus ibidem: *Iam* dilectu *legendum esse, non* delectu, *nemo est qui nesciat, indocilibus exceptis.* Adde lib. XI ep. III sect. 4. Pompejus quoque Festus: *Dilectus militum, & is, qui significatur amatus, a legendo dicti sunt.* Aldus tamen noster; *Delectus, contra libros aliquot veteres, multo scripserim libentius, quam Dilectus.*

DELICIUM, *Deliciæ*, per *C*, a *delicatus.* Grut. p. 646 DELICIVM: Manutius ex lapide Rom. DELICIAE.

DESIDERO, *Desiderium*, per *I* Latinum Vide supra *Considero.* Vetus lapis Romanus, Manutio teste, DESIDERIO NATAE.

DISPICERE, *S* uno, quamuis a *dis* & *specio.* Sic & *Dispergo*, a *spargo.* *Dis* enim &

& *di* in compositione variant. Manet præpositio *dis* integra ante *C*, *P*, *Q*, *S* & *T* vt in verbis *discedo*, *discerno*, *dispono*, *disputo*, *disquiro*, *disseco*, *dissentio*, *distermino*, *distrabo*. Amittit *S* ante *D*, *G*, *L*, *M*, *N*, *R*. vt *diduco*, *diditus*, *digero*, *dilabor*, *dilacero*, *dimitto*, *dimoueo*, *dinumero*, *diripio*, *dirumpo*. Ante *F* mutatur, vt *differo*, *difficilis*, *diffugio*. Hæc clara sunt. Difficilior res ante *S* cum alia consonante, id est ante *sp*, *st*, vbi *S* propter concursum consonantium suauius abiicitur, vt *dispergo*, *dispicio*, *distinguo*, (a *stinguo*, quo Cicero in Arato, & Lucretius vsi sunt) *distringo*. *Disertus* singulare est, si a *dissero*: etiam *dirimo*, si ab *emo* cum *R* epenthetico potius, quam transmutato; vt *d* in *redamo*: quia *dis* non facile ante vocalem inueneris. *I* consona est, si *dis* præcedit, vt *disiicio*, *disiungo*. Legitur tamen etiam in optimis membranis Cicer. lib. I epist. VII & IX sub init. *diiuncti*, quod criticis non displicet.

DOMITIVS gentis Romanæ nomen per *T*, in lapidibus Capitolinis, secus ac in iisdem *Sulpicius*. Inde *Domitianus* in nummis quoque cum *T* scriptum; & vxor *Domitia*, itidem in nummis.

DVMTAXAT per *M* in lapidibus. Ravennæ in Drusi Germanici cenotaphio, *e-*

Digitized by Google

pulatur DVMTAXAT *in ante* V *id. Iul.* Et Grut. p. 574, 6 DVMTAXAT SINGVLI. Ibidem num. 2 est etiam diuisum DVM. TAXAT. SINGVLI. SINGVLAS. Sed de his dictum est supra p. 25. Vna vero inscriptione Domitiani p. 575 n. 1, inueni DVNTAXAT.

Eclipsis. Peccant hodie, qui *ecclipsis* duplicata cc scribunt, quo suam Græcitatis ignorantiam produnt. est enim ἔκλειψις, ab ἐκλείπω, *deficio.*

ELOGIVM. Lambinus & Lipsius *Eclogium* scribendum censent, quia *elogium* neque Latinum nec Græcum sit. At libri *elogium*, Ciceronis sæpe, & Sueton. Calig. c. XXIV. Est origine ἐκλόγιον, atque sic *eclogium* perinde, vt *ecloga*, scribendum esset: vsus vero creber *C* extrusit & quasi civitate Latinorum donavit: qui non *Ex*, quod Græco ἐκ respondet, ante *L*, sed *E* in compositione ponunt, vt *elicio*, *eligo*, *elinguis*, *elongo.*

EMTVS, *emptus*: & sic alia, *tedemtus*, *comtus*, *sumtus*, cetera, de quibus p. 25 dictum est. Grammaticorum addo testimonia. Ter. Scaurus p. 2256 *Interdum P. littera superuacuo adiicitur, vt quum scribimus Sumptus Demptus, Comptus; quum alioqui ceteris declinationibus verborum non adsit. Sumo enim,*

&

& Demo. & Emo. detracta P vt superuacua; quare participationibus adiiciatur, ratio non est. Et Marius Victorinus p. 2466 *nec consumptum nec emptum, nec redemptum --- & similia istis per* P T *scribetis vitiose, sed vt ego scripsi iuxta* M T *ponetis, & lucrifacietis litteram, quæ detracta nihil de significatu vocis diminuit, & scribitur expeditius.* Exempla vetusta sine *P* prædicta p. 25 proposuimus: nec vero negamus plura esse cum *P.* Ancyr. monumento & Grut. p. 489. 12 *solo* EMPTO: in veteri S C. p. 328 REDEMPTORIBVS. Et INTEREMPTVS Spon. p. 181. Et SVMPTIBVS Gr. p. 417. CONSVMPTIS p. 921, 6.

EPISTOLA per *O* breue, origo postulat, ἐπιστολή. Multis tamen inscriptionibus, nescitur qua ratione, est EPISTVLA. Grut. p. 61, 4 AB EPISTVLIS. Aldus decem lapides eodem scripturæ genere notauit.

ETRVRIA, ETRVSCVS, sine adspiratione in lapidibus, vt supra p. 54 exposuimus.

EXSEQVIAE cum *S*, quia ab *exsequor* hoc a *sequor*, quod *S* suum post *X* non amittit, vt supra demonstratum fuit p. 30.

EXSILIVM, exsul, cum *S.* Eadem, quæ superioris vocis, ratio est, etiam prædicta pag. 30 a nobis exposita; quia ab *ex* & *solum* deriuantur. Nonius Marcellus p. 12

Exsules dicuntur extra solum. Isidorus lib. v Orig. cap. vlt. *Exsilium dictum, quasi extra solum. nam exsul dicitur qui extra solum est.*

* Sic etiam de aliis compositis ex præverbio *Ex* & verbis ab *S* incipientibus, censendum est, vt *exsatio, exsilio, exsolvo, exspecto, exsto, exstruo, exsudo, exsupero, exsurgo;* de quibus dictum p. 30 & 43. Adi etiam Manutium.

EXVO & *EXVVIAE*, sine *S.* Vetus quidem grammaticus Cæsellius p. 2315 *Exsui habet S; sui enim est & insui, quasi alicui rei immitti: vnde exsui, quasi iam emitti & nudari. Inde exsuuiæ, vnde exsuti, id est spoliati:* Vossius autem in Etymologico: Exuo *scribendum, non, vt Aldo* (Cæsellio verius) *visum,* exsuo, *quod sit ab* ex & suo. *Nam est ab* ἐκδύω, *vt* induo *ab* ἐνδύω. *Hinc &* ἀποδύω *idem ac* ἐκδύω. *Vnde* ἀποδυτήριον, *locus in balineis, vbi vestes exuuntur. Vtitur* apodyterii *voce Cicero lib.* III *ep.* I. *ad Q. fratrem, & Plinius lib.* V *epist.* VI. *Ab* exuo *dicta* exuviæ. *Gloss. vett.* Exuuiæ λάφυρα, ἐκδύματα. *Eadem ab* ἐκδύω *siue* exduo *vel* ecduo, ecdutæ. *Festus:* Exdutæ, exuuiæ.

Hæc Vossius. Dacerius ad Festum: *Exduta ab exduo, Græce* ἐκδύω; *&, eliso d, exuo,*

exu-

Digitized by Google

exuiae. Hinc facile rationes Cæſellii refelluntur.

FACILLIMVS duplici LL, Manutius poetarum exemplis, qui producunt, motus, ſcribit: & ſane ſic in melioribus libris eſt.

FAEX cum æ, non *ſex*; libri veteres. Nec plura de hoc Aldus.

FECVNDVS ſine diphthongo. Gellius XVI cap. XII Varronis verbis probat, ipſum & *fenus*, & *fetus*, & *fecunditas E* ſimplici ſcripſiſſe. In nummis Auguſtarum, Lucillæ, Iuliæ Seueri, & Fauſtinæ, aliarumque (ſecus quam in plerisque Vaillant edidit) FECVNDITAS: nummo Albini SAECVLO FECVNDO.

FELIX ſine diphthongo lapides & nummi. Cenotaphio Caii Piſano FELICITER. De nummis vide Spanhemianum illuſtre opus p. 726. Et ſane nihil frequentius in Auguſtorum nummis, quam FELICITAS *publica*, *ſaeculi*, *temporum*. Male ergo in libris quibusdam *fœlix* ſcriptum eſt.

FEMINA quoque in libris & lapidibus ſine diphthongo legitur. Ex libris inſtar omnium ſit Virgilius, quem Carpenſem Manutius cognominat. Lapides plures & ipſe profert, & inſcriptionum opere Gruterus. Hic p. 459 *Poſtumiae Paullae* FEMINAE *rariſſimae:* & p. 480 *Valer. Quintae caſtiſſimae*

FEMI-

FEMINAE: & anti i. pe. Sic & *femen* & *feminu* auctore Festo.

FENUS etiam & *Feneror* sine diphthon o Varro apud Gellium XVI cap. XII *Fenerator a fenore est nominatus. Fenus autem dictum a fetu, & quasi a fetura quadam pecuniæ parientis atque increscentis.* Pompeius Festus: *Fenus appellatur naturalis terræ fetus; ob quam caussam & nummorum fetus, fenus est vocatum, & de ea re Leges fenebres.* Qui etiam *fenum* pratorum ab eadem caussa dicit appellatum. Gruterus p. 868 n. 11, *reliqua* VI *milia* FENERARENTVR. Est vero & Anagniæ lapis, quem Aldus vidit, & Gruterus descripsit p. 264, dicatus Seuero, in quo ANAGNINI FOEN.... id est *feneratores.*

FETIALIS per T, Græca consuetudine & lapidum auctoritate. Dionysius Halicarn. lib. VI p. 410, & lib. X p. 649 φιτιάλεις; etiam lib. II p. 131 φετιάλεις: pro quo Sylburgius ex Suida legendum censet φητιάλεις, *fetiales.* Addit lapidem Manutius sub Tiberio inscriptum, *Legato Ti. Caesaris Aug. leg. leg.* VIIII *Hispan. pontifici* FETIALI. Et Festus *fetialis.* Gruterus autem p. 1107 ex alio: LEG. PRO. PR. FECIALIS.

FETVS sine diphthongo, Varronis verbis, modo in *fecundus* & *fenus* prolatis: & Virgilio Carpensi, Aldo teste.

FOE-

Digitized by Google

FOEDARE, inquinare, per œ libri veteres, Virgilii præsertim vetustissimus codex, toties laudatus: & lapis Romanus, quem Manutius vidit, *Nympheum sordium squalore* FOEDATVM.

FOEDVS, σπονδή, per œ. Manutius itidem ad Virgilii sæpe laudatum codicem provocat, & ad lapidem Camerinensem [Grut. p. 266] quo est IVRE FOEDERIS. Addo Grut. p. 242 ex ænea sub Vespasiano facta tabula: FOEDVS*ve cum quibus volet, facere liceat.*

FRENVM sine diphthongo. Manutius libros & suum Virgilium: Lipsius libros & lapides vocat testes; verba ex lapidibus non profert.

GAIVS prænomen Latinum, ita per G scribitur in Pandectis, & olim etiam ita pronuntiatum fuit, licet, quum per notam scriberent, vt plerumque solebant prænomina, C. scriberetur, non G, antiqua consuetudine, qua C etiam G (huius notæ nondum inuenta) significaret: qua de re dictum supra p. 23, 24. Postea etiam extra notas plene quoque *Caius* scriptum, nec vero alterum *Gaius*, vt pronuntiabant, sepositum aut abiectum; vt Augusti ætate vtrumque vsus ferret. In Caiano enim cenotaphio vers. 7 est CAIVM, CAESAREM: ibidem

dem verſ. 37 GAI ET LVCI CAEARVM. In Taciti libris per *C*, *Caius Luciusque Cæſares* ſcriptum exſtat lib. VI cap. vlt. & alibi: & *Caianæ expeditiones* lib. IIII Hiſt. cap. XV, id eſt Caligulæ. Eadem ratio eſt nominis *Cnæi*, ſiue *Cnei*, aut *Cneii*, quod etiam vt *G* pronuntiatum & Græce quoque ſcriptum fuit, vt ex Terentio Mauro p. 24 dictum eſt. Eius nota eſt CN. *Cn*, non *Gn*. Manutius probat *Cnæus* cum diphthongo: a quo alii diſſentiunt.

GENITRIX, *Genetrix*. Aldo placet prius, quia eſt a *genitor*, hoc a *genitum* ſupino: & epitaphium Aeliæ Sabinæ adlegat, in quo ſit GENITRIX. Contra in nummis & lapidibus Veneris cognomen ſemper *Genetrix* ſcriptum eſt. Gruteri p. 225, & nummis Hadriani ac Fauſtinæ VENERI GENETRICI. Et Vaticanus Virgilius, vt Pierius ad Aen. I verſ. 590 teſtatur, etiam *genetrix* habet; cui itidem Veneris cognomen eſt. Sit ergo in diuæ cognominibus per E ſingulari quadam conſuetudine: de aliis ſcribemus, vt origo poſcit, *genitrix*, quemadmodum vno & altero epitaphio Gruterus approbauit.

GLAEBA diphthongo vt ſcribatur, auctor eſt Manutius, ipſe vetuſtis libris, Virgilii præſertim antiquisſimo, perſuaſus.

GOTHI, populus, cum adſpiratione & vno

vno T. Inscriptio Romana sub Iustiniano posita, *post victoriam* GOTHICAM. Et Lilybætana apud Reinesium p. 278 *fines inter Vandalos & GOTHOS.* Græci, Procopius & Zonaras, adgrauant littera adiecta, γότθοι.

HADRIANVS, non *Adrianus*, nummi & lapides : & illi forte omnes ; hi plurimi, exceptis paucis, de quibus p. 52 dixi.

HAEDVS, *hædi*, diphthongo principe Virgilii codices vetusti. Etiam Varro LL. lib. IV cap. XIX *Hircus, quod Sabini Fircus: & quod illeic Fedus, in Latino rure Hedus: quod in vrbe, vt in multis, A addito* HAEDVS.

HAEMVS mons Thraciæ, non *Aemus*, quia Græci asperant. Theocritus idyll. VII, 76 μακρὸν ὑφ' Αἷμον, *lato sub Hæmo.* Nisi enim asper esset spiritus, ὑπ' dixisset. Atque sic in melioribus libris Latinis. Virgilius Georg. lib. II, vers. 488

- - - *gelidis in vallibus Hæmi.*

HANNIBAL cum adspiratione, secus ac hodie in multis libris videmus. Dictum supra p. 52 Sic etiam *Hanno*, eiusdem originis Carthaginiense nomen.

HARIOLVS. Donatus in Phorm. Terentii act. IV sc. IV quasi *Fariolus* a *fatis* & *fando* dictum censet, *F* in *H*, vt sæpe factum, commutato. Confirmatur libris præstantioribus.

HARV-

HARVSPEX non ab *ara*, ſed ab *haruga*. Donatus iam dicto loco: *Haruſpex ab haruga nominatur. Nam haruga dicitur hoſtia, ab hara, in qua pecora includuntur.* Approbant lapides a Manutio exſcripti, quibus eſt HARVSPEX.

* De *Harena* dictum p. 88 in *Arena*. Sic etiam *Harundo* ſe habet, pro qua *Arundo* ſcribimus, quia aiunt ab *ariditate* dictam. Ineptit Agrœcius inter *harundinem* & *arundinem* diſtinguens. *Arundo*, inquit, *canna eſt, ab ariditate dicta: Harundo, telum e canna.*

HAVD, *haut*. Nimis ſubtilis eſt Marius Victorinus ita hanc voculam vna littera diſtinguens p. 2462, vt *haud* ante vocales; *haut* ante conſonantes ponendum cenſeat: in quo Iuſtum Lipſium ſectatorem habet lib. III Variar. Lect. cap. XXIX: quamuis ipſe de Victorino dubitabundus ſcribat, *ſubtilius fortaſſe monuiſſe, quam verius.* Soſipater p. 87 ab οὐδὲ ducit, ideoque cum *D*. Addit, *ſed & per T ſcribi ſonus vocis admittit.* Beda autem p. 2336 *Haud*, quando aduerbium negandi eſt, *D* littera terminari tradit & adſpirari in capite; & ab *Aut* coniunctione hoc modo diſcernit: de *haut* nullam mentionem facit. In optimis libris etiam *Haud* cum *D* conſtanter

egitur: atque *haut* videtur tale esse, qua-
ut, *adque* & alia, vbi *D* & *T* aliquando
utata inueniuntur.
AVE, libri & lapides cum adſpiratio-
n epicediis extremis ſæpe, HAVE VALE.
exempla apud Aldum.
ELIOGABALVS male ſcribitur a
pridio, quaſi ab ἥλιος ſit. Originis enim
cæ eſt, & in nummis deus, cuius ſacer-
uerat, & a quo cognomen habuit, ſcri-
ELAGABALVS: quod & verum prin-
huius cognomen eſt.
ERCVLIVS, *Herculeus*: illud in num-
ſt, quos vir maximus Ezech. Spanhemi-
747 adlegat: hoc in lapidibus apud
er. p. 199 n. 4, & p. 280.
ERES, non *Hares*; & *Hereditas*, in li-
& lapidibus. Fragmento legis Agrar.
p. 205 HEREDESVE EIVS: & pag.
pro ſalute vxoris HEREDVMQ. *ſuorum*:
149, 6 HEREDITATIVM; & ſic con-
er alibi. Feſtus quoque *Heres* & *Here-*

IBRIDVS, Latino *I*, non *Y*. Voſſius
olog. deducit ab *Iber*, *Imber*, id eſt *Vm-*
ceſſit *H*, vt in *harena*, & aliis.
C, *Heic*, aduerbium. Sunt qui aduer-
heic ſcribi malunt, vt a pronomine *hic*
rnatur. Sane multa exempla in vetuſtis

H epi-

Digitized by Google

epitaphiis visuntur ita scripta: OSSA HEIC SITA SVNT: vide Grut. p. 640, 862, 965: & HEIC SITVS EST, p. 651: HEIC EST SEPVLTVS p. 984: attamen non pauciora sunt, quibus eædem formulæ, aut similes, per *hic* scribuntur. Spon. p. 24. *ossa* HIC *sita sunt*: & p. 171 *Iulia Adepta* HIC *adquiescit*. Et Grut. p. 650 HIC *siti sunt*: & p. 652 HIC *iacet*: & p. 892 *L. Valerius Maxsumus* HIC *sepultus*. Videtur ergo *heic* in his formulis aliquid antiquum sapere, tamquam ex illo tempore reliquum, quo *I* per *EI* vt plurimum exprimebatur.

HIEMS, non *Hyems*. Dictum supra aliquid pag. 3. nec enim certum est ab ὕειν originem trahere, aliique ab *hiando* deriuant. Virgilius Mediceus Georg. II, 322

Nondum hiemen contingit equis.

Interdum *P* interposuerunt, atque sic Varronis libro IV *hiemps* legitur: etiam Grut. p. 136 in veteris Kalendarii fragmine HIEMPS. Verum improbat hoc Scaurus p. 2256, *Hiems*, inquit, *carere P littera debet, quia in casibus numquam P, nec B, propinqua eius, respondet: sine quarum altera nusquam in Latinis ea nomina declinantur, vt Princeps, Cælebs.* Nec deriuata habent *P*. Vetus tabula, quam Manutius vidit, Gruterus p. 501 transscripsit, habet HIEMANDI CAVSSA:

&

mox MEILITES HIEMENT: item, IN
HIBERNACVLA meilites deducantur.

HISTRIA regio extrema Italiæ ad Illyricum, libri & lapides. Grut. p. 285 CONS. VENET. ET HISTR. Qui *Istria* scribunt, a fabuloso amne, ex Istro in has oras, si placeet, deriuato, deducunt. Semel inueni cum *y*, p. 433 *correctori Venetiarum & HYSTRIAE*: in quo nobis sufficit adspirationem, vocalem Græcam repudiamus.

HORDEVM. Rei rusticæ scriptores Varro & Columella *ordeum* sine adspiratione. Sed Velius Longus Orthographia extrema, & Terentius Scaurus p. 2258 tradunt, antique dictum esse *fordeum*; *F* postmodum, vt in aliis multis, conuersum in *H*. Vide paullo ante in *Hædus*, quod ex *fedus* Sabinorum erat.

HIBERVS, Hispaniæ fluuius, plerumque cum adspiratione, Græca consuetudine. Straboni lib. III, & Ptolemæo est ὁ Ἴβηρ. Inscriptione autem veteri (Grut. p. 690) FLVMEN HIBERVS: & in Prudentii cæstis libris, hymno Calagurritanorum extremo, *quos Hiberus adluit*: & sub initium, *Hibera*, id est Hispania.

HICCIRCO lubentius eruditi scribunt, quam *idcirco*, quia dicimus *accedo, accipio*, *d* mutato. Contra Grut. p. 408 Ter-

gestina inscriptione INCIRCO: sed multa secus, ac veteres plerique consueuerant, in eadem sunt consignata.

IDEMTIDEM, *Identidem*. Posterius vsitatius est, quia grammaticorum opinio inualuit, *m* ante *t* nec scribi, nec pronuntiari posse. Beda Orthogr. p. 2337 *Identidem per N in priore loco scribendum est, licet sit abidem & idem.* Verum quia multis exemplis supra demonstratum, inanem metum esse, ne *m* & *t* conlisionem pariant; æque *idemtidem* scribi potest, vt *dumtaxat, emtus, & redemtus* scribimus.

IMMO, correctionis vocula *m* geminato. Virgilius Carpensis sic, Aldo teste; & libri Varronis, Prudentii, & castigatissimus quisque.

INCHOARE non quidem a *chaos* certi deducimus, vt grammatici faciunt; cum adspiratione tamen scribimus, quia sic in marmoribus vetustis legitur. v. g. INCHOATVM Gruter. p. 30, 190, Reines. p. 277, & AB INCHOATO Grut. p. 169, Reines. 275.

INCLYTVS, *inclutus*, *inclitus*. Beda Orthogr. p. 2338 *Inclytus Græcum nomen. nam κλυτὸν Græci gloriosum dicunt.* Sic puto legendum, quia ad Græcum prouocat: quamvis Putschii editione *inclitus* scriptum est.

Gru-

Gruterus pag. 667, 10 INCLYTA ROMA. Atque ita plurimi scribi volunt propter eamdem rationem, quamuis non certissimam. *In* enim Latinam originem suadet, quam alii in *cluo* vel *clueo* quærunt, licet & hoc tandem ad κλύω referatur. Sed siue a κλύω, siue a *cluo* est; tamen quia *y* quoque in *u* transire solet, scribunt alii *inclutus*. Festus: *Inclutus, nobilis, clarus*. Gruter. p. 152, 8 INCLVTVS REX THEODORICVS. Quod vero ciuitate verbum antique donatum fuit, Latine alii *inclitus* scripserunt. Grut. p. 273, 5 PIO ATQVE INCLITO D. N. TRAIANO, Traianum intellige Decium, Philippi successorem. Quam scribendi formam supra p. 3 Obertus Gifanius præferendam ceteris censuit.

INCREBESCO, quamuis a *creber* sit; non *increbresco*: quia & *rubesco* a *ruber*. Vt vero hoc a *rubeo* est proxime; ita verosimile, veteribus fuisse etiam verbum *crebeo*, a quo *crebesco*.

IN DIES rectius diuisis vocibus, quam *indies* scribimus: vt vtrique accentus seruetur suus: qui in coniunctione a plerisque retrahitur in præpositionem, non secus ac si enclitica vox *dies* esset.

INDVTIAE per *T* ex Gellii ratione, qui lib. 1 cap. XXV putat compositum vocabu-

lum ex *inde vti iam* (lege integra verba eius) aut, Aurelii Opilii etymologia, quasi *initia*. Manutio sunt tamquam *inducta*: Vossio ab *indu* veteri, (hoc est *in*) & *otium*. Omnes hæ rationes *T* poscunt, non *C*.

INFITIOR Festus & Manutius per *T*, quia sit a *fateor*. Quum enim Festus ait, *Infitiari, creditum fraudare*; non obscure significat, esse quasi *infiteri*, vel non fateri depositum. Quod probabilius est, quam a *facio* deriuare, quod sit, negare se aliquid *fecisse*. In quam opinionem qui secedunt, per *C* scribunt & *inficiari* & *inficias*.

INLVSTRIS, *illustris*. De his & similibus supra in compositis cum præpositione pag. 44 dictum est, in lapidibus plerumque esse *inlustris* & *inlustrare*. vid. Grut. p. 417, 447, 481, cetera; Spon. p. 36, 103, reliqua. Manutius autem hanc vocem in iis præ ceteris censet, in quibus iudicium aurium, quod molle est, sequendum sit: quem & consuetudo iuuat.

IN PRIMIS, diuise, vt *cum primis*; non *imprimis*, nec bene *inprimis*. Est enim, in præcipuis, seu, inter primos & principes: id quod si obseruatur, minus confunduntur inter se, quæ idem significare quidem videntur, non autem plane significant, *in primis*, *præsertim*, *præcipue*, *maxime*.

IVCVN-

IVCVNDVS, per *V*, quia Ciceroni ab *iuuando* eſt II de Fin. cap. IIII. Non ergo audiendi ſunt, qui *iocundus* dicunt ab *iocus* vel *iocando*; quibus etiam proſodia reclamat: etſi non deſunt inſcriptiones veteres, quæ cum *O* id referant, Neapolitana, quam Aldus præbet; & alia Grut. p. 844, 6, quibus *Iocundus*, *Iocunda* propria nomina ſunt: plures enim *Iucundus* expreſſum habent, quas itidem Aldus recitauit.

IVPPITER, *P* duplici, nummi & lapides. quod de illis illuſtris Spanhemius p. 84 adſeuerat, vt non opus ſit exemplis illuſtrare, quale illud in Domitiani moneta eſt IVPPITER CONSERVATor. Fuluius Vrſinus, & ipſe peritiſſimus nummorum, Aldo Manutio idem adfirmauerat. Lapidum teſtimonia ſint, Grut. p. 23, 12 in aræ dedicatione: IVPPITER OPTIME MAXIME. Sponius p. 99 in Auieni Feſti epitaphio: IVPPITER *aethram pandit*, *Feſte*, *tibi*. Manutius etiam ad libros veteres prouocat. Nihilominus, ſi fides nummorum exſcriptoribus Occoni & Vaillantio habenda, in Vitelliano eſt IVPITER VICTOR, vna & ſimplici littera.

K littera quam rari vſus ſit, ſupra p. 4 diximus. Marius Victorinus p. 1945 ante *A* adhibitam a veteribus fuiſſe teſtatur, vt

Digitized by Google

Kanna, *Kalendæ*, *Karthago* : sed neque hoc perpetuum. Beda Orthogr. p. 2338 *Karthago & Kalendæ per K scribendæ sunt: licet per C melius.* Kalendæ quidem in lapidibus per K; non autem sæpe *Karthago*. Nummi quidam Seueri & Caracaliæ & Galerii, quos laudatissimus Spanhemius p. 727 descripsit, FELIX KART. præferunt; lapides autem C habent, & plerique sine adspiratione. Columna Rostrata CARTACINIENSIS. Grut. p. 512 ex vetusta tabula CARTAGO CAPTA: p. 385, CARTAGINE : p. 174 & 349 CARTAGINENSIS. Cum adspiratione autem p. 349 CARTHAG. & p. 586 9, CARTHAGINIENSIS: & Optatiani Porphyrii tab. x, CARTHAGO.

LABOR, *labi*, præterito & participio *lapsus* an *labsus* formet, disceptatur. Origo *B* exigit, atque ita in Sponii Miscell. p. 84 & 92 & Grut. p. 48, *vetustate* CONLABSVM : & Virgilii codices Aen. v vers. 326 & 445 *elabsus* : tamen plures inscriptiones cum P referunt, CONLAPSVM Grut. p. 7, & 51, & 173; ac COLLAPSVM p. 58 & 100, & 163 Fortius enim B ante S pronuntiabant, quam vt illius sonus sufficeret: quam ideo in P plerumque veteres mutabant.

LACRIMAE, *Lacrymæ*, sine adspiratione, vt supra dictum, quia a δάκρυον deducitur : quam-

quamuis in quibusdam lapidibus cum H reperiatur *lachrima*, Grut. p. 572, 7, Spon. p. 180. Cum *Y* autem haud facile reperceris; at cum æquiualente *V lachruma* Grut. p. 799. Pluribus autem locis LACHRIMAE, Grut. p. 694, 700, 715, & Spon. 203, 219, alibi. Adde cum primis quæ pag. 3 ex Gifanio de hac etiam voce tradidimus.

LAEVA, ſiniſtra, diphthongo principe, Feſtus; & lapis, a Manutio tranſcriptus, PARTE LAEVA.

LAPICIDINA, non *lapidicina*. Varro LL. lib. VII cap. XXXIII *Qui lapides cadunt, lapicidas; qui ligna, lignicidas non dici: neque vt aurificem, ſic argentificem.* Grut. p. 593, 8 A LAPICIDINIS CARISTIIS. Sic emendandum cum Manutio *αὐτόπτῃ*, quod perperam *lapidicinis* editum eſt.

LETVM, mors, ſine adſpiratione. Extra viam Latinam vagantur, qui mortem ab obliuione, hoc eſt *letum* a λήθη, (vnde *lethum* ſcribunt) deduci putant. Priſcianus propior, qui a ſupino antiqui verbi *leo*, vnde *deleo* ſupereſt, deriuat. *Plenus*, inquit lib. V p. 665, *quaſi a pleo, verbo: letum quaſi a leo.* Confirmat vetus lapis Grut. p. 655 LETO TACENT [*iacent* Manut.] & mox, POST LETI DIEM, Quamuis vero Varro lib. VI cap. II:, & Feſtus *leti* etymon etiam

a λήθη petant; tamen vterque ſcripſit ſine adſpiratione.

LITTERA duplici T libri veteres, Lipſio teſte, & lapides. Sic Florentini Pandectæ, vt Aldus vidit; ſic & lapis Præneſtinus apud eumdem pag. 8

Cuius ne taceat memorandum LITTERA *nomen.*

Et Spon. Miſc. p. 36 VTRISQVE LITTERIS ERVDITO, ex baſi Romanæ ſtatuæ. De origine non ſumus ſolliciti, ſiue ſit *legitera*, ſiue *leuitera*, ſiue ab *iter*, ſiue a *litura*, (quod indignatur Iul. Cæſ. Scaliger de cauſſ. LL. lib I cap. IV, quia non ſint ideo inuentæ nec factæ) ſiue ab *iterando*. Vide Diomed. p. 415, Mar. Victorin. p. 2452. Apage ineptias. Credibilius, eſſe, vt Voſſius cenſet, a *litum*, ſupino verbi *lino*; quia atramento chartæ ſeu membranæ inlinatur: atque ita ab *oblitum* erit *obliterare*, quod vero etiam T duplicat, vt ſyllaba producatur. nam etiam Catullus in Epithalam. v. 232

- - - - *nec vlla oblitteret ætas.*

LITVS, *litoris*, vno T antiqui libri, etiam Carpenſis Virgilius; & lapides. Lipſius a *litando* ducit, id eſt ſacrificando, quod ibi nauigantium vota & concepta & perſoluta. Præneſtino lapide iam indicato *LITORA*, (non *littora*, vt Grut. p. 72 edidit)

&

Romano, LITORE *Phocaeio pelagi ...imata:* & Ardeati lapide apud Spon. LITVS *vicinum viae Seuerianae.*

...QVOR, locutus, loquutus. Ante ...I retinetur Q, *loquor, loqueris, loqui-* ...uia *loceris, lociitur* inconueniens: an- ...lerique mutarunt in C. vt *locutus.* An- ...s vero Rufus, quod Velius p. 2237 ..., *locutionem quoque per Q dixit esse scri-* ...*n; item Periculum & Ferculum:* quod ...Velius improbauit. Vt enim Q nemo ... facile in posterioribus exemplis; ita ... dubium in priori est. Toties in num- ...caesarum exstans vox ADLOCVTIO, ...quam, quod sciam, *adloquutio;* (vide ... p. 34) videtur controuersiam dirime- ...sse. Adde infra *Sequor, secutus.*

...VCCEIVS Romanum nomen, libri ve- ..., & inscriptiones. Grut. p. 646 ...VCCEIVS FELIX.

...VTATIVS, nobile bello Punico I no- ..., male scribitur *Luctatius.* Nummus ...VTAT. & alius Vrsin. p. 161 Q. LV- .... Lapide Capitolino (p. 292) Q. LV- ...IVS C. F. Correpta etiam prima litte- ...c excludit. Silius XIII, 731

...quoreis victor cum classe Lutatius armis.

...AECENAS. Sic scribendum, quia ...e est Μαικήνας. Nec lapides aliter. Grut.

Grut. p. 240 P. MAECENAS: & p. 638, C. MAECENATIS.

* *MAEREO*, *mæror*, *mæstus*, & *mæreo*, *mæror*, *mæstus*, ambigua diphthongo. Sed præfert Manutius diphthongum primam, quia Varro lib. V. cap. VI a *marcere* ducat, quod *mærore corpus marcescere videatur:* deinde plures inscriptiones cum *ae* habeant. Romæ in ara marmorea MAERENDO est & MAEROR. Gruterus p. 494 MAERORE *grauiter adflictus*: & p. 717 MAESTI. Vir consummatissimus Hen. Noris in Cenotaph. Pis. p. 480 de his vocabulis: *Profecto in Mediceo numquam satis laudato Virgilii codice semper diphthongus* AE *scripta est*. Est tamen & OE in lapidibus. Gr. p. 556 PAR---MOER--- id est *parentes mærentes*: & *moestus*, *moestissimus* p. 658, 669, 673.

MARCIVS, *Marcianus*, *Marciana*, Romanorum nomina, per *C* in lapidibus. In nummis gentis Marciæ C. MARCI. & Q. MARC. Et Grut. p. 240 Q. MARCIVS: & p. 46, MARCIANAE SORORIS AVG.

MAVRETANIA, per *E* in nummis & lapidibus. Hadriani & Commodi nummis *Exercitus* MAVRETANIAE: & alio RESTITVTORI MAVRETANIAE: Commodi, MAVRETANIA. Gruter. p. 361 MAVRE-

Digitized by Google

RETANIAM SITIFENS. & p. 482 MAVRET. CAESARIENS.

MAVRICIVS per *C*, quia Græci, a quibus nomen eſt, Μαυρίκιος ſcripſerunt. Etiam Grut. p. 12. n. 10. MAVRICIVS EVPORVS.

MESSALLA gemina *LL*, cognomen Valeriorum, lapides Capitolini & alii.

MILLE, *milia*, *millia*. De poſteriori lis eſt, vna an duplici *LL* ſcribatur. Cledonius p. 1901 *Dicimus, mille homines docuit, &, mille hominum magiſter: in plurali vero declinatur milia, milium, milibus, vno L ſublato.* Et Casſiodorus ex Papiriano p. 2295 *Mille numerus a quibusdam per vnum L ſcribitur, quod Milia dicimus, non Millia: alii melius per duo LL exiſtimant ſcribendum*, puta Mille. Sane ſæpe legimus *milia*. Grut. p. 835, X MILIA NVMVM; & p. 868 XC MILIA NVMORVM. Inde etiam *miliarium* ſcribunt vno *L*. Spon. Recherch. p. 192 VIAS ET MILIARIA: etiam *ala miliaria* in militia Romana, tam Gruteri p. 482, quam Plinii lib. VII epiſt. XXXI. Nec vero *millia* reiiciendum. In Ancyrano enim monumento aliquoties legimus *viginti* MILLIA. Et Spon. Miſc. p. 179 MILLIA PASSVVM.

MINVCIVS per *C*. Dixi ad Minucium Felicem pag. 1. Addo nummos gentis Minuciæ, Vrſin. p. 179, L. MINVCI. & TI. MINV-

MINVCI. C. F. Et Grut. p. 675 Q. MINVCIVS MACER.

MISTVS & *MIXTVS.* Prius analogiæ propius est; posterius vsui. In *misceo* enim, vnde ducuntur, nullum *X*, nisi transponas ES: Pierius autem ad verba Aeneid. I, 488

Se quoque principibus permixtum agnouit Achiuis;

Inualuit, inquit, *iampridem vsus, vt* MISTVS *per* ST *scribatur: quum tamen in codicibus omnibus antiquis vno consensu per* XT *scriptum inueniatur* PERMIXTVM. Et lapide Romano apud Manutium: OSSA MEA MIXTA CVM FILIAE.

MOESIA, regia iuxta Istrum Latine per œ scribitur vt in Manutio exscriptis lapidibus, PR. PR. PROVINCIAE MOESIAE, licet Græcis sit Μυσία.

MONVMENTVM, *monimentum.* Priori formæ analogia fauet in *documentum*, *nocumentum*, *emolumentum*; & lapides plurimi sepulcrales: etiam alii, Grut. p. 162 MONVMENTVM RERVM *excitauit.* Nec vero multo pauciores sunt, quibus MONIMENTVM incisum est. Grut. p. 558, 592, 594, 656, 5, & alibi: etiam Varro lib. V cap. VI *monimenta.*

MVCIVS, non *Mutius*, lapides Capitolini, consuetudo Græca, & nummus, cuius est Q. MVCIVS Q. F. SCAEVOLA.

MVLTA

MVLTA, & *mullta*. Prius amant eruditi, quia lapidum eſt & librorum veterum. Vetus lapis Firmanus AIRE MOLTATI. Tamen Emeritenſi inſcriptione ſub Domitiano exſtat [p. 155 Grut.] *gente male* MVLCTATA.

MVNATIVS, familiæ Rom. nomen per *T*, libri & lapides, Grut. p. 52, 54. cet.

MVSEVM ſine diphthongo, quia eſt *μουσεῖον* Græce. Vid. Plin. I. epiſt. IX.

MYTILENE, nobilis vrbs Lesbi, *y* in prima, (non *Mitylene*, vt in libris eſt) conſenſu nummorum ſcribitur. Vide noſtram Notitiam Antiquæ Aſiæ p. 16.

NEDVM, *nec dum*, *non dum* disiunctim ſcribit Manutius, quia ſimilia *non nihil*, *non nulli* ſeparatim ſcribamus. Accedit, quod in Caiani cenotaphii verſu 14 NON. DVM. ſeparata, & puncto, ſingulas voces diſtinguente, diuiſa conſpiciuntur. In Mediceo autem Virgilii codice NONDVM coniuncte ſcriptum eſt Georg. II, 322.

NEFAS male in quibusdam libris cum *ph* expreſſum eſt. *F* enim habent lapides: Lanuuinus, NEFAS EST; Sic & *nefandus* Grut. p. 161, I.

NEGOTIVM per *T*, vt *otium*, libri & lapidum plurimi. Frequens enim in his eſt nomen *NEGOTIATOR*, Grut. p. 466 624,

624, 641, 645 ſæpe, & 650; & Spon. Miſc. p. 226: ac *negotiantur*, Grut. p. 496 Non numquam vero etiam cum *C* reperitur, Grut. p. 14 n. 12, p. 411, 3, p. 640, 2.

NENIA, ſine diphthongo Voſſius Etymologico: quia a νηνίατος, quod idem: & ἐπινηνίζειν Heſychio eſt θρηνεῖν.

NVMMVS & *NVMVS*, duplici *M*, & ſimplici. Prius probat Manutius, tamquam frequentius in libris & lapidibus. Ipſe vero vnum exemplum adfert ex Romano lapide, NVMMVLARIO: addit tria eiuſdem vocis *M* vno ſcriptæ. Monumento autem Ancyrano *quadrigenos* NVMMOS, & poſt paullo *millia* NVMMVM, id eſt nummorum. Veteres enim nulla nota pluralis genitiui contractionem indicant. Et Spon. Miſcell. p. 63 HS ∞ ∞ NVMMVM. Et in Varronis libris *nummi*. Contra Grut. p. 833, & 868 MILIA NVMVM, & MILIA NVMORVM.

NVMQVAM, quo eruditiores vtuntur, tuetur Manutius ex analogia, quia *M* ante *Q* in aliis conſiſtat, *vtrumque*, *quemquam*, *namque*, *quæcumque*, & ſimilibus. In Ancyrano autem, & alio Romano lapide [Manut. p. 309] eſt NVNQVAM.

NVNTIVS per *T*. Manutius per *C* præfert:

fert: nos cum *T*. Cenotaphio Caii Cæsaris sub initium: *cum allatus esset* NVNTIVS: & post versus aliquot, *decessus* NVNTIATVS. Et in veteri SC. apud Grut. p. 499 *deixsistis vobeis* NONTIATA ESSE. Nec ipse Manutius diffitetur, in Carpensi, nunc Mediceo Virgilio, etiam per *T* scriptum esse. v. gr. Aen. 11, 547 *nuntius ibis:* & lib. XI, 740 *nuntiet.* Tamen & Grut. p. 254, 4 DENVNCIATORES.

OBSCENVS, quia a *scena*, σκηνὴ, per *E* simplex. Varro LL. VI cap. V *Obscenum dictum a scena.* nam *scena* antiquis contra originem per AE scripta. Interpretatur Aldus, *quasi contrarium scena, quod in scena, multis præsentibus, pronuntiare non liceat.* Scaliger de caussis LL. lib. I cap. XXXIV per *oe*, ἀπὸ κοινῦ, scribi vult. Nonius autem per *AE*, quamuis *immundum* explicet: quæ notio videtur Scaligero accommodata. Sed commune immundum esse, sacræ dictioni in diuinis litteris, quam genio Latinitatis, est propius.

OLVS, *oleris*, quod multi *holus* scribunt, vt Festus, Nonius; & in veteris calendarii fragmento *forum holitorium.* Vossius bene ab *oleo*, id est cresco, trahit; qua stante ratione, excidit adspiratio.

OPPERIOR duplici *pp* libri veteres, &

Virgilius Carpensis, vt Manutius memorat.

OPPIDVM, quidam *opidum* scribunt, quia Varro lib. IV. L.L. c. XXXII, Cicero de Gloria apud Festum, & ipse Festus ab *ope* dictum putent, quam hominibus præbeat: aut quod ibi homines *opes* suas conferant. Sed luditur sæpe in etymologia, & ipse Varro ac Festus geminata littera scripserunt: atque ita etiam in lapidibus, vt Aletrino, IN OPPIDO: in ponte Alcantarensi, OPPIDANI:

OPPORTVNVS, gemino *pp* libri veteres, & sæpe laudatus Virgilii vetustissimus codex.

OTIVM per *T*, non per *C*. Pierius ad Virgilii eclogam I tradit, Romano, & Mediceo, aliisque antiquis libris *otia* per *T* scriptum: & Manutius, Q. Papirium *otium* in iis scripsisse, in quibus *T* vt *Z* legatur. Adde *negotium*, de quo supra. Est enim ex *nec* & *otium*, etiam Scauro iudice p. 2262.

PAENE, id est *fere*, cum AE libri veteres, Manutio teste, & lapides. Grut. p. 655 ERODITA PAENE MVSARVM MANV. *Erodita*, antique.

PAPIRIVS, Romanæ familiæ nomen, *I* Latino, non *Y* Græco. Eius gentis tres nummos Vrsinus profert, qui confirmant,

vnum

vnum Latine ſignatum, PAPIR. CARB. duos Græce, ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ. Grutero p. 447 in Brixienſi lapide plures Papirii ſunt, *P. Papirius Augur; Cn. Papirius Fuſcus; Cn. Papirius Curſor*, & *Cn. Papirius Curſor filius:* omnes ſine *y* Græca littera.

PARRICIDA. Librorum auctoritate veterum Manutius nititur.

PATRICIVS, cum *C* libri, Græca conſuetudo, & lapides. Fulginii repertus: *adlecto inter* PATRICIOS.

PAVLLVM & *paullulum*, *LL* geminata. Terentius Scaurus p. 2256 *Sine dubio peccant, qui* paulum & paululum *per vnum L ſcribunt.* Obiicit Velius p. 2238, iuxta diphthongum geminari conſonantem non poſſe, quia non poſſit pronuntiari. Sed refutatur exemplis. Inſcriptione Romana Grut. p. 769 QVOD DEICO PAVLLVM EST, Sic vbique inuenimus *Paullus*, *Paullinus*, propria nomina, iam demonſtranda: ſic & vox *cauſſa* ſupra fuit probata.

PAVLLVS, cognomen Aemiliæ gentis, plures lapides habent, pauciores *Paulus*; v. g. PAVLLVS legitur Grut. p. 293 in Capitolinis, & p. 50, 729, 851. & *Paulla* p. 321, 459: Sponius Miſcell. *Paullus* p. 43, 275, alibi. Et nummi gentis Aemiliæ tres apud Vrſin. p. 7 PAVLLVS. At *Paulus* Grut. p. 21, 9. p. 824, 8. Sic & *Paullinus* p. 429,

 3. *Paul-*

3. *Paullina* p. 756, 806. sed *Paulinus* p. 45 & 100.

PELOPONNESIVS, gemino NN, consuetudine magis quam ratione. Strabo lib. XIII p. 425 de Hecatonnesis: *καλοῦνται Ἑκατόννησοι συνθέτως, ὡς Πελοπόννησος, κατὰ ἔθος τι τοῦ Ν γράμματος πλεονάζοντος, Vocantur* Hecatonnesii *per compositionem, vt Peloponnesus, ex consuetudine quadam N abundante.* At χεῤῥόνησος, *Chersonesus*, N simplici.

PERCVNCTARI vide in *cunctari*, vbi expositum.

PERENNIS, libri, & lapis Rom. orf. PERENNEM---- quod contra eos notauit Manutius, qui *peremnis* putarunt dici, sicut *solemnis*.

PERSES, nomen regis Macedoniæ, Latinis gratior forma, quam quæ secundum Græcos est *Perseus* ex Περσεύς. Grut. p. 296, 1 EX MACEDON. ET REGE PERSE PER TRIDVVM *triumphauit*. Sic & plerique Latini libri: Liuianus autem *Perseus*.

PIGNVS, vt Priscianus lib. VI pag. 721 tradit, *pigneris* & *pignoris* casum format: vt *fenus*, *feneris* & *fenoris*. Nugatur Agroecius, notione vocales distinguens, vt *pignera* rerum sint; *pignora* filiorum. Quin potius *pigneris* priores dixerunt; posteriores *pignoris*. Ita Manutius censet: ita Priscianus lib.

vi de duplici casu a *fenus*. Quum dixisset *ferus* facere *fenoris*, addit: *tamen antiqui feneris dixerunt: vnde & feneror verbum, & fenerator. Et pignus pignoris & pigneris; vnde pignero, pigneras.*

PIRVS, *pirum*, quia Latina sunt, per *I* Latinum. Adlusio enim est, non deriuatio, quæ a πῦρ ducit propter formæ vel coloris similitudinem Vid. Isidor. XVII Orig. c. VIII

POENA per *oe*, quia a ποινή: atque ita etiam lapides, quos Manutius exscripsit. A *pœna* est *pœnitet*, licet Varro ordinem inuertat, *pœnam* ducens a *pœnitendo*; idem tamen sub finem lib. IIII de L. lingua, nexum vtriusque confirmat, & cum eo paritatem scripturæ. Vt vero Romani interdum permutabant diphthongos, v. g. *prælium* & *prœlium* scribentes; ita factum, vt Oratione Claudii [Grut. p. 502] aliquoties PAENITET legatur, quod non tam rationi, quam consuetudini dandum est. atque ita etiam in Mediceo Virgilio esse dicitur.

POMERIVM etiam consuetudine magis, quam certa ratione sine diphthongo scriptum est in libris & lapidibus: quamuis non ignorarent veteres esse a *pone mœros*, id est post muros. Varro lib. IV cap. XXXII *quod erat post murum, pomerium dictum.* Inscriptio Claudii, POMERIVM AMPLIA-

 VIT;

AIT; & alia apud Manut. FIN. POMER. TERMIN. Et Spon. p. 265 *finibus* POMERIVM *ampliauit*.

PORCIVS, gentis Romanæ nomen, per *C*, non *T*, libri, lapides, quorum quatuor Gruterus p. 458 exhibet. Nummus Vrsini L. PORCI. Græce Πόρκιος.

POSTVMVS, postremus; & *POSTVMIVS*, familiæ nomen, sine adspiratione. Vetus lapis Manutio referente; *L. Autronius L. fil.* POSTVMVS, vbi nomen proprium est: quemadmodum & ille, qui, Gallieno imperium negligente, in Gallia purpuram sumsit, in nummis non *Posthumius*, vt in libris est, sed POSTVMVS constanter vocitatur. Vrsinus in nummis Postumiæ gentis, insignem præfert, inscriptum A. POSTVMIVS COS. & alium, C. POSTVMI. In vetusta tabula consulum Grut. p. 293 *Aulus*, *Lucius*, & *Spurius Postumii* memorantur: adde p. 306, 986, & sic plurimis locis. Diffiteri autem non possum, p. 151 (vidit & Spon. p. 150) CL. POSTHVMVS legi: & p. 38 n. 14 Q. POSTHVM. sed posterioris æui sunt. Eutyches p. 2311 *quædam excludunt penitus spiritum, vt postumus, post humatum patrem natus*.

PRAESTRINGERE, tolli vult Manutius; *præstinguere* substitui, idque auctoritate vete-

veterum librorum. Velim pluribus expofuiffet, illuftraffetque exemplis: sed nihil adiecit. Lambinum in eam opinionem quidam Lucretii codex induxit, quo legitur lib. III verf. 1057 de Epicuro:

Qui genus humanum ingenio superauit, & omnes Præftinxit.

At Gifanius in MSS. *præftrinxit* inuenit, in aliis *reftrinxit*: Salmafius *reftinxit*. Qui notas Nonio fubiecit fiue Mercerus fiue alius, idem fenfit p. 100: & Franc. Fabricius ad Afconii Diuinat. Verrin. cap. XIV. Sed neque Afconius, neque Nonius aliud quam *præftringere* habent: & ipfe Cicero in Verr. Diuin. c. XIV *præftringat aciem ingenii*: & de Diuinat. lib. I. cap. XXIX *præftringere aciem mentis*: nec aliter MSS. Proinde claudo hanc difceptationem Gifanii ad Lucret. verbis: *Præftringere valet quafi obnubere: præftringere oculorum aciem, ἀμαυροῦν. Hoc qui in præftingere mutant, non recte, meo quidem iudicio, faciunt, quum omnes omnium fcriptorum lib. vet. repugnent, & ipfi grammatici.*

PREHENDO reiicit Manutius: quia in libris fit *prendo* & *prenfus*. Et Velius Longus p. 2229 *Prendo dicimus, non prehendo.* Sed efto, fimplex fine contractione aut rarum aut inufitatum effe [Varro autem

lib. v cap. VII *manu prehendimus*] & Virgilium scripsisse *prendere*, *prensi*, *prensant* : integram tamen negari non potest, quod in compositis redit, *apprehendo*, *comprehendo*, *reprehendo* : quæ a quibusdam diphthongo scribuntur, sed sine ratione, quia nulla est ex *præ* compositio: etiam lapides per *pre* habent, Romanus COMPREHENSIS, vt Manutius, qui vidit, refert; non, vt Gruterus p. 682, Smetii fide, *compraehensis* transcripsit : & Neapolitanus, DEPREHENDERIM.

PRELIVM sine diphthongo, quia a *premo*, contractum ex *premulum*. Contractio autem producit primam. Isidorus lib. XX cap. XIIII *Prelum a premendo vocatum, quasi pressorium*. Qui per *ae* scribunt, a *praeluendo* ducunt, quod longius petitum, quamuis etiam *lacus* sit ad prelum in torculari.

PRETIVM per *T*, libri & lapides. Carmen Prænestini lapidis, quem Manutius vidit, *Digerit in* PRETIVM. Gruter. p. 893, 8 PRETIVM INTVLIT.

PRO admirationis, sine adspiratione, quæ in fine nulla est : vide supra p. 50. Festus in PRO: *alias pro admiratione, vt, pro Iuppiter.* Sic etiam Virgilius Carpensis, auctore Manutio.

PROCONSVL. Quidam malunt *pro consule*,

sule, vti omnino interdum scripserunt Latini: & in nummis Vrsini PRO. COS. p. 15. 16. 148, diuise cum puncto interueniente: tamen etiam coalescit, & vt vna vox scripta visitur dandi casu PROCONSVLI in multis lapidibus, ab Aldo exscriptis. Accedit, quod *proconsulatus*, *proconsularis* Latine dicatur, quæ a diremtis esse nequeunt.

PROELIVM per *OE* lapides Capitolini & vetustissimus Virgilii codex. Grut. p. 298. 4 in Capitolinis, PROELIO CONFLISSISSET: & p. 291 IN PROELIO OCCISVS EST. & alio lapide, Manutio teste, PROELIATVS. Attamen Ancyrano monumento, si recte expressum est, NAVALIS PRAELII: & Reines. p. 516 PRAELIO *nauali facto*.

PROMONTORIVM, *promuntorium*. Posterius defendunt Turnebus Adv. XIII cap. XVIII, & Isaac. Vossius ad Melæ lib. I cap. XIII, quia a *promineo* fit, non a *mons*; quasi prominentia litoris, quod possit etiam sine monte esse, & mons ad mare sine prominentia: immo eminens mediis in Alpibus iugum Liuius *promuntorium* dixit lib. XXI cap. XXXV, vbi Gronouius etiam *promuntorium* edidit.

PTOLEMAEVS, non *Ptolomaeus*, vt hodie multi scribunt. Nomen enim est a

πτόλεμος. Hinc a Ptolemæis conditæ vrbes *Ptolemaides* dictæ. Nummus Augusti ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΟΣ ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ: Claudii & Caracallæ, PTOLEMAIS.

PVLCHER, *pulcer*. Posterius antique valuit: post aurium caussa *H* adiectum. Cicero in Oratore cap. XLVIII *Ego ipse quum scirem ita maiores locutos esse, vt nusquam, nisi in vocali, adspiratione vterentur, loquebar sic, vt* pulcros, Cetegos, triumpos, Kartaginem *dicerem: aliquando, idque sero, conuicio aurium quum extorta mihi veritas esset, vsum loquendi populo concessi, scientiam mihi reseruaui.* Terentius Scaurus p. 2256 *Pulchrum, quamuis in consuetudinem adspiretur; nihilominus tamen ratio exiliter C enuntiandum & scribendum esse persuadet, ne vna omnino dictio, aduersus Latini sermonis naturam, in medio adspiretur.* Varro etiam apud Carisium p. 56 adspirari negat, *ne duabus consonantibus media intercedat adspiratio, quod minime rectum antiquis videbatur.* Id in obliquis magis, *pulchri*, *pulchrum*, quam in recto locum habet. Sic de voce hac & scribenda & enuntianda non vno modo iudicatum fuit, vt tamen Ciceronis ratio præualeret. Accessit persuasio a Græcis esse, quasi πολύχρουν vel πολύχεις: sed neutrum probabile. In nummis gentis Claudiæ PVLCHER: etiam

m in lap. Capitolinis: & alio Grut. p. 820 VLCHER PVLCHRI F. At Reinef. p. 275 SVLA PVLCRA. Asula autem castelum est.

QVATVOR, *quattuor.* Alterum diplaasmus poeticus est, quamlibet Aldus vbique restitui postulet. Est enim prima per breuis. Ennius apud Ciceronem lib. I de Diuin. cap. XLVIII

Cedunt ter quatuor de cælo corpora sancta.

Sic veteres libri, etiam Lambini: nescio autem, cur Gruteri & Gronouii editionibus transpositio facta sit *ter quattuor corpora sancta.* Perdunt enim metrum in vltima, dum in prima iuuare volunt. Et, si de hoc forte dubites, addo ex Martialis lib. I V epigrammate LXIX

Diceris hac factus cælebs quater esse lagena.

Ex Domitiani autem sæculo lapis Grut. 631 QVATTVOR LIBER. BENEFICIO.

QVERELA & *Querella.* Geminatum tuetur Manutius ex lapidibus & Virgilii vetusto illo codice. Papirianus grammaticus p 2290 *Querela apud Latinos per vnum L scribebatur, sicut suadela, tutela, cautela, corruptela: nunc autem etiam Querella per duo LL scribetur.* Multa ex lapidibus exempla *L* geminati Manutius profert: pæne totidem, in Gruteri opere inueni cum *L* simplici, pag.

761,

761, 10; 793, 9; 833, 3; 1142, 6; 1145, 8, quibus omnibus locis QVERELA ſcriptum eſt.

QVERIMONIA. Beda p. 2343 *Queremonia per duo E.* Reclamat analogia, *parſimonia, ſanctimonia, alimonia, cærimonia.*

QVIDQVID vide ſupra pag. 27.

QVINTVS, Quinctus; Quintius, Quinctius; Quintilius & *Quinctilius; Quintilianus* & *Quinctilianus.* Manutius & Lipſius in his *ct* defendunt ex Capitolinis lapidibus; & ex analogia, quia ſicut a *relinquo* eſt *relictus*; ſic *quinctus* a *quinque.* Impugnant Turnebus XXX cap. XXVIII, & Dauſquius in Orthographia. Sane *Quinctius* multis in lapidibus: at non paucioribus ineſt *Quintius*, vt Gruteri Index propriorum nominum conuincit: eſt *Quinctilius*; ſed ſæpe etiam *Quintilius*: nec ſemper *Quinctilianus*, verum etiam *Quintilianus* Gr. p. 116, 3, p. 877. n. 1. Nec vero *ct* errori ſcalptorum, vt Turnebus, tribuo; ſed credo, vtramque ſcribendi rationem ex æquo fuiſſe vſitatam. Græci quoque ſine *κ* transferunt Κοίντιος & Κυϊντίλιος. vide Plutarchum in Flaminio, & Dionem lib. LVI de Quintilio Varo. Ipſum *Quintus* etiam in lapidibus eſt. Gruter. p. 768 CATVLLAE QVINTAE. Adde ſupra p. 107 in *Femina.*

QVOTIDIE, cotidie. Lipſius poſterius præ-

præfert: Manutius prius. Nihil vero agit Beda, quum p.2344 inter vtrumque distinguit, illud numeri; hoc enuntiationis vocans aduerbium. Sanior Cassiodorus pag. 2283, qui scripsit: *Quotidie: sunt, qui per CO cotidie scribant, quibus peccare licet: desinerent, si scirent, Quotidie inde tractum esse a quot diebus, id est omnibus diebus.* Quintilianus lib. I cap. VII *Quotidie, non cotidie, vt sit quot diebus.* Cum his etiam facimus, propter eamdem rationem. Non enim dicimus *cot* pro *quot*: non *cotannis*, pro *quotannis*. Vtrumque tamen in vsu fuit; sed *quotidie* magis. Papirianus p.2290 *Cotidie per C & O dicitur: per Q scribitur.* Tergestina autem inscriptione Grut. p.408 COTIDIE BENEFACIENDO.

QVOTIES, non *Quotiens*, ex aurium suauitate scribi iubet Manutius: etiam ex veteri lapide: QVOTIES IN SENATVM IRET. Contra tamen in quibusdam *quotiens*. Vide Grut. p. 715 n.10. Distinxit temporibus Beda p. 2343, *Quoties & Toties sine N, licet veteres per N.* Idem de aliis numeralibus notandum est, vt *quadragiens* in Ancyrano, sect. II.

QVVM, *Cum*, caussæ aut temporis. Quintilianus lib. I cap. VII *Seruata a multis hæc differentia, vt CVM, si tempus significaret, per Q; si comitem, per C* [scriberetur.] Teren-

rentius Scaurus p. 2261 *CVM quidam per Cum, nonnulli per Quom. Quidam etiam esse differentiam putant, quod præpositio quidem per C, illo modo, cum Claudio, cum Camillo; aduerbium autem per Q deceat scribi, vt, quom legissem, quom fecissem.* Quom autem est *quum*, quia veteres VV timide coniungebant, vt pag. 9 & 10 supra ostendimus. Et Velius Longus p. 2231 hanc *differentiam* dicit *ab antiquis maxime obseruatam*, vt pro aduerbio temporis Q littera vterentur; C pro præpositione. Aliud enim esse *quum subito adsurgens*; aliud, *cum fluctu*. Veteribus quidem, quæ exstant, monumentis non facile *quum* inueneris, sed Ancyrano sect. III CVM MAGISTRATVM INIRENT; & Reines. class. VI inscr. 91 CVM AGERET; eruditis autem pæne multis discrimen illud, quod Fabius, Scaurus & Velius exposuerunt, placuit. Quos etiam illud mouit maxime, quod, si aduerbium & præpositio concurrant, aliquid inconueniens oriatur, nisi dicernas litteris: v. g. Cicero lib. III epist. VI sect. 3, *cum illo cum loquerer:* & pro Archia cap. IV ineunte, *cum esset cum L. Lucullo in Ciliciam profectus:* & Spartianus Hadriano cap. XVII *cum cum pluribus summatibus pasceret.* Scio quidem Salmasium sollicitare hunc locum; res ipsa tamen & alibi potest con-

contingere, vt aduerbium cum præpositione concurrat, quæ nullo modo aptius discriminari possunt, quam si scribemus, *quum cum pluribus pasceret:* item, *quum cum illo loquerer.*

RAETIA sine *H*, vt supra p. 57 probavimus. Addo Grut. p. 482, 5 *prouinciarum* - - - RAETIAE. MAVRET. CAESARIENS.

RECVPERARE, *Reciperare*. Festus *Reciperatio* scripsit, & a *Recipio* deduxisse videtur. Dausquius ex Mediolanensi inscriptione RECIPERAVIT. Et sic in multis libris. Sed alia quoque ita variant, vt *manulia* & *manibiæ:* vtrumque in Ancyrano habemus. Alii ab *re* & *parare* trahunt, cum epenthetica syllaba *ci* vel *cu;* vt *du* est in *induperator*. Sane contra analogiam a *recipere* fit *reciperare*; bene autem *receptare*. Vt vero vsus *manubias* præfert; ita etiam *recupero*. Aut referas ad ea, quæ *u* & *i* æqualiter ferunt, vt *lubet* ac *libet*.

REDITVS, *Redditus* plurale, prouentus & lucrum ex agro, aut vectigalia, *les reuenus* Gallis. Qui geminant *D*, ad formulam *reddit ager*, respiciunt: vt Martialis lib. II epigr. XXXVIII

Quid mihi reddat ager, quæris, Line, Nomentanus.

Sed præstat *Reditus* propter elegantissimas locu-

locutiones, *pecunia redibat e metallis*, Nepo Themist. c. 11: *ex qua regione* L *talenta quo annis redibant*, ibid. cap. x. Quid? quod Ou dius lib. II epist. III ex Ponto, in hoc sen corripuit: (

At reditus iam quisque suos amat, & sibi qu
Vtile, sollicitis supputat articulis.

RVFVS, RVFINVS, Romana nomina Fvno, in nummis & lapidibus. Vide Gru p. 53 n. 1 & 705, 4. Et Vrsinus in Numm Famil. p. 174. L. MESCINIVS RVFVS.

SAECVLVM, diphthongo, nummi lapides. Nummi sane Domitiani plur LVD. SAEC. FEC. & Seueri, Caracalla Getæ FELICITAS SAECVLI: Albini SAECVLO *secundo:* eiusdem & Pertinacis SAECVLO *frugifero*: Seueri & Caracall SAECVLARIA SACRA. Ex senatus con sulto Gruterus pag. 328 SAECVLARE Spon. Misc. p. 165 ex Arelatensi lapide, SAE CVLORVM: & Romano p. 272, *saeculari* & *saeculi*. Non ergo curamus grammatico rum origines a *senex* vel *sequi*, quæ etiam essent, tamen *E* breue adiecto *A* fuisset pro ducendum.

SAEPE, aduerbium, diphthongo prim Oratione Claudii p. 502 Grut. SENI A SAEPE OCTONI. Et p. 654, 6 GENE RABAT SAEPE.

SAE

SAEPIO, *ſepire*, eadem diphthongo. Cenotaphio Lucii Cæſaris, STIPITIBVS SAEPIATVR. Gruter. p. 61, MACERIAQ. AREAM SAEPIENDAM: & p. 864, 4 SAXO SAEPTVM. Mediceus Virgilii codex variat: Aeneid. I verſ. 411 SAEPSIT: & 439 *ſaepius nebula:* & verſ. 506 *ſaepta armis:* alibi ſine diphthongo. Et ſic quoque *ſæpes* ac *ſæpimentum*.

SALLVSTIVS per *LL* lapides plurimi: & Horatius lib. I Sat. II, 48, qui produxit.

SALTEM, *Saltim*. Obſcura origo, de qua Gellius lib. XII cap. XIV diſputat, nihil autem inuenit, cui tuto inſiſtat: Seruius ad Aen. IV verſ. 327 ex captiuorum formula, *ſalutem concede*, contractum dixit: quod a prioribus etiam memoratum, *nimis commenticium* Gellius dicit. Ianus Guilielmus lib. I Veriſimilium cap. X, *ſaltim* contendit ſcribendum eſſe, quia in MSS. illud ſit: & Priſcianus lib. XV non in aduerbiis in *em*, ſed in *im* exeuntibus recitet: idque analogia poſcat, *ſtrictim*, *curſim*, *caſim*, *furtim*.

SATIRA, *Satura*, *Satyra*. Caſaubonus ſingulari libro Romanam *ſatiram* a Græcorum *ſatyrica* poeſi diſtinxit, &, ne vel notione vel ſcriptura confundantur, admonuit. Ioſ. Scaliger in Manilii lib. V pag. 408 *Satura omnigeni argumenti poeſis : &* SARVRA

K νόμος

νόμος πολλὰ περιέχων, *Glossis*. *Caue legeris* [*v.* 474] satyro gestu; *vt Satyras Lucilii & Horatii per* y *scribendas putes*. Vossius Etymolog. *Saturam* cum Porphyrione & Diomede [lib. III p. 483] *lancem* interpretatur, *plenam diuersis frugibus*. Addit Diomedes, olim carmen quod ex variis poematibus constabat, *saturam* dictum, vt Ennii, Pacuuii: post ita dictum, quod ad carpenda hominum vitia compositum est, vt Lucilii, Horatii, Persii. *Saturam*, & *Satiram* distinguit Scaliger vt *maxumus* & *maximus*.

SCENA, *scæna*. Manutius *E* simplex commendat, quia sit ipsa *σκηνὴ* Græcorum. Sic Reines. class. II inscr. XXX, SCENA, & inscript. LXXXIX PROSCENIVM, & ibidem LVDIS SCENICIS. Alibi plerumque per æ. Grut. p. 172, 3 PONE SCAENAM. Sic & p. 330, 2; 655, 1, & ex Augusti ætate cenotaphio Caii Cæsaris, LVDI SCAENICI. Varro lib. VI de LL. cap. V *Obscænum dictum ab scæna. ea vt Græci, vt Accius scribit*, SCENA. *In pluribus verbeis A ante E alii ponunt, alii non*. Consuetudinis ergo, non certæ rationis, illa diphthongus est. atque ita etiam *Obscenus* & *obscænus*; quia a *scena* secundum Varronem trahitur.

SEORSVM, non *seorsim*, quia a *se* & *vorsum*, seu *versum*, *versus*. Adi Vossium.

SEP-

SEPTEMTRIO cum *M*, non *N*, in lapidibus, quos Manutius exſcripſit. Eadem compoſitionis ratio, quæ in *dumtaxat*. Vnum inuenio, ſi recte transſcriptum, Grut. p. 332, 4 SEPTENTRIONIS; ſed præualent contra hoc tria Manutiana cum *M*.

SEPVLCRVM. Cur adſpiratio ſit excludenda, dictum antea p. 5. ſeq. Si auctoritate ſtandum, plures lapides SEPVLCRVM habent, quam *ſepulchrum*. Vide Grut. p. 333, 753, 789, 826, 7, Reineſ. p. 291, & alia. Licet vero non deſint ſaxa quædam quibus *ſepulchrum* inciſum eſt: ipſa tamen ſupra data ratio valentior eſt, nec aptius *ſepulchrum* a *ſepultum* dicitur, quam *fulchrum* a *fultum* ſupino.

SEQVOR in præterito & participio ambigue, *ſecutus* & *ſequutus*, vt in *Loquor* prædictum. Mar. Victorinus p. 2460 *locutus*, *ſecutus per c: quum quidam præcipiant ad originem debere referri, per q potius, quam per c hæc ſcribenda.* Lapides plurimi per C referunt. *Secutus* Manut. p. 708. *Secutor* Grut. p. 334, 431, 561: *adſecutus* p. 449: *ſubſecutus* p. 832, 8. *conſecutus* Manut. p. 278 & Reineſ. p. 462. at *conſequutus* Grut. p. 321, 10.

SESE, *SE SE*. In Caiano cenotaphio coniuncte: at antiquiore lapide Grut. p. 506 SE. SE ſemel interpuncta; poſt iterum coniuncta viſuntur.

SESTIVS patriciæ familiæ: *Sextius* plebeiæ nomen. Sic Manut. ex Capitolinis lapidibus, & Fulv. Vrsinus Numm. p. 262.

SIDVS, Latino *I*, non per *Y*. Eſt enim vox Latina; atque ſic etiam Virgilius Mediceus.

SILVA, ſine *y*, vt antea p. 3, 4 notatum. Inde nomen *Siluanus*, frequens in inſcriptionibus, ſemper per *I* Latinum.

SIMILLIMVS, vide *Facillimus*.

SINCERVS ſine *y*, libri veteres, præcipue Virgilianus codex Mediceus. Supra p. 3.

SIQVIDEM coniunctim, quia primam poetæ corripiunt: *Si* autem ſeparatum, longum eſt. Vid. Ouid. Metam. x, 104, & xi, 219.

SOBOLES, *Suboles*. Prius largitur Aldus conſuetudini, auribus indulgenti. At lapis Romanus & libri veteres *ſuboles*. Feſtus, *Suboles ab oleſcendo, id eſt creſcendo*.

SOLEMNE, *&* *Sollemne* & *Solenne*. Primum eſt in aliquot lapidibus, Reineſ. pag. 269, & cenotaphio Lucii Cæſ. SOLEMNIA: ſæpius autem *LL* geminatur. Grut. p. 39, 5 ex vetuſto fragmento, SOLLEMNI *cum precatione*: & p. 121. f. SOLLEMNE. Virgilius ille vetuſtus ſemper *ſollemnis*. Feſtus: *Solemnia ſacra dicuntur, quæ certis temporibus annis-*

anniuque fieri solent. Et paucis interiectis in SOLLO: *Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. --- Sollers etiam in omni re prudens: & Sollemne, quod in omnibus annis præstari debet.* De MN Manutius: *In hoc plus antiquitati demus, quam analogiæ.*

SOLLERS etiam LL duplice, quia a *sollo*, vti iam vidimus in *Sollemne.* Sic & Virgilii codices, Vaticanus & Florentinus: sic lapides quoque exscripti a Manutio.

SOLLICITVS, itidem LL duplicata in lapidibus. Manut. 727 *sollicii:* & pag. 497 & 736 *sollicitare*: sed hoc vtrumque in metro est. Festus autem a *solum*, id est locus; & *cito*, ex *cieo:* quasi sit loco mouere aut de sententia: & sic vno L scribetur.

SQVALEO, vno L, libri veteres, & lapis Romanus [Manut. in *fœdare*] SQVALORE FOEDATVM.

STILVS, *Stylus.* Plures per *y* scribunt, quia sit a στύλος, *columna*: nec vero etymi ratio bene conuenit. Strabo quidem lib. XIIII p. 446 ὃς ἦρξε τῦ Ἀσιανοῦ λεγομένου στύλȣ, *princeps styli Asiatici:* sed dubium, a Græcis an Latinis dictionem acceperit. Sic *stipes* idem sonat quod στύπος: nec tamen *stypes* scribimus, sed *stipes.* Nec Varro lib. IV extremo ad στύπος in etymo, vt vt eiusdem notionis est, respexit, sed a *stipando* duxit:

 xit:

xit: hoc a στίβω. Quanto minus *stilus* erit a στῦλος, vbi discrepat significatio? Ideo aliis *stilus* vox pure Latina est, saltim Latinitate donata, atque ita Latino *I* scribenda. Vide supra p. 3, 4. Glossæ quoque veteres, γραφεῖον, *stilus*, littera *I* Latina.

SVLLA, *Sylla*. Lapides Capitolini, & alii, Grut. p. 294 & 398; & nummi gentis Corneliæ apud Vrsin. p. 88 SVLLA: Græci Σύλλας, quos Aldus sequitur. Adde supra p. 4.

SVLPHVR, *Sulfur*. Vossius Etymol *sulfur* mauult, quia sit Latinum: Manutius *sulphur*, quia in Carpensi & Vaticano Virgilii codd. sit *sulpur*: vti etiam *triumpus* veteres scripserunt.

SVMSI, *sumpsi*; *sumtum*, *sumptum*. De his actum supra p. 25. 26. Addo Marii Victorini iudicium, ex p. 2466, *Sumsit, & insumsit, demsit, sine dubio per MS scribetis. - - - nec consumptum, nec emptum, nec redemptum per PT scribetis: sed, vt ego scripsi, iuxta MT ponetis.*

SVPELLEX, vno *P*, quamuis in libris quibusdam geminetur. Manutius duas inscriptiones adfert, CAESARIS A SVPELLECTILE. Poetæ etiam corripiunt, nisi epenthesi opus est. Horat. I Satir. VI, 118

- - *cum patera guttus, Campana supellex.*

SYNODVS, *Synhodus*. Manutius adspirat, ad

ad duos lapides, quibus SYNHODI legatur, prouocans. Malim *synodus*, ob rationes pag. 58 propositas. Obiicitur *methodus* ab Aldo: sed in hac voce spiritus litteram *T*, non vocalem adficit, vt Græcum θ exprimatur: quamuis hoc etiam propter adspiratam est.

TAEDA, *Teda*. Diphthongus a Græca origine est, δαὶς siue δᾶς, accus. δᾷδα, *fax*.

TAEDET, eadem diphthongo. Lapis Beneuentanus, POPVLI TAEDIA SEDAVIT. Sic etiam libri veteres.

TAETER, *Teter*. Diphthongus est Medicei Virgilii; & in lapide Grut. p. 658 TAETRA ORA, id est squalida regione.

TENSA, Festus sine *H*: & Asconius in Cic. de Vrb. præt. p. 108 a *tendendo* secundum aliquos dici tradit.

TENTO præfero alteri *Tempto*, quod libri multi tenent. Est enim frequentativum a *Teneo*, supino *tentum*. Inscriptio Tito Cæsari dicata INTENTATAM. Marius Victorinus p. 2466 *nec temptat, attemptat scribetis vitiose, sed, vt ego scripsi, iuxta MT ponetis.* Alio tamen lapide apud Manutium TEMPTAVERIT: & sic in multis scriptis libris.

THEODERICVS & Theodoricus: vtrumque in lapidibus apud Gruterum, illud p. 1082, hoc p. 152. Sed præstat prius, quia non a

Theodorus, ex Θεός & δῶρον est, sed ex Teutonico *Teuterich* seu *Dieterich*.

TIBERIS fluuius per *I*, non *Y*. Multæ inscriptiones exstant, quibus *cura* RIPARVM TIBERIS memoratur. Vide Manut. & Grut.

TINGO, *Tinguo*. Fl. Caper p. 2246 *Tingere dicendum est, non Tinguere*. Priscianus vtrumque admittit lib. x p. 881 *Tinguo vel Tingo, tinxi*. Addit tamen *V* non facere syllabam. Analogia pro priore est, *lingo, fingo, pingo*. Libri tamen manu scripti sæpe *tinguo*, quos imitatur Manutius. Glossis *Tingo* & *Tinguo* est: vtrumque βάπτω vertitur.

TIRO, non *Tyro*, Pandectæ Florentini: & Grut. p. 358, 3 TIRONVM: Manutius *tyro* præfert, spuria inscriptione deceptus. Vid. Voss. Etiam Glossæ *I* Latiari *Tiro* habent. Latinum enim est, sine origine Græca.

TORVS sine adspiratione, libri veteres & Virgilii vetustissimus codex: etiam lapis apud Aldum, TORVM *seruauit casta mariti*.

TOTIES, *totiens*: vide *Quoties*.

TRICESIMVS, non *Trigesimus*. Vide *Vicesimus*.

TRIVMPHVS, olim *Triumpus*, vt Cicero in Oratore cap. XLVIII notauit. Plerique autem *triumphus*, etiam ante Ciceronem. Inscriptione Mario facta p. 436 *triumphans*, & *triumphauit*, & *veste triumphali* legi-

legitur. Et de Decio Samnitum victore, TRIVMPHANS. Postrema ætate, id est Constantinorum, scripserunt *Triumfator*, vt in illorum monumentis est.

TROPAEVM sine adspiratione, quia Græcum est τρόπαιον. Vide supra p. 5.

TVS, sine adspiratione libri veteres, Virgilii præsertim: & quamuis grammatici quidam a θύω deriuent, ac ea de caussa per *th* scribendum existiment; tamen id minus certum est, & Carisius lib. I p. 58 huic adspirationi reclamat. *TVS*, inquit, *a tundendo, sine adspiratione, dicitur: quamuis Iulius Modestus ἀπὸ τοῦ θύειν tractum dicat.*

TVSCIA, *Tusci*, libri & lapides sine adspiratione. Capitolinis lapidibus, DE TVSCEIS. Medio æuo *corrector* TVSCIAE in multis inscriptionibus.

TVSCVLVM, *Tusculanus*, etiam sine *H*, libri ac lapides.

VALETVDO, *Valitudo*. Vtrumque in libris. Hoc analogia nititur, quod a *valitum* supino est: illud auctoritate Horatii, II Serm. II, 88, & I Epist. IV, 10: & veteri inscriptione Grut. p. 926, 8 INOFFENSA VALETVD. Vrsinus gentis Aciliæ nummum profert, cuius & Manutius meminit, inscriptus M' ACILIVS. III VIR. VALETV.

VENEO, id est vendor, sine diphthongo

Pandectis Florentinis : & lapide Roman
Hoc monumentum cum aedificio neque VENIE
neque donabitur : pro , *venibit.* Et p. 961,
Gr. *Hoc monumentum* VENIRE *non licebit.*

VERSVS, *versum*, non *Vorsus*, *vorsum*;
sic etiam *Aduersus.* Archaismus enim est *vor*
tere pro *vertere:* qualia in Plauto multa sun
Quintilianus lib. I cap. VII *Quid dicam* vor
tices *&* vorsus, *cetera que ad eumdem modum*
quæ primo Scipio Africanus in E litteram secun
dam vertisse dicitur?

VICESIMVS, *Vigesimus.* Vulgo per
mutantur, habenturque pro eisdem: at me
liores libri semper *vicesimus:* ideoque Daus-
quius alterum, *vigesimus*, dixit *reiiculum* vide
ri. cetera enim ab *viginti*, *C* habent, *vicies*, *vi-*
ceni: ergo etiam *vicesimus* per *C* scribatur
Vicensimus antiquum & durum Manutio.

VINDICO , non *Vendico.* est enim
cognatum nomini *Vindex.* Nec licet inter
notiones discernere, quum *Vindico* vtramque
sustineat. Vide Priscianum lib. XVIII
pag. 1208.

VIRGILIVS, *Vergilius.* Illud Pierius
ad extremum Georgicorum ; hoc Politia-
nus Miscell. c. LXXVII, vterque grauibus
argumentis defendit. Manutius facit cum
Pierio, quia in monumento , Claudiano
poetæ facto, ΒΙΡΓΙΛΙΟΙΟ, legatur: & Cal-
vi versus *I*, non *E*, respiciat, *Et*

Digitized by Google

Et vates, cui virga dedit memorabile nomen Laurea.

VNGO, *Vnguo*. Veteres libri *Vnguo*. fauent deriuata *vnguen*, *vnguentum*. Priscianus lib. x p. 881 VNGVO *Nisus*, *Papirianus & Probus tam* vngui *quam* vnxi *dicunt facere præteritum : - - - Dicimus Vngo, vnxi, vt Lingo, linxi, & Pingo, pinxi*. Velius Longus p. 2223 dicit Virgilium scripsisse, *Vngere tela manu:* & cur minus *vnguo* sit dicendum, probat ex analogis *pingo*, *pinxi*, *fingo*, *finxi*. Adde Seruium in Aen. IX. 773.

VNQVAM, *Vmquam*. Plures scribunt *vnquam:* & sic in vet. inscr. apud Manutium p. 497 [Grut. 607, 4] NON VNQVAM. Qui vero *numquam* scribunt, quod supra Manutius defendit, eos ratio vrget etiam *vmquam* scribere. Priscianus enim lib. XVII p. 1058 illud ex hoc compositum abnegatiuum dicit: quemadmodum *nullus*, ex *vllus*; *nusquam*, ex *vsquam*. Libri curatius emendati habent *vmquam*; Virgilii, & aliorum.

VRGEO, *Vrgueo*. In pluribus manu scriptis est *vrgueo*, *vrguet*. Velius Longus p. 2223 *Animaduertimus, quibusdam partibus orationis V litteram vitiose insertam, vt in eo quod est Vrguere: itaque testis Virgilius, qui ait* [Aen. VI, 561] *Vrgentur pœnis*. Nostri autem libri curatiores habent *Vrguentur pœnis:* quemad-

admodum etiam *Vnguere tela* Aen. IX. 773, vbi itidem Velius *Vngere* in suo, vt dictum modo, legerat. Sic Prudentii scripti codices Cath. x, 60 *sopor vrguet:* & Peristeph. I, 43 *pestis vrguebat fidem.* In Pandectis etiam lege III de Negotiis gestis § 10 *necessitate vrguente:* & lege vlt. de Iudiciis, *re vrguente.* Parmensis inscriptio, VRGVENTE FATO.

VVLCANVS, *Volcanus.* Manutius amat posterius, quia vtroque Virgilio, Carpensi & Vaticano, sit *Volcanus*; & Kalendario veteri VOLCANO D. D. Fugiebant olim vv geminam Latini, vt supra p. 9, 10 notatum fuit; quæ consuetudo postea nonnullis hæsit antiquitatis caussa, vt tamen etiam in optimis libris *Vulcanus* legatur, & in Appendice Reinesii, inscript. 39,

L. MATERNVS OPTATVS
VVLCANO AVG.
SACRVM.

Pag. 89 vers. 15 lege *Quæritur.*

ORTHOGRAPHIA ROMANA,

EX ACROASIBVS V. C.

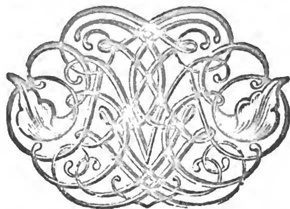
CONRADI SAMVELIS SCHVRZFLEISCHII,

COLLECTA

A M. C.

ACCESSIT

ORTHOGRAPHIA NORISIANA.

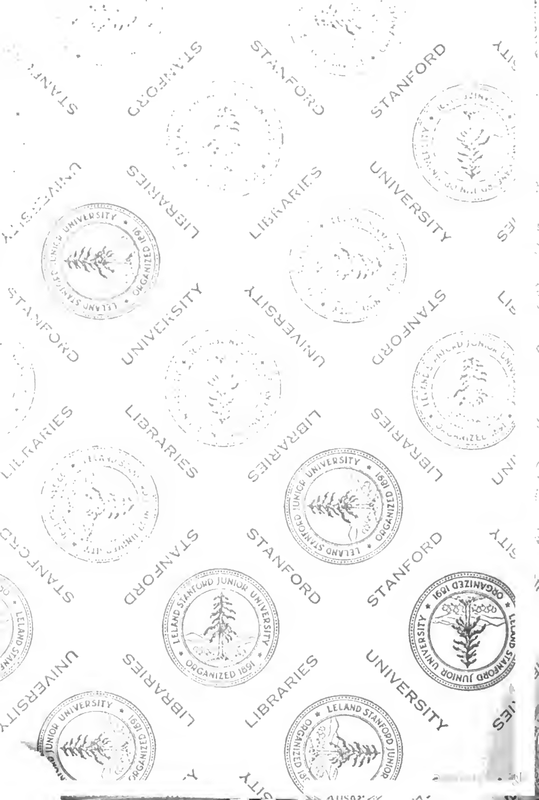

VITEMBERGAE,

APVD MEYERVM ET ZIMMERMANN.

cIɔ Iɔcc VII.

Digitized by Google

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES
LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

PA
2123
C4
1704

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

